

Innst. 62 S

(2016–2017)

**Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen**

Prop. 151 S (2015–2016)

**Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Kampkraft og bærekraft
Langtidsplan for forsvarssektoren**

Innhold

	Side
1. Innledning	5
1.2 Grunnlaget for langtidsplanen.....	6
1.3 Kontinuerlig langtidsplanlegging.....	6
2. Sammendrag	6
2.1.1 Sikkerhets- og forsvarspolitiske mål.....	6
2.1.2 Norsk sikkerhets- og forsvarspolitikk.....	7
2.1.3 Forsvarets oppgaver.....	7
2.1.4 Rammebetingelser og utvikling siden forrige langtidsplan.....	7
2.1.5 Økonomiske rammebetingelser.....	7
2.1.6 Forsvaret og samfunnet.....	7
2.1.7 Prinsipper for innretningen av forsvarsstrukturen.....	8
2.2 Videreutvikling av Forsvarets struktur.....	8
2.2.1 Operativ ledelse.....	8
2.2.2 Hæren.....	8
2.2.3 En landmaktutredning – den videre utviklingen av Hæren.....	8
2.2.4 Sjøforsvaret.....	9
2.2.5 Luftforsvaret.....	9
2.2.6 Heimevernet.....	10
2.2.7 Forsvarets spesialstyrker.....	10
2.2.8 Etterretningstjenesten.....	11
2.2.9 Felleskapasiteter.....	11
2.2.10 Strukturtabell.....	12
2.2.11 Base- og støttestrukturen.....	12
2.2.12 Forsvarssektorens øvrige etater.....	13
2.2.13 Personell og kompetanse.....	13
2.3 Gjennomføring.....	13
2.3.1 Økonomiske hovedstørrelser.....	13
3. Komiteens merknader	14
3.1 Sikkerhets- og forsvarspolitikk, overordnede føringer.....	14
3.2 Om beregninger og informasjon til Stortinget.....	16
3.3 Strategiske kapasiteter.....	17
3.4 Forsvarsøkonomi.....	21
3.5 Forsvaret i et samfunnsperspektiv.....	23
3.6 Om landmakten.....	25
3.7 Hæren.....	28
3.8 Heimevernet.....	29
3.9 Sjøforsvaret.....	30
3.9.1 Kystjegerkommandoen.....	31
3.10 Luftforsvaret.....	32
3.10.1 Andøya.....	32
3.10.2 Bodø.....	34
3.10.3 Luftforsvarets skolesenter på Værnes.....	35
3.10.4 339 skvadron/Bardufoss.....	35
3.11 Om utdanningsreformen.....	36
3.12 Om FOKUS.....	37
3.13 Personell og kompetanse.....	37
3.14 Cyberforsvaret.....	39
3.15 Eiendom, bygg og anlegg.....	40
3.16 Basestrukturen.....	41
3.16.2 Hovemoen.....	41

	Side	
3.16.3	Åsegarden	41
3.17	Forsvarets personell- og vernepliktssenter	41
3.18	Forsvarets spesialstyrker	41
3.19	Etterretningstjenesten	42
3.20	Forsvarets logistikkorganisasjon	42
3.21	Forsvarets sanitet	42
3.22	Forsvarets operative hovedkvarter	43
3.23	Utviklingen av forsvarssektorens øvrige etater	43
3.23.1	Forsvarsmateriell	43
3.23.2	Forsvarsbygg	43
3.23.3	Forsvarets forskningsinstitutt	43
3.23.4	Nasjonal sikkerhetsmyndighet	44
3.24	Om museene	44
3.25	Forsvarets musikk.....	44
4.	Forslag fra mindretall.....	45
5.	Komiteens tilråding	47

Innst. 62 S

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra utenriks- og forsvarskomiteen

Prop. 151 S (2015–2016)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Kampkraft og bærekraft Langtidsplan for forsvarssektoren

Til Stortinget

1. Innledning

1.1 Et styrket og fornyet forsvar

Forsvaret av landet er en av statens viktigste oppgaver, og evnen til å håndtere krise og væpnet konflikt i egne og alliertes nærområder må gis høyere prioritet. Disse oppgavene er det bare Forsvaret som kan løse. Det finnes ikke raske løsninger for å bygge opp forsvarsevnen, men regjeringens anbefaling i Prop. 151 S (2015–2016) er å sikre Norge et forsvar med robuste og fleksible operative avdelinger som kan håndtere skiftende utfordringer hjemme og ute i lys av det til enhver tid gjeldende trusselbildet.

Norges sikkerhet bygges sammen med andre. Atlanterhavstraktatens artikkel 5, om at et væpnet angrep mot én eller flere allierte skal betraktes som et angrep på alle, har vært en bærebjelke i norsk sikkerhetspolitikk i snart 70 år. Samtidig inneholder den samme traktaten et viktig og betydelig ansvar i artikkel 3, som forplikter NATOs medlemsland til å opprettholde og utvikle sin individuelle og felles evne til å motstå væpnet angrep.

Regjeringen tydeliggjør at Forsvarets ambisjonsnivå og krav til beredskap må endres i lys av en ny sikkerhetspolitisk situasjon, fremtidens internasjonale operasjoner og Forsvarets vesentlige bidrag til samfunnets samlede beredskap. Det er særlig viktig å styrke beredskapen og evnen til å håndtere de mest

alvorlige oppgavene: forsvar mot trusler, anslag og angrep.

For at forsvarsevnen skal kunne opprettholdes over tid, og som grunnlag for økonomisk bærekraft, er det avgjørende med realistisk planlegging som tar høyde for faktiske driftsutgifter og reell kostnadsutvikling.

Dagens forsvarsstruktur lar seg ikke videreføre med dagens budsjettnivå. Tidligere har utgifter til modernisering blitt dekket inn gjennom effektivisering av virksomheten. Det har også blitt kuttet i antall enheter innenfor flere kapasiteter i så stor grad at en rekke kapasiteter i dag er på det som må anses som kritisk minimum for å kunne levere operativ verdi og slagkraft. Et annet virkemiddel som har vært brukt for å finansiere tidligere omstillinger, er å akseptere et redusert operativt aktivitetsnivå i en periode. Dagens sikkerhetspolitiske utvikling stiller økte krav til Forsvarets operative aktivitet og gjør slike prioriteringer uakseptable.

For å videreutvikle Forsvaret og styrke den reelle operative evnen foreslår regjeringen et dobbelt løft for bærekraft, med en kombinasjon av en styrking av forsvarsbudsjettet og en rekke strukturelle tiltak.

Omfattende struktur- og basetiltak og fortsatt effektivisering skal sikre tilpasning til endringer i operative krav, men også at ressursene prioriteres mot de viktigste områdene. Regjeringens langtidsplan forutsetter betydelig omdisponering av ressurser innenfor forsvarssektoren til prioritert aktivitet.

Økte bevilgninger og frigjøring av ressurser internt skal for det første sikre at det identifiserte etterslepet som har bygget seg opp over tid, hentes inn, slik at tilgjengelighet og utholdenhet økes. Videre skal økte ressurser sikre at Forsvarets kapasiteter er øvet, trent og bemannet slik at de kan benyttes til oppgavene de er tiltenkt, når det er behov for dem. For det tredje foreslår regjeringen å investere i frem-

tidsrettede, strategiske kapasiteter for blant annet å opprettholde situasjonsforståelsen og kontrollen i nordområdene.

Det kan ikke tidlig i perioden planlegges vesentlige besparelser knyttet til de ressursfrigjøringstiltakene regjeringen anbefaler, siden det for mange av tiltakene først vil påløpe omstillingskostnader eller vil være nødvendig å gjennomføre investeringer før tiltakene får effekt. Et viktig unntak er utdanningsområdet, der de økonomiske gevinstene av endringene kommer tidlig og sammen med bevilgningsøkningen er en av forutsetningene for den økonomiske bærekraften tidlig i fireårsperioden.

I de to kommende fireårsperiodene vektlegger regjeringen en økonomisk planramme som legger til rette for en gradvis økning av ambisjonsnivået for forsvarssektoren. I videreutviklingen av Forsvarets operative struktur for perioden 2017–2020 skal tilgjengelighet, utholdenhet og bedre ivaretagelse av gjeldende klartider prioriteres fra 2017. Fra 2018 ønsker regjeringen å øke gjeldende ambisjonsnivå til å omfatte kortere klartider, økt aktivitet og økt bemanning av utvalgte kapasiteter. Samtidig vil en omfattende modernisering bli videreført og ytterligere styrket fra 2019 med anskaffelse av materiellsystemer i perioden 2021–2024, noe som ytterligere vil styrke den operative evnen, slik at Forsvaret forblir et relevant sikkerhetspolitisk virkemiddel for Norge.

1.2 Grunnlaget for langtidsplanen

For å sikre et godt grunnlag for valg og prioriteringer har regjeringen innhentet flere viktige innspill til arbeidet, blant annet gjennom forsvarssjefens fagmilitære råd, ekspertgruppens rapport «Et felles løft», Nasjonal sikkerhetsmyndighets (NSM) sikkerhetsfaglige råd, og verneplikttutvalgets rapport «En fremtidig vernepliktsordning».

Forsvarsdepartementet har også innhentet en ekstern konsulentrapport om effektivisering med vurdering av gevinstpotensialet knyttet til stabs-, støtte- og forvaltningsfunksjoner i sektoren. I tillegg til Forsvarsdepartementets egne grunnlagsanalyser har Forsvarets forskningsinstitutt levert sentrale innspill.

1.3 Kontinuerlig langtidsplanlegging

Utfordringen med å utvikle og fornye forsvarssektoren har implikasjoner som strekker seg over flere stortingsperioder. Denne langtidsplanen beskriver og er styrende for utviklingen i den neste fireårsperioden (2017–2020). Men planen inneholder i tillegg føringer for utviklingen og operative og økonomiske konsekvenser i et lengre perspektiv.

2. Sammendrag

2.1 Utviklingstrekk, rammer og føringer

Omstillingen av Forsvaret til et innsatsforsvar i tiårene etter den kalde krigen var nødvendig og riktig gitt utfordringene Norge sto overfor. Førrige langtidsplan, Innst. 388 S (2011–2012), jf. Prop. 73 S (2011–2012) Et forsvar for vår tid, ble skrevet i en annen tid. Siden inneværende langtidsplan ble lagt frem i 2012, har Norge vært vitne til større sikkerhetspolitiske endringer enn på mange år.

Den sikkerhetspolitiske utviklingen aktualiserer allerede eksisterende utfordringer knyttet til Forsvarets reaksjonsevne, tilgjengelighet og utholdenhet. Forsvaret har i dag ikke den nødvendige evnen til å løse de viktigste oppgavene eller en reaksjonsevne og utholdenhet som svarer til det trusselbildet krever.

Alvoret i Forsvarets reduserte operative evne forsterkes av en anstrengt økonomisk situasjon og en sikkerhetspolitisk og teknologisk utvikling som medfører økte krav til Forsvaret. Dette utgjør et krevende utgangspunkt for den nye langtidsplanen. De sikkerhetspolitiske, økonomiske og teknologiske endringene er så omfattende at det etter regjeringens syn er behov for en langt større satsing på Forsvaret i kombinasjon med en tydeligere prioritering av Forsvarets sammensetning og innretning.

Regjeringens målsetting med denne langtidsplanen er å styrke Forsvarets operative evne. Forsvaret skal kunne utføre daglige nasjonale oppgaver, samt bidra til troverdig avskrekking og til å opprettholde Norges rolle og kompetanse på strategiske forhold i nordområdene. For å få til dette er det behov for en kombinasjon av et betydelig økonomisk løft, fortsatt effektivisering, omprioritering av ressurser og strukturendringer.

2.1.1 Sikkerhets- og forsvarspolitiske mål

Norsk sikkerhets- og forsvarspolitik har som mål å sikre Norges suverenitet, territorielle integritet og politiske handlefrihet. Forsvarets grunnleggende rasjonale er å ha en avskrekkende effekt på mulige angripere og forsvare Norge og allierte mot eksterne trusler, anslag og angrep. Sikkerhets- og forsvarspolitikken må sette Norge i stand til å svare på utfordringer i hele krisespekteret, fra episodehåndtering i fredstid til en sikkerhetspolitisk krise og væpnet konflikt. Forsvaret er i denne sammenhengen et grunnleggende og avgjørende sikkerhetspolitisk virkemiddel. Norsk sikkerhets- og forsvarspolitik bygger på et solid internasjonalt rammeverk, et sterkt transatlantisk sikkerhetsfellesskap gjennom NATO og samfunnets samlede bidrag til forsvarsevnen.

Fundamentet for Norges sikkerhet er NATO. Et moderne forsvar som inngår i en sterk og troverdig allianse, har en avskrekkende effekt og reduserer

sannsynligheten for at vi kommer i en situasjon hvor Norges eller alliertes sikkerhet utfordres og må forsvares med militærmakt.

Forsvaret skal ha evne til å løse et bredt spekter av nasjonale oppgaver og kunne bidra effektivt i alliert og annet internasjonalt samarbeid for fred og sikkerhet. Forsvaret skal også kunne bidra substansielt og effektivt til styrket sikkerhet i samarbeid med andre sentrale aktører som FN, EU, de nordiske landene og Den afrikanske union.

Forsvaret spiller en viktig rolle i samfunnets samlede beredskap. Forsvaret skal bidra til samfunnssikkerhet og nasjonal krisehåndtering innenfor rammen av totalforsvaret. Forsvaret skal samarbeide med og støtte politiet og sivile beredskapsmyndigheter i forbindelse med terrorangrep og andre alvorlige hendelser, ulykker og naturkatastrofer.

2.1.2 Norsk sikkerhets- og forsvarspolitik

Den endrede sikkerhetspolitiske situasjonen stiller større krav til at Norge må være i stand til å ta ansvar for egen sikkerhet. Regjeringens sikkerhetspolitiske prioriteringer i denne langtidsplanen er derfor å styrke forsvaret av Norge, styrke NATOs kollektive forsvar og bidra til internasjonal innsats.

Styrking av forsvaret av Norge krever at situasjonsforståelsen i egne nærområder opprettholdes, og at Forsvarets operative evne styrkes gjennom forbedret reaksjonsevne, kampkraft og utholdenhet. Det er også viktig å øke militær tilstedeværelse, øving og trening og legge til rette for allierte forsterkninger. Regjeringen vil knytte alliansen og nære allierte tettere til Norge og norske interesser i det daglige og gjennom hele krisespekteret, og søke et tettere samarbeid med utvalgte allierte. Dette har en sikkerhetspolitisk dimensjon, men Norge skal også søke flernasjonale samarbeidsløsninger som et kostnadseffektivt tiltak for å kunne opprettholde militære kapasiteter. Norsk engasjement i og bidrag til NATO skal styrkes ytterligere, og det må tilrettelegges for NATO-aktivitet og -nærvær i Norge. Norge skal bidra til internasjonal innsats og være pådriver for at NATO prioriterer kollektivt forsvar.

2.1.3 Forsvarets oppgaver

Forsvarets oppgaver sammenfattes som følger:

1. Sikre troverdig avskrekking med basis i NATOs kollektive forsvar.
2. Forsvare Norge og allierte mot alvorlige trusler, anslag og angrep innenfor rammen av NATOs kollektive forsvar.
3. Avverge og håndtere episoder og sikkerhetspolitiske kriser med nasjonale ressurser, herunder legge til rette for alliert engasjement.

4. Sikre et nasjonalt beslutningsgrunnlag gjennom overvåking og etterretning.
5. Hevde norsk suverenitet og suverene rettigheter.
6. Ivareta myndighetsutøvelse på avgrensede områder.
7. Delta i flernasjonalt krisehåndtering, herunder fredsoperasjoner.
8. Bidra til internasjonalt samarbeid på det sikkerhets- og forsvarspolitiske området.
9. Bidra til ivaretagelse av samfunnssikkerhet og andre sentrale samfunnsoppgaver.

2.1.4 Rammebetingelser og utvikling siden forrige langtidsplan

Den sikkerhetspolitiske situasjonen i vår del av verden er i sum mer krevende og kompleks enn på lenge. Store utfordringer tett på NATOs ansvarsområde kan få direkte konsekvenser for norsk og alliert sikkerhet. Russlands økte militære evne og maktbruk utgjør den mest sentrale endringen. NATOs sørlige nærområde preges av konflikt, store områder med svak myndighetskontroll, militant ekstremisme og flyktningstrømmer.

Den teknologiske utviklingen som preger hele samfunnet, påvirker Forsvaret i særlig stor grad. Dette gir nye muligheter til å løse oppgaver mer effektivt og med lavere risiko for personellet. Samtidig utgjør kostnadsutviklingen for ny teknologi en spesiell utfordring for Forsvaret.

2.1.5 Økonomiske rammebetingelser

Behovet for kontinuerlige ytelsesforbedringer gjør at Forsvaret erfarer en høy kostnadsvekst. Det har over lang tid bygget seg opp et etterslep innenfor beredskapslogistikk og vedlikehold, som må håndteres før satsing på økt aktivitet og nye investeringer får effekt. Regjeringen legger opp til en økning av forsvarsbudsjettet i kombinasjon med videre effektiviseringstiltak internt for å frigjøre ressurser til bruk for Forsvaret. Det blir lagt opp til forbedringer og effektivisering innenfor basestrukturen, anskaffelser og drift av bygg og anlegg. Innsparingene skal i størst mulig grad hentes innenfor stab, støtte og administrasjon og omprioriteres til operativ virksomhet.

Det initieres omfattende endringer innenfor Forsvarets utdanningssystem. Alle besparelsene skal brukes på å styrke Forsvarets evne til å løse sine oppgaver.

2.1.6 Forsvaret og samfunnet

Forsvaret av landet er forsvarssektorens hovedoppgave. Men forsvarssektoren er også en betydelig samfunnsaktør på andre områder. Forsvaret står i et gjensidig avhengighetsforhold til andre beredskapsmyndigheter. Totalforsvarskonseptet innebærer gjen-

sidig støtte og samarbeid mellom Forsvaret og det sivile samfunn i forbindelse med forebygging, beredskapsplanlegging og krise- og konsekvenshåndtering i hele krisespekteret, fra fred via sikkerhetspolitisk krise og til væpnet konflikt.

Forsvarets egne behov vil fremdeles være viktigst for å utvikle Forsvarets struktur og kapasiteter. Forsvarets støtte til det sivile samfunnet skal likevel i større grad være styrende for innretning og dimensjonering av Forsvarets kapasiteter. Dette gjelder særlig innenfor områdene maritim kontraterror og smitteverntransport.

2.1.7 Prinsipper for innretningen av forsvarsstrukturen

Regjeringen legger fire prinsipper til grunn for sin anbefaling om den videre utviklingen av forsvarssektoren. For det første må det skapes en reell balanse mellom oppgaver, struktur og økonomi. En historisk styrking av bevilgningsnivået er avgjørende for å sikre dette. For det andre vektlegger regjeringen at endringer i Forsvaret skal skje innenfor en helhetlig ramme. For det tredje er det en sentral målsetting for regjeringen å sikre en bedre sammenheng mellom hva Forsvaret forutsettes å kunne gjøre, og hva Forsvaret i realiteten kan gjøre. Regjeringen vektlegger derfor økt realisme i forsvarsplanleggingen, slik at den operative evnen, tilgjengeligheten og beredskapen styrkes reelt. For det fjerde må beslutninger la seg underbygge i et langsiktig perspektiv. I et moderne forsvar er alle beslutninger om personell, materiell og infrastruktur så kostnadskrevenne og langsiktige at kostnadene må være planlagt for i hele levetiden.

2.2 Videreutvikling av Forsvarets struktur

Regjeringen prioriterer anskaffelsen av strategiske kapasiteter. Kapasiteter som ubåter, maritime overvåkingsfly, F-35-kampfly og luftvern er viktige bidrag til Forsvarets avskrekkende evne og til NATOs kollektive forsvarsevne. Norges evne til å etablere nasjonal og alliert situasjonsforståelse i nord prioriteres gjennom en styrking av flere kapasiteter som bidrar i en slik sammenheng.

2.2.1 Operativ ledelse

Evnen til å lede Forsvarets avdelinger styrkes ved å samle ansvar og myndighet hos styrkesjefene. Regjeringen anbefaler at generalinspektørene og sjef Forsvarets spesialstyrker gjøres til styrkesjefer. Det innebærer at de får et mer helhetlig ansvar. I tillegg til å være styrkeprodusenter med ansvar for virksomhetsstyring får de også ansvar for operativ ledelse av styrkene på taktisk nivå. Generalinspektørene endrer navn til sjef Hæren, Sjøforsvaret, Luftforsvaret og

Heimevernet. Endringene er organisatoriske og skal gjennomføres innenfor dagens rammer.

2.2.2 Hæren

Sjef Hæren får et helhetlig ansvar som styrkesjef lokalisert på Bardufoss, og det tas sikte på å samordne Hærens taktiske ledelse med brigadekommandoen.

Brigade Nord utgjør det taktiske samvirke-systemet, som med relevante klartider skal kunne stille hele eller deler av brigaden til nasjonal og internasjonal innsats i en fellesoperativ ramme. Hæren skal også stille grensevakt og militærpoliti samt ivareta vakthold og sikring av Kongehuset. Hæren skal kunne levere en bataljonsstridsgruppe til allierte operasjoner eller internasjonal innsats for en begrenset periode, etterfulgt av en kompanistridsgruppe over tid.

Kjernen i Brigade Nord er de tre manøverbataljonene, hvorav de to mekaniserte, Telemark bataljon på Rena og Panserbataljonen på Setermoen, er i ferd med å få tilført moderne CV90-kampvogner i flere ulike varianter. Dette er en fremtidsrettet investering i landmilitær kampkraft som øker avdelingenes mobilitet, ildkraft og beskyttelse.

Stridsvogner er hovedkampsystemet som tilfører brigaden slagkraft. Leopard 2A4-stridsvogner er i ferd med å nå slutten av sin operative og teknologiske levetid. Artilleribataljonen tilfører brigaden evne til å lokalisere og bekjempe fiendtlige styrker. Artilleriskytset er i ferd med å nå sin operative og teknologiske levetid.

Regjeringen vil styrke Hærens operative evne og tilgjengelighet gjennom å ta inn etterslepet på vedlikehold og mangler i beredskapsbeholdninger samt øke antall øvingsdøgn. Samlet vil dette bidra til å øke beredskapen og utholdenheten.

Regjeringen vil styrke Grensevakten med et jegerkompani. Grensevaktens evne til egenbeskyttelse, mobilitet og ildkraft vil øke ved å utruste jegerkompaniet med blant annet bærbart luftvern og våpen for panserbekjempelse.

2.2.3 En landmaktutredning – den videre utviklingen av Hæren

I en situasjon hvor flere av hovedsystemene i Hæren har et betydelig fornyelsesbehov, påpeker regjeringen at det er behov for å utrede hvordan den teknologiske og konseptuelle utviklingen får langsiktige konsekvenser for fremtidens landstyrker. Regjeringen viser til et behov for en helhetlig vurdering av den fremtidige landmakten, da det er avgjørende for forsvarsevnen at det ikke tas beslutninger uten tilstrekkelig langsiktighet og økonomisk bærekraft.

Regjeringen vil iverksette en særskilt utredning av landmakten, som skal slutføres i 2017. I tråd med

prinsippet om kontinuerlig langtidsplanlegging vil regjeringen komme tilbake til Stortinget med en helhetlig anbefaling. Den fremtidige norske landmakten skal tilpasses en utvikling hvor reaksjonsevne, mobilitet, våpenrekkevidde og -presisjon blir stadig viktigere. Landmaktutredningen vil gjennomføres med et tydelig fellesoperativt og alliert perspektiv. Prinsippet om at den fremtidige strukturen skal være bemannet, trent, vedlikeholdt og finansiert, ligger fast også her. Fremtidens landmakt skal ha en reaksjonsevne og utholdenhet som samsvarer med trusselbildet.

I den kommende fireårsperioden vil regjeringen prioritere å styrke dagens hær ved å bedre driftssituasjonen, øke aktivitetsnivået og utbedre mangler ved beredskapslogistikken. Denne styrkingen begynner i 2017. I påvente av utredningen forskyves ytterligere investeringer i nye systemer i Hæren. Regjeringen understreker at det i forslaget til langtidsplan er tatt økonomisk høyde for fremtidige investeringer.

2.2.4 Sjøforsvaret

Hovedoppgaven til Sjøforsvaret er å bidra til en nødvendig grad av sjøkontroll og sjønektelse i hele konfliktspekteret. Norge har omfattende ansvarsområder og interesser til havs, og Sjøforsvaret har en sentral rolle i suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse i områdene Norge har råderett over.

Sjøforsvarets hovedutfordringer er begrenset evne til å bemanne fartøyene, økt behov for vedlikehold og mangel på reservedeler. Regjeringen vil derfor fortsette den igangsatte satsingen på økt vedlikehold og anskaffelse av tilstrekkelig med reservedeler og beredskapsbeholdninger, slik at disse tiltakene kan legge til rette for økt bemanning, økt aktivitetsnivå og bedre tilgjengelighet. I den videre utviklingen av Sjøforsvarets kapasiteter står anskaffelse av nye ubåter sentralt. Summen av tiltakene som anbefales, gir økt antall seilingsdøgn, økt evne til tilstedeværelse i prioriterte områder samt styrket evne til beredskap. Kystjegerkommandoen prioriteres ikke videreført.

Regjeringen legger vekt på å øke den sjømilitære tilstedeværelsen i nord. Aktivitetsnivået i de kommende fire årene økes for å seile mer i prioriterte områder.

Sjef Sjøforsvaret får et helhetlig ansvar som styrkesjef lokalisert på Haakonsvern orlogsstasjon. Et felles taktisk ledelselement vil styrke den operative ledelsen av Sjøforsvarets enheter.

En navneendring fra Kysteskadren til Marinen vil bidra til at avdelingens hensikt og oppgaver er lettere forståelig. Kysteskadren endrer derfor navn til Marinen. Kystvakten beholder sitt navn.

Regjeringen prioriterer å øke aktiviteten med fregattene i kommende fireårsperiode. Videre vil antall

besetninger øke fra 3,5 til 5, noe som innebærer at Sjøforsvaret vil kunne operere fire fregatter samtidig.

NH90-fregatthelikoptre fases inn og utgjør en viktig og integrert del av fregattenes totale kapasitet. Regjeringen anbefaler å samle hele 334 skvadron på Haakonsvern for å legge til rette for mer effektiv øving og trening med fregattene.

Ula-klassen ubåter vil bli redusert fra seks til fire fartøyer fra 2022 og ut resterende levetid. Nye ubåter vil overta for Ula-klassen, og innfasingen vil etter planen kunne gjennomføres i perioden 2026–2030. Regjeringen planlegger å legge frem sitt forslag om investering i nye ubåter for Stortinget i løpet av 2017.

Skjold-klassen blir viktig i overgangsfasen når ubåter og kampfly skiftes ut, men det vil oppstå delvis overlapp i kapasitet når de nye F-35-kampflyene er operative med Joint Strike Missile. Skjold-klassen avvikles fra anslagsvis 2025.

Mineryddingsfartøyene av Alta- og Oksøy-klassen faller for teknisk levetid fra 2020. Utfasingen av Alta- og Oksøy-klassen fartøyer vil skje parallelt med etablering av autonome og deployerbare mineryddingsystemer.

Et nytt logistikkfartøy, KNM «Maud», innfases som planlagt og vil være operativt i løpet av 2017.

2.2.4.1 KYSTVAKTEN

Innfasing av NH90-helikoptre og bedre utnyttelse av helikopterbærende fartøyer med doble besetninger vil øke antall døgn kystvaktfartøyene seiler med helikopter. Det planlegges med å anskaffe tre nye helikopterbærende og isforsterkede fartøyer som erstatning for Nordkapp-klassen når disse når slutten av sin tekniske levetid etter 2020. Regjeringen legger opp til at disse anskaffes under ett prosjekt.

Sjøforsvarets kystvaktbase og Kystvaktens ledelse videreføres på Sortland. Kystvakten reduseres med to fartøyer fra 15 til 13.

2.2.4.2 KYSTJEGERKOMMANDOEN

Regjeringen anbefaler å legge ned Kystjegerkommandoen og Taktisk båtskvadron i kommende fireårsperiode.

2.2.5 Luftforsvaret

Luftforsvaret skal bidra til Forsvarets krigsforebyggende rolle og krisehåndtering gjennom å sikre kontroll av luftrommet (luftkontroll). Luftkontroll er avgjørende i freds-, krise- og konfliktsituasjoner og en forutsetning for at land-, sjø- og luftstyrker skal kunne løse sine oppdrag. Luftforsvaret skal bidra med relevante kapasiteter i fellesoperasjoner nasjonalt og internasjonalt.

Hovedtrekkene fra den vedtatte omstillingen av Luftforsvaret videreføres. Regjeringen legger opp til

forbedret luftromsovervåking, økt kampkraft og bedre beskyttelse. Luftforsvaret skal kraftsamles rundt baser med stor operativ stridsverdi for egne og allierte styrker og med en geografisk spredning som muliggjør operasjoner i alle deler av landet. De av Luftforsvarets baser som er forutsatt brukt i krise og væpnet konflikt, skal utvikles med økt sikring og beskyttelse.

Det viktigste enkelttiltaket for å styrke forsvarsevnen og Luftforsvaret i den kommende fireårsperioden er innfasingen av de nye F-35-kampflyene. Det er helt avgjørende for forsvaret av Norge at anskaffelsen gjennomføres, og at det legges til rette for effektiv utnyttelse av F-35.

Sjef Luftforsvaret får et helhetlig ansvar som styrkesjef. Med bakgrunn i en samlet vurdering anbefaler regjeringen å videreføre Luftforsvarets ledelse på Rygge.

Regjeringen legger opp til å anskaffe 52 F-35-kampfly, men presiserer at beslutningen om anskaffelse av de siste seks flyene skal vurderes særskilt. Behovsanalysen som lå til grunn for Stortingets vedtak om kampflyanskaffelsen i 2012, er bekreftet gjennom oppdaterte antallsanalyser fra 2015.

Regjeringen vil styrke beskyttelsen av Luftforsvarets baser, mottaksområder for alliert støtte og annen viktig infrastruktur. Luftvern er det sentrale aktive elementet i beskyttelse mot luftangrep, også fra langtrekkende presisjonsvåpen. Luftvernssystemet NASAMS II videreføres, oppgraderes og utvikles. Regjeringen legger videre opp til en ytterligere styrking av luftvernet gjennom anskaffelse av nye luftvernssystemer med langtrekkende luftvernmissiler og sensorer.

Regjeringen legger opp til å anskaffe nye maritime overvåkningsfly til erstatning for dagens P-3C Orion. Regjeringen anbefaler at 333 skvadron flyttes, og at den vil operere med de nye flyene fra Evenes flystasjon, jf. kapittel 6.1.2 i proposisjonen. Andøya flystasjon legges ned. Regjeringen vil komme tilbake med nærmere beskrivelser om ambisjonsnivå og antall maritime overvåkningsfly i forbindelse med fremleggelse av investeringsprosjektet for Stortinget.

Innfasing av NH90-helikoptre til støtte for Kystvakten og fregattvåpenet fortsetter. Alle NH90 er planlagt fullt operative i perioden 2020–2022. Bardufoss videreføres som base for 337 skvadron med kystvakthelikoptre.

NH90-fregatthelikoptre i 334 skvadron utrustes spesielt for antiubåtoperasjoner og opererer som en integrert del av fregattens kapasitet. Regjeringen anbefaler at 334 skvadron lokaliseres på Haakonsværn orlogsstasjon (HOS).

Regjeringen anbefaler å samle Bell 412-helikoptre på Rygge som dedikert helikopterkapasitet til støtte for spesialstyrkene. Dette er en prioritering for

å øke den operative evnen til spesialstyrkene. Flytting av Bell 412 til Rygge styrker også evnen til å bistå politiet på Østlandet, beredskapstroppen og spesialstyrkene i kontraterroroperasjoner. Samling av Bell 412-miljøet betyr at antall helikoptre som opereres, kan reduseres fra 18 til 12.

335 skvadron på Gardermoen videreføres med fire C-130J Hercules taktiske transportfly. Luftvingen på Gardermoen legges på sikt ned. Fremtidig overordnet ledelse av 335 skvadron gjøres da fra basen på Rygge.

Regjeringen anbefaler at DA-20 EK-fly fases ut og at 717 skvadron legges ned innen 2024.

2.2.6 *Heimevernet*

Heimevernet skal være i stand til å etablere tilstedeværelse, situasjonsforståelse og beskyttelse av militær infrastruktur og lokalbefolkning i utsatte områder ved sikkerhetspolitiske kriser og ytterligere eskalering av situasjonen.

Sjef Heimevernet får et helhetlig ansvar som styrkesjef lokalisert til Terningmoen.

Målsettingen om en områdestruktur på 42 000 mannskaper er ikke oppnådd. Det er spesielt utfordrende å fylle opp strukturen i Finnmark. For å tilpasse områdestrukturen til den reelle situasjonen anbefaler regjeringen en reduksjon fra dagens plantall på 42 000 mannskaper til 35 000 mannskaper innen 2020. Distriktsstabene i Troms og Finnmark styrkes ved at de tilføres ekstra personell. For å gjennomføre nødvendig styrking av prioriterte områder og for å tilpasse antall staber til en noe mindre struktur anbefaler regjeringen å avvikle distriktsstaben HV-11.

For å kunne prioritere en satsing på andre og viktige kapasiteter anbefaler regjeringen å avvikle Sjøheimevernet innen 2020.

Heimevernets innsatsstyrker skal kunne anvendes på en fleksibel måte over hele landet der behovet er størst. Innsatsstyrken videreføres på dagens nivå med 3 000 mannskaper.

2.2.6.1 LANDMAKTUTREDNING – DEN VIDERE UTVIKLINGEN AV HEIMEVERNET

Regjeringen viser til at det er viktig å se den landmilitære evnen samlet, slik at Heimevernets fremtidige rolle, struktur og kapasiteter vurderes i sammenheng med den fremtidige utviklingen av Hæren. Den videre utviklingen av Heimevernet vurderes derfor som en del av den tidligere omtalte landmaktutredningen, jf. punkt 5.2.6 i proposisjonen.

2.2.7 *Forsvarets spesialstyrker*

1. januar 2014 ble spesialstyrkene organisert under egen driftsenhet i Forsvaret og gitt navnet Forsvarets spesialstyrker. Forsvarets spesialkommando

er lokalisert i Rena leir, og Marinejegerkommandoen er lokalisert på Haakonsværn orlogsstasjon.

Med bakgrunn i økende kompleksitet innenfor spesialoperasjoner, blant annet grunnet teknologisk utvikling og et endret trusselbilde, skal spesialstyrkene videreutvikles. Det viktigste tiltaket er å dedikere Bell 412-helikoptre som helikopterkapasitet til støtte for spesialstyrkene.

Sjef Forsvarets spesialstyrker får et helhetlig ansvar som styrkesjef. Dette er i tråd med anbefalingen om en prinsipiell utvikling for øvrige styrkesjefer. Ledelse av spesialstyrkene videreutvikles i henhold til gjeldende plan, hvor stab og taktisk ledelse er samlet i nåværende lokaler nært tilknyttet den strategiske ledelsen i Oslo.

Rena leir og Haakonsværn orlogsstasjon videreføres og utvikles som hovedbaser for de taktiske enhetene. Ramsund videreføres og utvikles som trenings- og beredskapsbase, der Ramneset skyte- og øvingsfelt utnyttes. Vealøs maritime trenings- og beredskapssenter med tilknyttet skyte- og øvingsfelt videreføres med nærhet til helikopterkapasiteten på Rygge og politiets beredskapstropp i Oslo.

2.2.8 Etterretningstjenesten

Norges utenlandsetterretningstjeneste er underlagt forsvarssjefen og støtter både militære og sivile myndigheter med informasjon og vurderinger innenfor rammene av lov om Etterretningstjenesten.

Regjeringen vil styrke Etterretningstjenesten ytterligere i perioden 2017–2020 for å kunne øke kapasitet, kompetanse og relevans innenfor tjenestens ansvarsområde.

Samarbeidet mellom Politiets sikkerhetstjeneste (PST), Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) og Etterretningstjenesten videreutvikles.

2.2.9 Felleskapasiteter

2.2.9.1 FORSVARETS LOGISTIKKORGANISASJON

Regjeringen legger opp til å styrke logistisk understøttelse for å kunne ha en høy beredskap og gjennomføre samtidig styrkeoppbygning. Det er identifisert store utfordringer på dette området. Det gjelder isolert for den enkelte operative avdeling, men også i situasjoner der det er behov for samtidig styrkeoppbygging av flere avdelinger parallelt med at Forsvaret skal drive operasjoner.

2.2.9.2 CYBERFORSVARET

Regjeringen vil i kommende fireårsperiode gjennomføre en helhetlig omstrukturering og modernisering av cyber- og IKT-virksomheten i forsvarssektoren.

Cyberforsvaret skal utvikles videre til en helhetlig organisasjon for IKT-virksomheten i Forsvaret, et mer relevant virkemiddel for militære cyberoperasjoner og som bidrag til beskyttelse av samfunnet mot cybertrusler.

2.2.10 Strukturtabell

FORSVARETS OPERATIVE STRUKTUR

Felleselementer	Luftforsvaret	Sjøforsvaret	Hæren	Heimevernet
Etterretningstjenesten	Taktisk luftkommando (NAOC)	Taktisk sjøkommando	Taktisk landkommando	Nasjonal territoriell kommando
Forsvarets operative hovedkvarter	Luftkontroll og varsling (ARS)	Fem fregatter, Fridtjof Nansen-klasse m/NH90	Brigadekommando	Ti distriktsstaber
Forsvarets logistikk: Nasjonal logistikk-kommando	Luftvarslingskjede	Seks kystkorvetter, Skjold-klasse.	Telemark bataljon	3 000 i innsatsstrukturen
Felles logistikk- og støttekapasiteter	Baseforsvarsstridsgrupper	Avvikles på sikt	Panserbataljon	35 000 i områdestrukturen
Vertslandsstøttebataljon	Luftvernstridsgrupper	Seks ubåter Ula-klasse, reduseres til fire og erstattes av fire nye ubåter	2. bataljon	
Cyberforsvaret: CIS-TG	F-16-kampfly, erstattes av inntil 52 F-35-kampfly	Seks mineryddingsfartøy, reduseres til fire og erstattes av autonome mineryddingssystemer	Etterretningsbataljon	
Forsvarets sanitetsstyrker	18 Bell 412-helikoptre, reduseres i antall	Tre logistikk- og støttefartøy	Sambandsbataljon	Forsvarets spesialstyrker
Felles NATO luft- og bakkeovervåking	Seks P-3 Orion, erstattes av nye maritime overvåkingsfly	Fire ytre kystvakt m/ NH90	Artilleribataljon	Taktisk spesialoperasjonskommando
Felles lufttanking og lufttransport (MRTT, C-17)	Tre DA-20 EK- og kalibreringsfly, avvikles på sikt	Fire ytre kystvakt, Harstad-/Barentshav-klasse	Ingeniørbataljon	Forsvarets spesialkommando
Forsvarets militærpolitivideling	14 NH90 maritime helikoptre	Fem indre kystvakt, Nornen-klasse	Stridstrenbataljon	Marinejegerkommandoen
Satellittbasert overvåking	Fire C-130J-transportfly	Bordingskapasitet	Sanitetsbataljon	
	Sea King rednings-helikoptre, erstattes av 16 AW101	Logistikelement, sjø	MP-kompani	
	Logistikkbase, luft		HM Kongens Garde	
			Grensevakten	
			Logistikkbase, land	

2.2.11 Base- og støttestrukturen

Regjeringen vil forbedre balansen mellom den operative strukturen og yteevnen til støttevirksomheten. Base- og støttestrukturen har ikke blitt modernisert i samsvar med den store omstillingen av den operative strukturen. Målet er å sikre en langsiktig balanse mellom Forsvarets operative struktur, styrkeproduksjon, baser og støttevirksomhet, slik at en større del av sektorens ressurser kan nyttes til operativ virksomhet og understøttelsen av denne. Regjeringen vil derfor foreta en reduksjon i antall baser, effektivisere forvaltningen og fortsette moderniseringen av logistikken. Forsvarsdepartementet og alle underliggende etater vil bli omfattet av omstilling.

Regjeringen vil gjennomføre en omfattende modernisering av støttestrukturen i Forsvaret, herunder logistikkområdet, og i langt større grad basere forsyning og vedlikehold på leveranser fra det sivile markedet.

Regjeringen understreker at basestrukturen i seg selv hverken gir operativ evne eller forsvarsevne. Av den grunn medfører ikke nedleggelsen av baser som Kjevik, Kjeller, Setnesmoen eller basene som legges

ned i Harstad-området at de berørte regionene vil bli dårligere forsvart i en eventuell konflikt. Dagens basestruktur er en arv fra en tid da Forsvaret hadde en vesentlig større struktur. En relevant og moderne forsvarsstruktur som skal møte fremtidens trusselsituasjon med moderne sensorsystemer og langtrekkende våpen, krever en annen tilnærming og evne og vilje til utvikling. Regjeringens anbefalte basestruktur innebærer nedleggelse av 11 baser og anlegg av ulik størrelse.

Regjeringen anbefaler å legge ned Luftforsvarets virksomhet ved Kjevik og samlokalisere hovedtyngden av Luftforsvarets skoleaktivitet til Trøndelagsregionen.

For å frigjøre ressurser til prioritert operativ aktivitet anbefaler regjeringen å utvikle distriktsstaben til Møre og Fjordane heimevernsdistrikt 11 (HV-11) og nedlegge Setnesmoen leir. Som en konsekvens av at Sjøheimevernet foreslås avvirket, anbefales sjøheimevernsfasilitetene i Nærøysund og Grunden 22 lagt ned.

Regjeringen anbefaler at FLO vedlikehold Horten legges ned, og at virksomheten overføres dels til

andre verksteder i Forsvaret og dels at tjenestene kjøpes fra sivile leverandører.

Som en følge av forslaget om å avvikle Kystjegerkommandoen og Taktisk båtskvadron i Harstad, anbefaler regjeringen å legge ned basene Trondenes og Harstad Syd innen utgangen av 2018. Regjeringen anbefaler videre at Åsegarden avvikles innen utgangen av 2019, og at alliert øving og trening i større grad gjennomføres ved lokasjoner tilknyttet Forsvarets avdelinger.

Regjeringen anbefaler en gradvis frigjøring av arealet og en avvikling av Kjeller innen utgangen av 2023.

Regjeringen foreslår å omorganisere Forsvarets musikk til en mer fleksibel struktur med en sentral ledelse lokalisert i Oslo og tre profesjonelle korps lokalisert i Oslo, Bergen og Harstad. Dagens musikkinspektorat og korpsene i Horten og Trondheim legges ned.

2.2.12 Forsvarssektorens øvrige etater

Forsvarssektoren består av Forsvarsdepartementet og fem underlagte etater: Forsvaret, Forsvarsmateriell, Forsvarsbygg, Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) og Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM). Med unntak av NSM, som også har viktige oppgaver som ligger under Justis- og beredskapsdepartementet, er de fire andre etatenes primærfunksjon å støtte Forsvarsdepartementet og Forsvaret. Støtten til Forsvaret innebærer at utviklingen av Forsvaret påvirker etatenes oppdrag og oppgaver. Regjeringen viser til at dette hovedopdraget skal være tydeligere styrende for de andre etatene.

2.3.1 Økonomiske hovedstørrelser

LTP-anslag i mrd. 2016-kroner	2016	2020	Endring
Materiellinvesteringer uten tilleggsfinansiering F-35	9,5	14,2	
Infrastrukturinvesteringer	3,1	2,8	
Merutgifter til operasjoner i utlandet	0,7	0,6	
Øvrig drift	29,4	32,7	
Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen	-0,2	-0,7	
Sum forsvarsramme før midlertidige tiltak	42,5	49,7	7,2
Midlertidig økning av forsvarsrammen for kampflyinvesteringer	3,8	3,3	
Faseforskyving kampflyutbetaling fra 2015 til 2016	1,1	-	
Øvrige engangsutbetalinger mv. for 2016	1,4	-	
Sum ordinær forsvarsramme (saldert budsjett)	48,9	53,0	4,1

2.2.13 Personell og kompetanse

Det er avgjørende at sektoren evner å tiltrekke, rekruttere, anvende, beholde og utvikle kompetansen den trenger. Like viktig er det å omstille den kompetansen som ikke lenger er relevant.

Verneplikten er en viktig forutsetning for Forsvarets evne til å løse sine oppgaver. Førstegangstjenesten skal videreutvikles og bedre tilpasses Forsvarets krav og behov. Regjeringen vil igangsette en reform av utdanningssystemet som skal skape bedre forutsetninger for kvalitet i utdanningen og mer robuste fagmiljøer samt styrke forskningsbasert utdanning og frigjøre ressurser til operativ aktivitet. Utdanningssystemet må særlig tilpasses ny militærordning.

2.3 Gjennomføring

Regjeringen vektlegger en bærekraftig forsvarsstruktur som legger til rette for at Forsvaret skal kunne løse sine ni oppgaver innenfor angitt ambisjonsnivå på kort og lang sikt. I videreutviklingen av Forsvarets samlede kapabiliteter vil regjeringen prioritere økt tilgjengelighet og utholdenhet innledningsvis i perioden. Betydelig økte bevilgninger, modernisering og reform vil legge til rette for styrket reaksjonsevne, økt aktivitet og oppbemanning av utvalgte kapasiteter videre i fireårsperioden. Dette vil også legge til rette for en videreføring og, mot slutten av perioden 2017–2020, en opptrapping av moderniseringen av flere materiellsystemer.

Gjennom helheten av de tiltak og mål regjeringen foreslår i denne proposisjonen, etableres et solid grunnlag for en langsiktig utvikling av forsvarssektoren, slik at Forsvaret forblir et relevant sikkerhetspolitisk virkemiddel for Norge.

3. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Svein Roald Hansen, lederen Anniken Huitfeldt, Marit Nybakk, Kåre Simensen og Jonas Gahr Støre, fra Høyre, Elin Rodum Agdestein, Regina Alexandrova, Sylvi Graham, Øyvind Halleraker og Trond Helleland, fra Fremskrittspartiet, Harald T. Nesvik, Jørund Rytman og Christian Tybring-Gjedde, fra Kristelig Folkeparti, Knut Arild Hareide, fra Senterpartiet, Liv Signe Navarsete, fra Venstre, Trine Skei Grande, og fra Sosialistisk Venstreparti, Bård Vegar Solhjell, legger til grunn for sin behandling av denne proposisjonen at målet for norsk sikkerhets- og forsvarspolitik er å sikre Norges suverenitet, territoriale integritet og politiske handlefrihet. Forsvarets grunnleggende rasjonale er å ha en avskrekkende effekt på mulige angriper og å forsvare Norge og våre allierte mot eksterne trusler, anslag og angrep.

3.1 Sikkerhets- og forsvarspolitik, overordnede føringer

Komiteen viser til at NATO-medlemskapet har vært en bærebjelke for norsk sikkerhets- og forsvarspolitik i snart 70 år. Det transatlantiske samarbeidet vil fortsatt være av avgjørende betydning for Norges sikkerhet.

Komiteen slutter seg til vurderingen av at forutsetningene som har ligget til grunn for norsk forsvarsplanlegging siden den kalde krigens slutt, nå er i endring. Siden forrige langtidsplan, Innst. 388 S (2011–2012), jf. Prop 73 S (2011–2012) Et forsvar for vår tid, har den sikkerhetspolitiske situasjonen i vår del av verden blitt mer krevende og kompleks.

Komiteen viser til at regjeringen i den videre utviklingen av Forsvaret vil prioritere å:

- styrke forsvaret av Norge
- styrke NATOs kollektive forsvar
- bidra til internasjonal innsats
- videreutvikle totalforsvaret

Komiteen legger til grunn Forsvarets oppgavesett slik det framgår i sammenfattet form i proposisjonen:

1. Sikre troverdig avskrekking med basis i NATOs kollektive forsvar.
2. Forsvare Norge og allierte mot alvorlige trusler, anslag og angrep innenfor rammen av NATOs kollektive forsvar.

3. Avverge og håndtere episoder og sikkerhetspolitiske kriser med nasjonale ressurser, herunder legge til rette for alliert engasjement.
4. Sikre et nasjonalt beslutningsgrunnlag gjennom overvåking og etterretning.
5. Hevde norsk suverenitet og suverene rettigheter.
6. Ivareta myndighetsutøvelse på avgrensede områder.
7. Delta i flernasjonale krisehåndtering, herunder fredsoperasjoner.
8. Bidra til internasjonalt samarbeid på det sikkerhets- og forsvarspolitiske området.
9. Bidra til ivaretagelse av samfunnssikkerhet og andre sentrale samfunnsoppgaver.

Komiteen merker seg at denne sammensetningen av Forsvarets oppgaver ifølge proposisjonen er å betrakte som en videreføring av forrige langtidsplanproposisjon, jf. Stortingets vedtak i Innst. 338 S (2011–2012) jf. Prop. 73 S (2011–2012) Et Forsvar for vår tid. Komiteen vil særlig trekke fram at Forsvaret skal utgjøre en krigsforebyggende terskel, og slutter seg til at kontinuitet i oppgavesettet er viktig.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti viser til at regjeringen har valgt å endre formuleringen av Forsvarets første oppgave fra å utgjøre en krigsforebyggende terskel til å sikre troverdig avskrekking. Disse medlemmer advarer mot at balansen mellom avskrekking og beroligelse blir endret, og vil understreke betydningen av at første oppgave fortsatt skal forstås slik at Forsvaret skal utgjøre en krigsforebyggende terskel. Reformuleringen skal ikke forskyve vekten over mot avskrekking på bekostning av evne til å utgjøre en krigsforebyggende terskel og evne til å håndtere ulike krisescenarier. Disse medlemmer mener beroligelsesperspektivet burde komme tydeligere frem i langtidsplanen. Det kunne også blitt konkretisert ved en sterkere vektlegging av defensive kapasiteter og investeringer knyttet til forsvaret av land og kyst.

Komiteen sin medlem frå Senterpartiet vil minne om at Senterpartiet gjennom heile partiet si historie har vore ein trufast forsvarar av folkeforsvaret, vernepliktinstituttet og Heimevernet. Noreg sin tryggleik avheng av forsvarsviljen og -kompetansen til det norske folk. Å styrke vernepliktinstituttet og dei strukturane i Forsvaret som held opptaket av vernepliktige oppe, er avgjerande for Senterpartiet. For at Noreg skal bestå som ein sjølvstendig nasjonalstat, må det norske terskelforsvaret basere seg på norske soldatar.

Denne medlemer viser til at Senterpartiet har markert motstand mot å delta i krigføring utanlands, dersom desse krigane ikkje har utgangspunkt i enten våre forpliktingar i NATO eller mandat frå FN. Dette er utgangspunktet for Senterpartiet sine tilrådingar i samband med langtidsplanen.

Denne medlemer vil peike på at Senterpartiet heilt frå Langtidsplanen for Forsvaret vart lagt fram, åtvare sterkt mot regjeringa sitt forslag om å skyve Hæren og Heimevernet ut i ei eiga «landmak-tutgreiing». Frå fleire hald er det peika på at det i forslaget til langtidsplan ikkje er økonomisk handlingsrom til naudsynnte investeringar i Hæren og Heimevernet. Senterpartiet har bede om å sjå dei underliggjande årlege investeringsplanane for kvar forsvarsgrein, men er nekta slikt innsyn.

Denne medlemer viser til at norsk sikkerhetspolitikk tek utgangspunkt i vårt medlemskap i NATO. Det er naudsynt at forsvarsalliansen til ei kvar tid har ressursane som trengst for å forsvare heile NATO sitt territorium. Det er dei seinare åra dokumentert eit alvorleg misforhold mellom sikkerheitsutfordringane og dei reduserte forsvarsbudsjetta innan NATO-landa. Frå 1990 til 2010 fall forsvarsløyvingane i NATO-allierte land i Europa frå 314 til 275 milliardar dollar, trass i at talet på medlemsland nesten var dobla. Frå 2010 til i dag har løyvingane til forsvaret halde fram med å falle i NATO-landa.

Denne medlemer viser til at Senterpartiet under landsmøtet i 2015 vedtok at Noreg må auke løyvingane til Forsvaret gradvis opp mot eit nivå tilsvarende 2 % av BNP, i tråd med våre forpliktingar vedteke under NATO sitt toppmøte i 2014. Noreg sitt forsvarsbudsjett svarar i dag til om lag 1,5 prosent av landet sitt BNP. I ei uroleg verd må løyvingane styrkast og dei må brukast på tiltak som styrker nasjonal forsvarsevne. Denne medlemer understreker at forsvarsbudsjettet må aukast vesentleg allereie for 2017, og viser til at Senterpartiet gjer nettopp dette i sitt alternative budsjett for 2017.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at den sikkerhetspolitiske situasjonen i våre nærrområder er i endring. Russland har de siste årene ført en mer aggressiv politikk, samtidig som de ruster opp sitt eget militære. USA vil de neste fire årene bli styrt av en president som sår tvil om NATOs vilje til å forsvare sine mindre allierte, en politikk som kan føre til økte spenninger internasjonalt. Til sist understreker dette medlem at Norge kontrollerer et havområde som er mange ganger større enn vårt eget landområde. Dette gir oss et særskilt ansvar for å ha et sterkt sjøforsvar for å sikre suverenitetshevdelse på havet. Dette medlem ser det som åpenbart at Norges geostrategiske posisjon generelt, og den endrede sikkerhetspolitiske situasjo-

nen spesielt, tydeliggjør nødvendigheten av at Norge bygger opp et sterkt nasjonalt forsvar som er i stand til å løse et bredt sett av oppgaver, også uten alliert hjelp.

Dette medlem viser også til viktigheten av å føre en langsiktig og forutsigbar sikkerhetspolitikk. Det innebærer at Norge bygger opp en forsvarsevne som er rustet også for nye endringer i den allianse- og sikkerhetspolitiske situasjonen. Norsk sikkerhet har vært avhengig av NATO, men det vil være uklokt å basere seg utelukkende på NATO for vår sikkerhet i fremtiden. En langsiktig og bærekraftig sikkerhetspolitikk innebærer å bygge opp egne kapasiteter.

Dette medlem viser til at en langsiktig sikkerhetspolitikk også innebærer å bygge et forsvar som er forberedt på nye trusler. Norge må ta lærdom av tidligere konflikter, men også ha en evne til å se fremover. Dette medlem understreker derfor viktigheten av å styrke særlig etterretningsarbeid og cyberforsvar.

Prinsippene om langsiktighet og forutsigbarhet, og den nye sikkerhetspolitiske situasjonen i verden, styrker dette medlems overbevisning om viktigheten av et sterkt nasjonalt forsvar som ikke utelukkende hviler seg på NATO, og hvor vi bygger opp egne kapasiteter.

Komiteen slutter seg til at omstillingen av Forsvaret til et innsatsforsvar i tiårene etter den kalde krigen var nødvendig og riktig gitt utfordringene Norge sto overfor. Omstilling og reduksjon av Forsvarets basestruktur var helt nødvendig. Moderniseringen av Forsvaret må fortsette når forsvarsstrukturen tilpasses et nytt sikkerhetspolitisk landskap.

Komiteen vil framheve at Forsvaret i etterkrigstiden har vert bygget på teknologiske framskritt og industrielle utvikling. Komiteen understreker at dagens sikkerhetspolitiske situasjon styrker behovet for å videreføre og forsterke denne linjen.

Komiteen viser til at norsk forsvarspolitik i hele etterkrigsperioden har vært basert på kollektiv beskyttelse gjennom NATO. Samtidig har det vært Norges linje ikke å tillate permanent utenlandsk militær tilstedeværelse på norsk jord i fredstid. Det er i Norges interesse å opprettholde stabilitet og lavspenning i våre nærrområder.

Komiteen legger derfor til grunn at alliert øving, trening og annen aktivitet i norske ansvarsområder skal bidra til å opprettholde nordområdene som et lavspenningsområde.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at den såkalte baseerklæringen, som danner grunnlaget for norsk basepolitikk, innebærer at utenlandske styrker ikke skal være i

Norge i fredstid. Dette medlem ber derfor regjeringen takke nei til forespørsler som innebærer tilstedeværelse av utenlandske styrker på permanent basis.

Komiteen ønsker velkommen et tettere samarbeid mellom Forsvaret og politiet. Forsvaret skal støtte politiet og sivile beredskapsmyndigheter i forbindelse med terrorangrep og andre alvorlige hendelser, ulykker og naturkatastrofer. Både Forsvarets spesialkommando og Marinejegerkommandoen er nå på nasjonal kontraterrorberedskap for å kunne bistå politiet. Komiteen er tilfreds med at det pågår arbeid både for å gjennomgå instruksjonen om Forsvarets bistand til politiet (bistandsinstruksjonen) og for å fastsette vilkår og prosedyrer for Forsvarets bistand til andre sivile myndigheter enn politiet.

Komiteen merker seg regjeringens prioriteringer slik de framkommer i proposisjonen. Komiteen viser til at prinsippet om kontinuerlig langtidsplanlegging i utgangspunktet ikke nødvendigvis gjør at det i hver langtidsplan foretas en omfattende revurdering av Forsvaret og forsvarsstrukturen i sin fulle bredde, men komiteen finner det likevel naturlig at utfordringene forsvarssektoren står overfor, og endringer i det sikkerhetspolitiske landskapet har medført at proposisjonen inneholder en bred behandling av sektorens videre utvikling.

Komiteen vil likevel påpeke at proposisjonen ikke utgjør en helhetlig behandling av forsvarssektoren, da viktige veivalg om Hæren og Heimevernet utsettes i påvente av en egen landmaktutredning. Komiteen vil understreke behovet for å behandle de ulike forsvarsgrenenes kapasiteter i samvirke og sammenheng. Denne proposisjonen utgjør dermed bare første del i en behandling av Forsvarets framtid. Komiteen legger til grunn at regjeringen kommer tilbake til Stortinget med den andre delen av langtidsplanen om videre utvikling og innretning av Hæren og Heimevernet.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre viser til at regjeringen vil beslutte investeringer knyttet til sjø- og luftstridskrefter uten å ha klarlagt landmaktens rolle. Disse medlemmer anser det som uheldig å binde så store drifts- og investeringsmidler til sjø og luft uten samtidig å se hvordan Hæren, Heimevernet og forsvar av kysten skal håndteres.

Disse medlemmer vil både ved behandlingen av denne langtidsplanen og forsvarsbudsjettet ha et særlig fokus rettet mot å styrke Hæren, Heimevernet og Kystforsvaret.

Disse medlemmer har merket seg at regjeringen vil gjennomføre en rekke flytteprosesser knyttet til basenedleggelse og baseoppbygginger. Disse medlemmer er uenig i en del av forslage-

ne, men støtter avvikling av baser når forslagene er godt begrunnet og konsekvensene tilstrekkelig utredet. I slike prosesser er det avgjørende å ha respekt for de faglige miljøene som er bygget opp, og som må fungere i den kommende omstillingsperioden. Tidligere flytteprosesser i Forsvaret har vist at man ofte har undervurdert kostnadene ved flytting og overvurdert de fremtidige besparelsene.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Venstre viser til at arbeidet med Innst. 62 (2016–2017) jf. Prop. 151 S (2015–2016) er blitt spesielt utfordrende fordi proposisjonen inneholder uvanlig lite finansiell informasjon som kan bidra til å sette sammen forslag som kan gjennomføres innenfor forsvarlige økonomiske rammer. Disse medlemmer registrerer også at Forsvarsdepartementet har vært uvillig til å svare på de spørsmål som er stilt fra Stortinget knyttet til fordelingen av ulike kostnadselementer over tid.

Fra proposisjonen er det heller ikke mulig å forstå hvor mye mer regjeringen faktisk legger opp til å øke forsvarsbudsjettet de neste fire årene. Det er de nærmeste fire årene som disse medlemmer vil fokusere spesielt på.

3.2 Om beregninger og informasjon til Stortinget

Komiteen viser til de ulike kostnadsberegningene som ligger til grunn for proposisjonens foreslåtte endringer i basestruktur. Fra ulike hold er det presentert alternative beregninger. Komiteen forholder seg til tallmaterialet presentert i proposisjonen og legger videre til grunn at regjeringen løpende arbeider med kvalitetssikring av kostnader knyttet til gjennomføringen av langtidsplanen, og at Stortinget blir holdt informert om ny informasjon som endrer forutsetningene for Stortingets beslutninger.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti vil vise til at de «generelle» kostnadsreduksjonene som proposisjonen forutsetter, er krevende å få klarhet i, generelt fordi tallmaterialet i proposisjonen er usedvanlig lite informativt og spesielt fordi «effektiviseringstiltak» er tilnærmet umulig å dekomponere på basis av den informasjon som foreligger. Disse medlemmer viser til at forsvarssjefen i sitt fagmilitære råd (FMR, side 68) skrev følgende:

«Forsvarssjefen anbefaler flere konkrete effektiviseringstiltak som samlet utgjør om lag 14 milliarder kroner (akkumulert) fra 2017 til 2028, og om lag 22 milliarder i hele 20 års perioden.»

Disse medlemmer viser til at regjeringen i proposisjonen, kap. 3.3, legger opp til

«...at det gjennom innsparing, endret personellstruktur og effektivisering skal frigjøres [...] om lag 40 mrd kroner over en periode på 20 år».

Disse medlemmer viser til at forsvarssjefen i Vedlegg 1 til proposisjonen skriver følgende:

«Erfaringer etter år med omstilling og effektivisering i Forsvaret er at både gevinstpotensialet og gjennomføringstakten ofte er for optimistisk anslått. I mitt fagmilitære råd la jeg opp til en betydelig effektivisering, men proposisjonen går lengre i vurderingen av gevinstpotensialet. Min bekymring er om vurderingen er for optimistisk, og at det blir krevende å realisere hele innsparingspotensialet. Der som det ikke lar seg realisere, vil det svekke den operative styrkingen som proposisjonen beskriver.»

Disse medlemmer vil også vise til at en samlet innsparing på 40 mrd. kroner krever at ytterligere 18 mrd. kroner må hentes fra andre tiltak enn de som er relatert til personell. Disse medlemmer merker seg at Stortinget ikke er gitt noen konkret dokumentasjon på at denne ambisiøse forutsetningen er realistisk.

Regjeringen angir et gevinstrealiseringspotensial på 40 mrd. kroner, herunder forbedring og effektivisering. Andre deler er knyttet til rene innsparinger og endret personellstruktur. Disse medlemmer vil arbeide for effektiviseringstiltak, men er sterkt tvilende til de innsparingseffekter som er forutsatt i langtidsplanen.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre viser til at det i proposisjonen sies at besparelser knyttes til personellstrukturen

«... er beregnet til i overkant av 22 mrd. kroner over 20 år».

Disse medlemmer har merket seg at det er redusert antall ansatte som bidrar til reduserte kostnader, samt redusert betaling under utdanning i Forsvaret. Regjeringen legger

«til grunn at bemanningen skal reduseres med om lag 1 400 årsverk frem mot 2020.»

Disse medlemmer ser ikke at Forsvarsdepartementets antakelse om frigjøring av 1 400 årsverk og besparelser på 22 mrd. kroner er konkret dokumentert, og finner besparelsen usikker. Disse medlemmer kan heller ikke se at utdanningsreformen vil gi så store innsparinger som antatt, og disse medlemmer er i tvil om den faktisk bør gjennomføres slik den er presentert i proposisjonen.

Disse medlemmer vil også peke på at de som er ansatt i Forsvaret før 2005, har et særlig stillingsvern. Aldersstrukturen i Forsvaret er slik at det er årsklasser ansatt før 2005, som burde reduseres mest. Gitt dagens arbeidsmarked er disse medlemmer i tvil om regjeringens foreslåtte løsning er realistisk.

3.3 Strategiske kapasiteter

Komiteen viser til at regjeringen i sin proposisjon prioriterer anskaffelsen av de strategiske kapasitetene kampfly, ubåter og maritime overvåkningsfly. Komiteen slutter seg til at disse framtidsrettede og teknologisk avanserte kapasitetene i sjø- og luftdomenet er av avgjørende betydning for Norges forsvarsevne, både nasjonalt og innen rammen av NATOs kollektive forsvar.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, slutter seg derfor til anskaffelsesplanene slik de framgår av proposisjonen for investering i

- inntil 52 F-35-kampfly, hvorav beslutning om å anskaffe de siste seks flyene skal fattes i 2019,
- fire nye ubåter, til erstatning for Ula-klassen,
- nye maritime overvåkningsfly, til erstatning for P-3 Orion-fly.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre vil understreke at det er bred enighet om at de tre strategiske kapasitetene – kampfly, ubåter og maritime overvåkningsfly – skal inngå i den norske forsvarsstrukturen. Disse medlemmer støtter:

- anskaffelsen av inntil 52 F-35 kampfly til erstatning av dagens F-16 kampfly, hvorav beslutning om de seks siste F-35 kampfly skal fattes i 2019.
- anskaffelse av fire nye ubåter til erstatning for Ula-klassen,
- fortsatt drift av Norges maritime overvåkningsfly Orion, som nettopp er skrognessig fornyet. Flyene er rustet for drift i mange år til – slik det også legges opp til med Orion-fly i sju andre NATO-land.

Disse medlemmer viser til at Forsvaret er avhengig av et samvirke mellom disse og flere strategisk viktige kapasiteter for å kunne utgjøre en krigsforebyggende terskel og håndtere ulike krisescenarioer. Disse medlemmer vil understreke landmaktens betydning i denne sammenheng og nødvendigheten av at nødvendige investeringer i Hæren ikke skyves langt inn i framtiden. Disse medlemmer er derfor åpne for å vurdere anskaffelse av

nye maritime overvåkningsfly dersom det blir tilstrekkelig klargjort at en slik anskaffelse ikke medfører en uakseptabel forskyvning og begrensning av de nødvendige investeringer i Hæren. Disse medlemmer konstaterer at man dessverre ikke kom så langt at man oppnådde tilstrekkelig sikkerhet om dette i komiteens arbeid med proposisjonen.

Disse medlemmer erkjenner at Norge er et lite land med grense mot en stormakt, og at vi har en lang kystlinje mot et strategisk viktig havområde. Den norske basepolitikken, som utelukker permanente baser for allierte styrker i Norge i fredstid, er en lavspenningspolitikk og har stått på to pilarer: avskrekking og beroligende tiltak. Disse medlemmer oppfatter at regjeringens retorikk går vekk fra beroligelse og i retning av mer vekt på strategiske kapasiteter med mulighet for en eskalering som skal bidra til avskrekking. I en slik situasjon kan et lite spisset forsvar virke krsedrivende fremfor krsedempende.

Disse medlemmer erkjenner at nye kampfly, ubåter og overvåkningsfly er formidable kapasiteter, men disse medlemmer er av den oppfatning at bakkestyrker – med tilstrekkelig volum og utholdenhet – må utgjøre kjernen i ethvert forsvar. Disse medlemmer vil advare mot en utvikling der forsvaret av kysten og norske landområder er så svak at vi blir nødt til å etablere en eskalert stridsituasjon med de «strategiske kapasitetene» for å utløse NATOs artikkel 5 dersom vi kommer i en konflikt. Forsvarets viktigste oppgave er fortsatt å forhindre krig. Soldater på bakken demonstrerer forsvarsvilje og påvirker i høyeste grad risikovurderingen hos motstanderen. Tilstrekkelige hærstyrker i samvirke med andre forsvarskapasiteter gir i gitte situasjoner flere handlingsmuligheter som ikke virker krsedrivende.

I langtidsplanen legger regjeringen vekt på å styrke norsk etterretning. Disse medlemmer mener det er en fornuftig prioritering, men mener det samtidig er viktig med et effektiviseringsfokus for å unngå at unødig kostnadsvekst går ut over den spisse enden av Forsvaret. Etterretning gir innsikt og gjennomsiktighet. Den fører til bedre situasjonsforståelse og er grunnleggende for stabilitet.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Venstre finner grunn til å utvide perspektivet når det gjelder omtale av strategisk viktige kapasiteter i Forsvaret. Det finnes en rekke hybride scenarioer som Forsvaret vil stå svakt til å håndtere dersom man for ensidig baserer seg på bruk såkalte strategiske kapasiteter, eller der bruk av disse vil gi en kraftig eskalerende effekt. Langtidsplanen bygger etter disse medlemmers syn i for stor grad på en forutsetning om at krig i Norge i hovedsak ikke vil bli

utkjempet på bakken, men ved hjelp av avstandslevte presisjonsvåpen. Det er en usikker forutsetning, som er helt uten støtte i reelle erfaringer fra blant annet Afghanistan, Irak og Libya, eller for den saks skyld Syria, Ukraina og Georgia.

Disse medlemmer viser til at siden Stortinget i forrige langtidsplan vedtok at Norge skulle styrke den mekaniserte brigaden, har en rekke offisielle dokumenter og rapporter vist at dette er riktig strategi. Senest ute var forsvarssjefen, som anbefalte nettopp dette i sitt fagmilitære råd. Disse medlemmer understreker at å styre Norge med et mangelfullt forsvar over en lengere periode, ikke er akseptabelt. Hæren og Heimevernet må utvikles stegvis og i takt med den teknologiske utviklingen. Ingen land har så langt lykkes med å hoppe over en teknologisk generasjon, slik regjeringen synes å legge opp til for landmakten. Luft- og sjøforsvaret følger til sammenligning en stegvis utvikling med kjent teknologi.

Komiteens medlem fra Venstre har lagt følgende hovedprioriteringer til grunn for sitt arbeid:

1. Hæren styrkes ved følgende tiltak:
 - a. Brigade Nord opprettholdes med
 - I. vedtatte investeringer knyttet til Leopard stridsvogner, artilleri og kampluftvern som gjennomføres nå, uten å igangsette en ny landmaktutredning,
 - II. ekstra mobilt luftvern som tilføres brigaden for å kunne disponeres ved flyplasser,
 - III. en jegerbataljon som etableres på Garnisonen i Porsanger (GP) som en fjerde bataljon i brigaden,
 - b. Grensevakten (GSV) utvides med et jegerkompani.
 - c. Hans Majestet Kongens Garde videreføres.
 - d. Det etableres en hærreserve (Brigade Sør) hvor Telemark Bataljon på Rena bidrar med personell.
2. Heimevernet utvikles videre og styrkes:
 - a. Heimevernet utvides til 45 000 mann, inkludert 5 000 i en innsatsstyrke.
 - b. Økt bevæpning og utstyr tilføres Heimevernet, særlig i Nord-Norge.
 - c. Antall heimevernsdistrikt opprettholdes.
 - d. Øving og drift av Setnesmoen og HV-11 videreføres.
3. Kystforsvaret opprettholdes:
 - a. Kystjegerkommandoen videreføres og videreutvikles.
 - b. Kystkorvettene videreføres inntil videre og inngår i kystforsvaret.
 - c. Sjøheimevernet videreføres.
4. Maritim luftovervåkning videreføres:

- a. P3 Orion beholdes og driftes fra Andøya.
- b. Evenes beholdes som QRA-base for F-35.
5. Helikopterdriften fortsetter i hovedsak som i dag:
 - a. Hovedbase for helikoptre videreføres på Bardufoss.
 - b. 339 skvadronen (Bell 412) videreføres på Bardufoss.
 - c. 334 skvadronen (NH 90, Marinen) videreføres på Bardufoss.
 - d. 337 skvadronen (NH 90, Kystvakta) forblir på Bardufoss.
 - e. 330 skvadronen (AW101 redningshelikoptre) ledes fra Sola, fordeles på seks ulike baser.
6. Kampfly F-35 kjøpes inn, over tid:
 - a. Bestillingen av de første 28 flyene fastholdes.
 - b. Bestillingen av de neste 18 flyene utsettes i fem år.
 - c. Ørlandet bygges ut som base for F-35.
7. Luftforsvarets skoler på Kjevik flyttes ikke til Værnes.
8. Marinens fartøyer seiler mer enn i dag:
 - a. Fem fregatter videreføres og seiler mer enn i dag.
 - b. Nye ubåter kjøpes i samarbeid med andre nasjoner og helst slik at «ekstra» ubåter kan lånes fra allierte i en krisesituasjon.
9. Kutt i stab og støttefunksjoner :
 - a. Generalinspektøren for Luftforsvaret forblir på Rygge.
 - b. Forsvarsbygg reduseres kraftig, gitt færre flytteprosesser og investeringsprosjekter enn i forsvarssjefens fagmilitære råd og regjeringens opplegg.
 - c. Nedbemanning i stab og støttefunksjoner gjennomføres i tråd med reglene i arbeidsmiljøloven, men ikke ved bruk av omfattende sluttpakker.
10. En rekke leire legges ned eller moderniseres ikke, herunder:
 - a. Kjeller flyplass legges ned.
 - b. Åsegarden overføres til Harstad kommune og drives videre i et privat- offentlig samarbeid.
 - c. Alliert trening oppmuntres ved leirene i Nord-Norge.
11. Forsvarets musikkorps videreføres, og finansieringen deles mellom Forsvarsdepartementet og Kulturdepartementet.

Alternativ tabell 5.1.

	Luftforsvaret	Sjøforsvaret	Hæren	Heimevernet
Felleselementer	Taktisk luftkommando (NAOC)	Taktisk sjøkommando	Taktisk landkommando	Nasjonal territoriell kommando
Uendret	Luftkontroll og varslings (ARS)	5 fregatter, Fridtjof Nansen klasse med NH 90	Brigadekommando	11 distriktsstaber
	Luftvarslingskjede	6 kystkorvetter, Skjold-klasse	Telemark bataljon	5 000 i innsatsstrukturen
	Luftvernstridsgrupper	6 ubåter Ula-klasse, erstattes av 4 nye ubåter	Panserbataljon	40 000 i områdestrukturen
	F-16-kampfly erstattes av inntil 52 F-35-kampfly	6 mineryddingsfartøy, erstattes av autonome mineryddingsystemer	2. bataljon	
	18 Bell 412-helikoptre	3 logistikk- og støttefartøy	Jegerbataljon	
	6 P3 Orion	4 ytre kystvakt m/NH90	Etterretningsbataljon	Forsvarets spesialstyrker
	3 DA-20 EK- og kalibreringsfly, utvikles på sikt	4 ytre kystvakt, Harstad-/Barentshav-klasse	Sambandsbataljon	Uendret
	14 NH90 maritime helikoptre	5 indre kystvakt	Artilleribataljon	
	4 C-130J-transportfly	Kystjegerkommando	Luftvern bataljon	
	Sea King Redningshelikoptre, erstattes av 16 AW 101	Logistikkelement, sjø	Ingeniørbataljon	
	Logistikkbase, luft		Stridstrenbataljon	
			Sanitetsbataljon	
			MP kompani	
			HM Kongens Garde	
			Grensevakt	
			Logistikkbase, land	

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget slutter seg til Forsvarets fremtidige styrkestruktur som beskrevet i Venstres alternative tabell til proposisjonens Tabell 5.1.»

«Kystjegerkommandoen, Taktisk båtskvadron og Skjold-klasse korvetter inngår i et nytt kystforsvar.»

«DA-20 EK- og VIP-fly fases ut. 717 skvadronen legges ned.»

«Sjef Luftforsvaret, Luftforsvarsstaben og Luftoperativt inspektorat lokaliseres til Rygge.»

«Luftforsvarets EK-støttesenter videreføres på Rygge.»

«Luftforsvarets flytaktiske skole videreføres på Rygge.»

«Luftforsvarets programmeringssenter lokaliseres til Sørreisa.»

«Luftforsvarets skolesenter (LSK) med Luftforsvarets befalsskole (LBSK), Luftforsvarets tekniske

skole og avdeling for teknologibasert læring (ATL) videreføres på Kjevik.»

«Ansvarlig sjef for Luftforsvarets skolesenter legges til Kjevik.»

«334 skvadronen videreføres på Bardufoss.»

«Fire stk. P-3C Orion moderniseres.»

«Bestilling av 18 stk. F-35 faseforskyves med fem år.»

«Jegerbataljon bygges opp ved Garnisonen i Porsanger.»

«Leopard 2 moderniseres i tråd med Stortingets vedtak i Innst. 337 S (2014–2015).»

«Artilleri anskaffes i tråd med Stortingets vedtak i Innst. S 370 (2008–2009).»

«To sett med mobilt kampluftvern anskaffes.»

«Det bygges opp en hærreserve med base på Rena leir.»

«Heimevernet videreføres med dagens distrikter.»

«Områdestrukturen i Heimevernet etableres med 40 000 personell.»

«Innsatsstyrken i Heimevernet etableres med 5 000 personell.»

«Sjøheimevernet etableres med en styrke på 1 200 personell og en innsatsstyrke på 500 personell.»

«Forsvarets fem musikkorps videreføres i samarbeid med Kulturdepartementet.»

«Forsvarets leir på Kjeller med flyplass legges ned.»

«Åsegarden leir overføres til Harstad kommune.»

«Forsvarets verksted på Karljohansvern selges.»

«Hovemoen leir legges ned.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at innkjøp av 52 F-35-kampfly har en beregnet kostnad på rundt 270 mrd.

kroner i et 30-årsperspektiv. Dette medlem viser også til det fagmilitære rådet som i forkant av kampflybestillingen konkluderte med at antallet kampfly ikke kunne underskride 27–42 kampfly for å kunne betegnes som «det minste kompetansebærende kampflyvåpenet». Dette medlem mener kapasiteten til å forsvare Norge og forvalte de norske havområdene skal ligge til grunn for Forsvarets prioriteringer, og foreslår derfor en reduksjon i antallet kampfly Norge skal bestille. Dette medlem viser til at en reduksjon i kampflybestillingen vil være i tråd med det andre NATO-land foretar seg. Alle NATO-land som er med i F-35-samarbeidet utenom Tyrkia, har besluttet eller vurderer å redusere antallet kampfly de skal kjøpe inn. Dette medlem viser til sist til at en reduksjon i antall kampfly vil gi betydelig rom for økte investeringer i et sterkt nasjonalt forsvar og landmakt.

Dette medlem støtter regjeringens beslutning om innkjøp av fire ny ubåter for Ula-klassen. Dette medlem støtter regjeringens beslutning om innkjøp av maritime overvåkningsfly, men ber regjeringen avvende beslutningen om hvilke fly som skal kjøpes, til P8 Poseidon er grundig utredet. Dette medlem viser til at P3 Orion nylig har blitt oppgradert, og muligheten for at droneteknologi kan utvikles videre og på sikt muligens fungere som en mer kostnadseffektiv erstatning for P3 Orion. Dette medlem mener dette er tungtveiende argumenter for å utsette beslutningen om hvilke maritime overvåkningsfly som skal kjøpes, til Stortinget har blitt forelagt bedre kunnskap om kjøpet.

3.4 Forsvarsøkonomi

Komiteen slutter seg til at økonomisk bærekraft i utviklingen av forsvarssektoren forutsetter et samsvar mellom oppgaver, struktur og økonomi. Samtidig må forsvarssektoren på lik linje med andre sektorer få mest mulig ut av ressursene samfunnet stiller til rådighet. De ulike forsvarskapasitetene må vurderes helhetlig, og det må foretas prioriteringer i spennet mellom det som er operativt relevant, sikkerhetspolitisk forsvarlig og økonomisk bærekraftig.

Komiteen støtter at det planlegges med en erfart kostnadsvekst som tilskrives behovet for at Forsvarets struktur og kapasitet stadig må moderniseres i samsvar med skiftende trusler og utfordringer, og for å kunne operere sammen med allierte. Komiteen erkjenner at nye våpensystemer som regel vil ha andre egenskaper og bedre ytelse sammenholdt med materiellet de erstatter. Slik videreutvikles Forsvarets operative evne, og et relativt styrkeforhold til en potensiell motstander søkes opprettholdt. Komiteen erkjenner at behovet for kontinuerlig effektforbedring samtidig er en betydelig kostnadsdrivende faktor.

Komiteen erkjenner nødvendigheten av et betydelig økonomisk løft for forsvarssektoren. Komiteen viser til at proposisjonen la opp til at forsvarsrammen i løpet av planperioden gradvis økes til et nivå i 2020 om lag 7,2 mrd. 2016-kroner over budsjettbanen ved inngangen til langtidsplanperioden. I løpet av 20-årsperioden legges det opp til å dekke inn et samlet merbehov på om lag 165 mrd. 2016-kroner. I tillegg er komiteen enig i at også forsvarssektorens interne ressursfrigjøring er nødvendig for å underbygge den framtidige bærekraften.

Komiteen er enig i at det kreves innsats i hele sektoren innenfor kontinuerlig forbedring og effektivisering, for å kunne realisere en bærekraftig og kostnadseffektiv forsvarsstruktur. Komiteen viser til at langtidsplanen forutsetter at alle tiltak innenfor base- og støttevirksomhet og personellområdet gjennomføres, samt at alt øvrig ressursfrigjøringspotensial realiseres. Komiteen erkjenner at det samlede merbehovet økes, ressursfrigjøringspotensialet reduseres, og må kompenseres med tilsvarende rammeøkninger, når enkelte strukturelementer, som i proposisjonen er foreslått nedlagt, videreføres, og den forutsatte innsparingen knyttet til omstilling av personell og reduksjon innen eiendom, bygg og anlegg endres.

Komiteen viser til regjeringens fire hovedtiltak for å dreie sektorens ressurser inn mot styrkingen av Forsvarets operative evne: beredskapsløft, økt bemanning og aktivitet, investeringer i nye prioriterte kapasiteter og kontinuerlig forbedring og effektivisering. I tillegg til den økonomiske styrkingen mener komiteen det er behov for fortsatt omstilling – med konsekvenser for organisasjon, ansatte og lokalsamfunn – for å understøtte nødvendig ressursfrigjøring til høyere prioritert virksomhet.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre har merket seg at regjeringen vektlegger behovet for å skape en reell balanse mellom oppgaver, struktur og økonomi. Disse medlemmer er enige i at det er grunnleggende viktig for å få mest mulig operativ kraft ut av forsvarsstrukturen.

Disse medlemmer registrerer at regjeringen har ambisiøse mål når det gjelder å styrke forsvarets operative ende ved å effektivisere og redusere kostnader gjennom å redusere antall stillinger i forsvarret samt slanke forsvarets utdanningssystem og basekonsentrasjon. Disse medlemmer savner en konkret analyse og tilstrekkelige grep når det gjelder innsparingspotensialet i ledelse og støttestrukturer.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Venstre vil vise til at det er behov for en konseptuell nytenkning når det gjelder forholdet

mellom operativ virksomhet i Forsvaret og kostnadene knyttet til ledelse og støttestrukturer. Situasjonen er nå at Forsvarsbygg har et større budsjett enn Hæren (5,5 mrd. kroner mot 5,4 mrd. kroner). Forsvarsdepartementet har et større budsjett enn Heimevernet (1,3 mrd mot 1,2 mrd). Felles ledelse og kommandoapparat koster mer enn Luftforsvaret (5,3 mrd. kroner mot 4,8 mrd. kroner). Forsvarets logistikkorganisasjon koster mer enn Etterretningstjenesten (1,8 mrd. kroner mot 1,7 mrd. kroner).

Disse medlemmer vil også vise til at Finland greier å vedlikeholde en mobiliseringshær på 160 000 og en krigsoppsetning på 230 000 mann, samtidig som de utdanner 25 000 vernepliktige pr. år og over 18 000 reservister med et forsvarsbudsjett som er nøyaktig 50 pst. av det norske (25,5 mrd. kroner mot 50,9 mrd. kroner).

Disse medlemmer er av den oppfatning at det er fundamentale spørsmål som må stilles til prioriteringen av pengebruken i Forsvaret. Innsparinger ved hjelp av Mc Kinsey og «New Public Management» har ikke vist seg å bidra vesentlig til økte ressurser i den spisse enden av Forsvaret.

Disse medlemmer viser også til at de innsparinger på 40 mrd. kroner over 20 år som regjeringen har forutsatt i proposisjonen, ikke er blitt presentert og heller ikke blitt gjenstand for vurdering og debatt. De enkeltelementer som er antydnet, synes ikke å ta tak i den fundamentale ubalansen mellom stab, støtte, ledelse og operativ virksomhet.

Regjeringens forslag til innfasing av de store investeringene i overvåkningsfly binder opp viktige deler av Forsvarets investeringsmidler. Dette gjøres uten en konsekvensanalyse av hvilke roller og oppgaver det fremtidige forsvarret av kysten og landforsvaret skal dekke. Et forsvar uten en relevant og moderne landmakt er etter disse medlemmers vurdering et forsvar ute av balanse, noe som dermed reduserer Norges forsvarsevne og politiske handlefrihet i krise og krig.

Disse medlemmer har derfor etterlyst en klar prioritering av Hæren og Heimevernet i langtidsplanen. Det er knyttet stor usikkerhet til om norske myndigheter i det hele tatt vil være i stand til å finansiere et høyteknologisk forsvar slik regjeringen legger opp til.

For disse medlemmer er det derfor helt avgjørende at det ikke blir gjort store investeringsbeslutninger i Stortinget som svekker det økonomiske handlingsrommet som er nødvendig for å styrke Hæren, Heimevernet og kystforsvaret.

For å unngå politisk press eller unødig spenning i egne nærrområder må derfor Forsvaret ha en balansert grunnstruktur som er tuftet på økonomisk forutsigbarhet. Dette gjelder spesielt innen landforsvaret (Hæren og Heimevernet) og kystforsvaret. På denne

måten kan både den nasjonale og den territorielle forsvarevnen opprettholdes og moderniseres.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet ønsker å øke den finansielle rammen til langtidsplanen, både for førstkommande år og for de etterfølgende år. Dette medlem viser til at så lenge det ikke var mulig å få et flertall med på å skyve investeringer i overvåkningsfly ut i tid, blir det svært vanskelig å finansiere et nødvendig moderniseringsprogram for Hæren uten å øke de

Kampfly med utrustning	69,7 mrd. kroner
Baseløsning	5,3 mrd. kroner
Prosjektkostnader	1,8 mrd. kroner

Iht. Prop.1 S (2016–2017) utgjør nå kostnadsrammen for kampfly med utrustning 81,6 mrd. kroner. I tillegg kommer baseløsninger (Ørlandet og Evenes), mm.

Dersom det skal være mulig å frigjøre midler til nødvendige investeringer i Hæren, Heimevernet og kystforsvaret i perioden 2018–2022, finnes det ikke andre løsninger enn å faseforskyve bestillingene av de neste 18 F-35-flyene. Dette medlem har lagt en slik fem års faseforskyvning til grunn for sitt alternative forslag til langtidsplanen for Forsvaret.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at en svært stor andel av de foreslåtte utgiftsøkningene i langtidsplanen kommer som følge av innkjøpet av 52 F-35-kampfly. Dette medlem viser til Forsvarsdepartementets egne beregninger, som viser at reduksjon i antallet F-35 som kjøpes inn, vil frigjøre store ressurser. Dette medlem mener derfor at det eneste økonomisk og forsvarspolitisk ansvarlige er å redusere kraftig i antallet F-35 som kjøpes inn, for å bruke de frigjorte midlene på andre elementer i et nasjonalt forsvar.

Komiteens medlemmer fra Venstre og Sosialistisk Venstreparti vil på dette grunnlag over de nærmeste fire årene bruke like mye penger på Forsvaret som regjeringen, men vil:

- endre sammensetningen av investeringene og også endre innfasing over tid av de ulike investeringsmomentene som også regjeringen foreslår, og
- endre sammensetningen av driftskostnadene og dermed endre hvor det er aktivitet og hvilken aktivitet som prioriteres.

I sum vil dette medføre en innretning av Forsvaret i retning av et «defensivt terskelforsvar» i motset-

økonomiske rammene. Dette medlem finner det uheldig at det ikke var vilje hos et flertall på Stortinget til å vurdere denne muligheten.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at det alternativet Venstre fremmer, har tatt hensyn til disse realiteter:

Investeringsomfanget må etter dette medlem s syn sees i sammenheng med kostnadene knyttet til kampflyene F-35, som iht. Prop. 1 S (2015–2016) var anslått til følgende:

ning til regjeringens forslag hvis førsteprioritet er å bidra til «avskrekking».

3.5 Forsvaret i et samfunnsperspektiv

Komiteen viser til at Forsvaret og forsvarssektoren, som en integrert del av det norske samfunnet og som en betydelig samfunnsaktør, står i et gjensidig spill og avhengighetsforhold til sine omgivelser.

Komiteen fremhever betydningen av at store deler av forsvarssektorens virksomhet bidrar positivt til det sivile samfunnet, blant annet gjennom den bistanden Forsvaret gir til samfunnets håndtering av kriser og katastrofer.

Komiteen merker seg at forsvarssektoren skaper mange arbeidsplasser, og at den direkte økonomiske effekten av Forsvarets virksomhet rundt om i Norge utgjør om lag 30 mrd. kroner pr. år. Komiteen vil samtidig peke på det viktige arbeidet Forsvarets vertskommuner i hele landet gjør, og fremheve betydningen av at Forsvaret er seg bevisst de potensielt negative konsekvensene forsvarsaktivitet har for miljø og samfunn, og arbeider målbevisst for å redusere disse konsekvensene mest mulig.

Komiteen viser til at Forsvaret med sine rundt 600 lærlingplasser hvert år er Norges største lærlingbedrift. Det er, etter komiteens oppfatning, viktig at Forsvaret og forsvarssektoren, blant annet i arbeidet med å tilpasse de ulike lærling- og traineeordningene bedre til egne behov, også er bevisste på betydningen av åpenhet og synlighet og av å videreutvikle kontakten med det sivile samfunnet og bidra til økt kunnskap og forståelse for sektorens rolle i samfunnet.

Komiteen viser til at forsvarssektoren er en teknologidriver som gjennom sin forskning og utvikling kan gi stor nytte for sivil sektor, og merker seg som positivt at regjeringen vurderer muligheter for et

tettere sivil-militært samarbeid innenfor forskning og teknologiutvikling.

Komiteen er enig i at støtten til frivillig arbeid som bidrar til å styrke kunnskap og forståelse for forsvar og forsvars- og sikkerhetspolitikk, videreføres, og at de overordnede målsettingene og prinsippene nedfelt i frivillighetserklæringen skal utgjøre en rettesnor for Forsvarsdepartementets tilskuddsforvaltning.

Komiteen fremhever viktigheten av en videreutvikling av et utvidet og modernisert totalforsvar, basert på gjensidig støtte og samarbeid mellom Forsvaret og det sivile samfunnet i forbindelse med forebygging, beredskapsplanlegging, krisehåndtering og konsekvenshåndtering i hele krisespekteret, fra fred via sikkerhetspolitisk krise til væpnet konflikt.

Etter komiteens oppfatning må den løpende tilpasningen av totalforsvaret ha som målsetting å utnytte samfunnets ressurser best mulig. Komiteen slutter seg til at Forsvarets bistand til det sivile samfunnet i større grad er styrende for innretning og dimensjonering av Forsvarets kapasiteter på visse områder. Samtidig må Forsvarets primæroppgaver og evnen til å løse dem være styrende for de bistandsoppgavene Forsvaret yter, og prinsippet om at Forsvarets bistand skal ligge innenfor rammen av de til enhver tid tilgjengelige kapasiteter, må videreføres.

Komiteen viser til Forsvarets økende avhengighet av sivile leveranser og slutter seg til at det legges fornyet vekt på sivil støtte til Forsvaret, i tråd med det som skisseres i proposisjonen. Prosessen med revidering og oppdatering av beredskapsplaner og operative planer er etter komiteens oppfatning et viktig element i dette arbeidet. Komiteen viser til betydningen av at hele den nasjonale styrkestrukturen og allierte forsterkninger må kunne understøttes samtidig, og at planverket, så langt det er mulig og hensiktsmessig, fastslår omfanget av slik understøttelse med en rimelig grad av nøyaktighet.

Etter komiteens oppfatning må samarbeids- og beredkapsorganer som er underlagt de ulike departementene i nødvendig grad tilpasses utfordringer i forbindelse med sikkerhetspolitiske kriser og væpnet konflikt, slik at de kan dekke både kjente og ukjente behov. Komiteen peker også på betydningen av øvelser for å styrke samarbeidet mellom sivil og militær sektor og for å bygge en mer effektiv beredkapsorganisasjon.

Komiteen vil videre peke på Forsvarets lange tradisjon for å støtte det sivile samfunn. Samarbeid på tvers av samfunnssektorene gir god samfunnsøkonomisk utnyttelse av samfunnets totale ressurser og reduserer duplisering. Komiteen merker seg i denne forbindelse den store variasjonen av sivile oppgaver som Forsvaret ivaretar eller bistår med gjennomføringen av, og er enig i at støtten til det sivile

samfunnet skal tas med i vurderingen av innretning og dimensjonering av visse kapasiteter i Forsvaret.

Komiteen understreker samtidig at ingen andre enn Forsvaret kan stå for det militære forsvaret av Norge. Militære operative kapasiteter må derfor ikke bindes til sivil beredskap slik at Forsvarets evne til å ivareta militære oppgaver reduseres. Komiteen slutter seg derfor til at Forsvarets ressurser må prioriteres til å løse militære oppgaver når det er nødvendig.

Komiteen merker seg som positivt de forbedringstiltakene knyttet til Forsvarets bistand til sivile myndigheter som er gjennomført for blant annet Heimevernet, spesialstyrkene og helikopterberedskapen, og når det gjelder regler og prosedyrer. Komiteen viser til den positive utviklingen når det gjelder samarbeidet mellom sivil og militær sektor, blant annet mellom Forsvaret og Politiet, og fremhever betydningen av at denne utviklingen fortsetter.

Komiteen støtter regjeringens intensjon om fortsatt videreutvikling av forsvarssektorens evne til å bistå sivile myndigheters ivaretagelse av samfunnsikkerheten, og noterer seg de føringer proposisjonen legger for dette arbeidet.

Komiteen er enig i at Forsvarets støtte til sivile myndigheter finansieres i henhold til sektoransvarsprinsippet, som innebærer at den myndighet som har nytten av eventuelle nye kapasiteter, oppdrag og beredskapskrav sørger for finansieringen av dette. Komiteen er også enig i at gjeldende bestemmelse om at Forsvaret ved bistand dekker egne merkostnader i akuttfasen videreføres.

Komiteen støtter videreføring av prinsippet om at det som hovedregel ikke skal anskaffes nye militære kapasiteter eller strukturer særskilt for å yte støtte til det sivile samfunnet.

Komiteen støtter betydningen av at Forsvaret og sivile aktører kjenner hverandres planverk, og at dette er øvet. Det er etter komiteens oppfatning viktig at samhandling, øving og trening på gjensidig sivil-militær støtte prioriteres, og at det legges vekt på ytterligere å forsterke den allerede gode samarbeidskulturen mellom Forsvaret og sivile aktører.

Komiteen viser til at Forsvarets bistand til politiet nå er lovfestet i politiloven, og merker seg som positivt at denne lovfestingen er fulgt opp gjennom en oppdatering av bistandsinstruksen, samt at regjeringen gjennomfører en mer helhetlig gjennomgang av bistandsinstruksen. Det er viktig med klarhet på dette området.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet understreker at god totalberedskap for det norske samfunnet byggjer på eit desentralisert busetjingsmønster, god matvareberedskap, sikker energiforsyning, ein truverdig forsvarsterskel, samt ein

effektiv beredskap mot miljøkriser og naturkatastrofar.

Denne medlemen peiker på at den låge norske eigenproduksjonen av mat gjer oss sårbare dersom me skulle bli ramma av alvorlege kriser. Få land er så utsett som Noreg for manglande forsyning, enten det gjeld fysisk blokade eller manglande leveringsevne i verdsmarknaden. At Noreg slutta å lagre matkorn i 1995 og avvikla beredskapslagera for såkorn i 2002, har dramatisk redusert Noregs mattryggleik. Seinast i 2008 såg verda ei forsyningskrise for mat, der mellom anna ris forsvann frå den frie verdsmarknaden. Betalingsevne var langt ifrå ein garanti for tilgang til mat. På verdsmarknaden for mat er det i dag eit aukande misforhold mellom produksjon og etterspurnad, og dermed ein stadig mindre buffer mellom dårlege avlingar og matmangel, særleg på korn.

Denne medlemen understreker at mangel på mat vil setje heile samfunnet ut av spel. Noreg som nasjon må til ei kvar tid evne å sikre innbyggjarane tilstrekkeleg tilgang til mat. Difor må Noreg gjenopprette nasjonale kornlager som sikrar heile landet mattryggleik over ein lengre periode.

På dette grunnlag fremjer denne medlemen følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa om å syte for at det vert gjenoppretta ei nasjonal kornlagerordning i Noreg.»

3.6 Om landmakten

Komiteen viser til at en relevant og moderne landmakt alltid vil være en sentral del av Norges forsvarsevne. Hæren skal bidra til Forsvarets krigsforebyggende rolle og til krisehåndtering gjennom evne til å avgrense et militært angrep, sikre tidlig mottak av og samvirke med allierte styrker, samt ved behov gjenopprette territoriell integritet som en del av NATOs kollektive forsvar. Hæren skal bidra med relevante kapasiteter i fellesoperasjoner, nasjonalt og internasjonalt, i tett integrasjon med allierte. Hæren skal i tillegg ivareta grensevakt og vakthold og sikring av kongehuset. Brigadesystemet er i dag forutsatt å operere i hele konfliktspekteret. Enkelte av kampsystemene er i ferd med å nå slutten av sin tekniske og operative levetid. Det er videre utfordringer knyttet til mangler på reservedeler og mangler i beredskapsbeholdningene for viktige elementer i strukturen. Dette er en utfordrende situasjon for Hæren, som er forutsatt å stille avdelinger på høy beredskap nasjonalt og internasjonalt. Komiteen viser til at Brigade Nord i dag skal utgjøre det taktiske samvirkesystemet, som med relevante klartider skal kunne stille hele eller deler av brigaden til nasjonal og internasjonal innsats i en fellesoperativ ramme.

Komiteen viser til at Heimevernet har et landsdekkende territorielt ansvar som innebærer vakt og sikring av viktige objekter og infrastruktur, territoriell overvåking og kontroll, tilrettelegging for og mottak av allierte forsterkninger og sivilt-militært samarbeid. Heimevernet har en viktig rolle i å etablere lokal situasjonsforståelse og ved mottak av allierte styrker. Heimevernet opererer ikke utenfor Norges grenser, men HV-personell deltar i internasjonale operasjoner som del av andre forsvarsgreners styrkebidrag.

Komiteen legger til grunn at forsvaret av Norge planlegges basert på et samvirke mellom forsvarsgrenene og et samspill med allierte styrker. Utviklingen rundt oss gjør at det settes andre krav til Forsvaret enn før. Det sikkerhetspolitiske bildet og utviklingen av militære kapasiteter i våre nærområder gjør det mer krevende å løse Forsvarets oppgaver. Det er store endringer i hvordan militære styrker anvendes. Ukonvensjonelle, sivile og asymmetriske virkemidler anvendes i kombinasjon med høyteknologiske kapasiteter, gjerne kalt «hybrid krigføring». Konflikter utspiller seg ofte i urbane strøk. Konseptuelle og teknologiske utviklingstrekk og innføring av egne nye systemer, sammen med Norges geografiske særtrekk, påvirker også hvordan kapasitetene i Forsvaret bør utvikles for å få mest mulig forsvarsevne ut av tilgjengelige ressurser. Komiteen mener derfor at dagens landmakt må utvikles videre for, i samvirke med de øvrige deler av Forsvaret, å kunne møte hele spekteret av moderne trusler med den reaksjonsevne, mobilitet, beskyttelse og slagkraft som er nødvendig.

Komiteen mener det er sentralt at landmakten videreutvikles innenfor en fellesoperativ ramme, der samarbeidet og samvirket mellom ulike forsvarsgrenner vektlegges. Alliansetilørigheten er vesentlig for norsk sikkerhetspolitikk; det militære forsvaret av Norge skal skje innenfor en alliert ramme. En godt utviklet evne til interoperabilitet og godt samvirke med våre allierte vil derfor være viktig for en framtidig landmakt. I et alliansetilpasset forsvar må en i valget av nye konsepter og våpensystemer også hensynta utviklingen hos våre nære allierte.

Komiteen vektlegger at gjeldende prinsipper og Forsvarets overordnede ambisjon for støtte til det sivile samfunnet og bistand ved sivil krisehåndtering skal videreføres.

Komiteen er av den oppfatning at behovet for moderne kampluftvern består uavhengig av de mulige strukturalternativene den varslede landmaktutredningen måtte komme frem til. Komiteen legger derfor til grunn at regjeringen viderefører den merkantile prosessen for å anskaffe nytt kampluftvern til Hæren, med sikte på å slutføre denne så raskt som mulig. Komiteen legger videre til grunn at regjeringen kommer tilbake til Stortinget i revidert nasjo-

nalbudsjett dersom det blir mulig med leveranser og tilhørende utbetalinger i 2017.

Komiteen forutsetter at mandat for og organisering av landmaktutredningen offentliggjøres innen utgangen av høsten 2016. Komiteen legger til grunn at regjeringen kommer tilbake til Stortinget med resultatet av studien og tilhørende forslag i Prop. 1 S (2017–2018).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Venstre, viser til at det i proposisjonen er foreslått avsatt betydelige midler til investeringer i Hæren og Heimevernet i løpet av 20-årsperioden, og har merket seg at Forsvarsdepartementet i svar på skriftlig spørsmål (spørsmål nr. 16 fra Senterpartiet, besvart 29. august 2016) har opplyst at det i beregningsgrunnlaget for perioden 2019–2028 er avsatt om lag 25 mrd. kroner til investeringer i Hæren.

For å sikre en forutsigbar og bærekraftig utvikling av landmakten mener flertallet at de samlede investerings- og driftsutgiftene for landmakten skal ligge innenfor de økonomiske rammene Stortinget setter for landmakten i langtidsplanperioden gjennom behandlingen av proposisjonen og Stortingets behandling av Prop. 1 S (2016–2017).

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, mener at det i tråd med proposisjonen skal legges opp til en videreføring av dagens struktur med økte driftsmidler inntil landmaktstudien er ferdigbehandlet.

Beslutninger om hovedsystemer er styrende for utviklingen av forsvarsgrenene. For å sikre at investeringsmidlene brukes mest mulig hensiktsmessig, slutter dette flertallet seg til at det gjennomføres en landmaktutredning for å vurdere ulike måter Hæren og Heimevernet kan utvikles på for å forbli relevante og best mulig kunne møte dagens og morgendagens trusler. Utvikling og anskaffelse av ny militær teknologi og nye konsepter er tidkrevende, og dette flertallet framhever behovet for at man i gjennomføringen av utredningen sørger for at landmakten forblir relevant, og at den operative evnen ikke svekkes i det korte perspektivet. Dette flertallet mener at den varslede landmaktutredningen må se Hæren og Heimevernets oppgaver, struktur og kapasitet i en helhetlig sammenheng. Utredningen må vurdere hvordan samarbeidet og samvirket kan utvikles og optimaliseres for å få mest mulig ut av de tilgjengelige ressursene og styrke forsvaret av hele landet.

For å sikre en mest mulig relevant innretning av landmakten, hvor kampkraft, mobilitet, utholdenhet og reaksjonsevne er viktige faktorer, ser dette

flertallet det som naturlig at landmaktutredningen vil behandle en rekke enkeltspørsmål knyttet til den videre utviklingen av Hæren og Heimevernet, eksempelvis, men ikke begrenset til:

- landmaktens tilstedeværelse og kampkraft i hele landet, med særlig vekt på Nord-Norge og med utgangspunkt i dagens tyngdepunkt i indre Troms, Porsanger og Sør-Varanger,
- fordeling og sammensetning i Hæren mellom militært tilsatte og vernepliktig personell, og anvendelse av reservepersonell, og
- modernisering av materiell i landmakten, inkludert framtidig behov for helikopterkapasitet.

Dette flertallet er av den oppfatning at landmaktutredningen er en del av Forsvarsdepartementets kontinuerlige langtidsplanlegging i tråd med vedtatte prinsipper og Stortingets føringer fra Innst. 318 S (2007–2008), jf. Prop. 48 S (2007–2008) Et forsvar til vern om Norges sikkerhet, interesser og verdier, og Innst. 388 S (2011–2012), jf. Prop. 73 S (2011–2012) Et forsvar for vår tid.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre understreker at en stor svakhet ved proposisjonen er at den utsetter beslutninger om investeringer i landmakten til det er gjennomført en ny landmaktstudie. Dette gjør at langtidsplanen ikke får en helhetlig prioritering og avklaring av Hæren og Heimevernets framtidige rolle.

Disse medlemmer vil understreke at dette ikke er en ønsket situasjon, men konstaterer at dette er tilfelle, og at man derfor må skyve disse viktige beslutningene til høsten 2017, da landmaktstudien og regjeringens forslag til oppfølging av den legges fram i Prop. 1 S for 2017–2018.

Disse medlemmer noterer seg at et flertall ønsker å gjennomføre en egen landmaktutredning. Dersom det skal gjennomføres en slik utredning, anbefaler disse medlemmer at utredningen får en fagmilitær ledelse, og finner det naturlig at dette oppdraget blir gitt til forsvarsjefen.

Disse medlemmer mener vedtak om antall distriktsstaber og personell i innsatsstrukturen og områdestrukturen først må fattes etter at landmaktstudien er gjennomført, og at tidligere vedtatt struktur bør gjelde inntil det. Disse medlemmer vil derfor ikke stemme for romertallsforslag I om Forsvarets styrkestruktur, slik det er gjengitt i denne innstillingen.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre noterer som positivt at det er oppnådd politisk flertall i Stortinget for å vide-

reføre nåværende struktur i Heimevernet, inklusive HV-11/Setnesmoen og Sjøheimevernet ut 2017. Videre er det oppnådd flertall for at bevilgningene til drift i Heimevernet i 2017 er styrket i forhold til regjeringens budsjettforslag.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Venstre ser ikke behov for at det gjennomføres noen landmaktutredning før både de av Stortinget vedtatte investeringer og investeringer i kampluftvern til Brigade Nord gjennomføres. Disse medlemmer vil holde fast ved en mekanisert brigadestruktur i nord som et grunnelement i Hæren og som et grunnelement i den norske forsvarsstrategien om å unngå kriser som er for store for Norge, men for små for NATO.

Disse medlemmer viser til at Stortinget, gjennom behandlingen av Innst. 388 (2011–2012) jf. Prop. 73 S (2011–2012), vedtok at Norge skulle videreutvikle og styrke Hæren. Disse medlemmer viser til at dette vedtaket i liten grad er fulgt opp. Gjennom behandlingen av proposisjonen vil flertallet tvert imot utsette nødvendige investeringer ytterligere. Disse medlemmer understreker at for at hovedsystemene i Hæren (artilleri, kampluftvern, kampvogner og stridsvogner) skal kunne virke sammen, må alle kapasitetene være oppgradert.

Disse medlemmer understreker at det ikke er noen militærfaglig grunn til å utsette allerede vedtatte investeringer i Hæren. En rekke rapporter og studier har vist at Forsvaret trenger en mekanisert brigade –senest forsvarssjefen, som anbefalte dette i sitt fagmilitære råd. Disse medlemmer viser til at NATO ønsker at Norge viderefører og styrker vår mekaniserte brigade. Både Russland og NATO-land over hele Europa moderniserer nå sine brigader. Disse medlemmer mener det er uklokt av Norge å velge en strategi der vi kan ende med å være ett av svært få NATO-land uten en velfungerende hær.

Disse medlemmer viser til at regjeringen hevder at man ikke vil vedta investeringer i Hæren og Heimevernet nå, fordi man ikke vet hvordan fremtidens hær og heimevern bør se ut. Disse medlemmer stiller da spørsmål ved hvorfor regjeringen allerede for neste års forsvarsbudsjett foreslo å begynne arbeidet med nedbyggingen av Heimevernet med 7 000 mann, avvikling av Sjøheimevernet og nedlegging av flere av Heimevernets baser. Disse medlemmer understreker at dersom man ønsket en utredning for fremtidens hær og heimevern, ville det logiske være å videreføre Hærens og Heimevernets kapasiteter frem til landmaktutredningen ble lagt frem for Stortinget.

Disse medlemmer viser til at det i media allerede i april vart varslet at regjeringa planla å leggje ned 2. bataljon, Kystjegerkommandoen, Sjøheime-

vernet og kutte i Heimevernet. I regjeringa sitt forslag til langtidsplan har ein som venta foreslått å leggje ned Kystjegerkommandoen og Sjøheimevernet, medan Hæren og resten av Heimevernet vert skyvd ut i ei eiga «landmaktutgreiing». Desse medlemmene viser til at det i forslaget til langtidsplan ikkje er økonomisk handlingsrom til naudsynte investeringar i Hæren og Heimevernet dei næraste fire åra. Desse medlemmene viser til at Senterpartiet har bede om å få sjå dei underliggjande årlige investeringsplanane for kvar forsvarsgrein, men er nekta slikt innsyn.

Disse medlemmene viser til at mellom anna LO, Noregs Offisersforbund, Befalets fellesorganisasjon og mange andre åtvarar mot å skyve landmakta ut i ei eiga utgreiing. I langtidsplanen er Stortinget invitert til å vedta kostnadskrevjande investeringsplanar for Luftforsvaret og Marinen, og desse organisasjonane åtvarar mot at Hæren og Heimevernet vert gjorde til ein salderingspost på forsvarsbudsjettet. Hæren er alt i dag underfinansiert. Hæren manglar luftvern, fungerande stridsvogner og artilleri. Dette er investeringar som Stortinget gjennom inneverande langtidsplan har vedteke, og som alt skulle ha vore sett i gong. Desse medlemmene peikar på at seinast for forsvarsbudsjettet 2016 jf. Prop. 1 S (2015–2016) lova regjeringa at «tunge, nye materiellprosjekter som oppgradering av stridsvogner og kampluftvern settes nå i gang». Like fullt har regjeringa gått bort frå løfta dei gav seinast for eit år sidan.

Disse medlemmene viser til at i rapporten frå forsvarssjefen sitt fagmilitære råd frå hausten 2015 gjorde forsvarssjefen det klart at risikoen knytt til reduksjonar i landmakta

«i liten grad kompenseres av NATO, med mindre det stasjoneres styrker på norsk jord til daglig, (...)».

Forsvarssjefen stadfesta at

«uten evne til å yte motstand på bakken, er det en betydelig risiko for at en motpart kan nå sine territoriale mål uten at vårt nasjonale forsvar kan påvirke situasjonen.».

Om Noreg vert avhengig av utanlandske styrkar permanent plassert på norsk jord, vil det bryte med det som har vore ein berebjelke i norsk sikkerheitspolitikk sidan 2. verdskrig.

Disse medlemmene understrekar at mellom anna ein attendehalden FFI-rapport har peika på at ved ei ytterligere svekking av Hæren, der me står utan ein mekanisert, fullverdig brigade, vil Noreg vere ute av stand til å møte sjølv ein lett styrke som tek seg inn i dei nordlegaste delane av landet. Utan ei sjølvstendig evne til forsvar på land gjer Noreg seg endå meir avhengig av utanlandske styrkar. Desse medlemmene vil åtvara mot at Noreg stiller seg i ein

situasjon der me har svekka den forsvarsgreina det tek lengst tid å få alliert støtte til, landmakta, medan me meir ein-sidig byggjer opp den forsvarsgreina der allierte raskare kan kome fram med støtte til luftmakta.

Desse medlemene understrekar at ved å utsetje investeringsavgjerder i Hæren risikerer vi nedbygging av kompetanse, og at vi om tre til fire år ikkje har att valmoglegheiter. Hæren er vorte altfor liten og må prioriterast. Det er utgreidd nok til at ein kan ta dei naudsynte avgjerdene.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti hadde vært rede til å gjøre vedtak om landmakten, men konstaterer at proposisjonen ikke gir noe beslutningsgrunnlag for det, og at det er flertall for at beslutninger om denne del av Forsvaret utsettes.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet understrekar det positive i at det i statsbudsjettet for 2017 er sikra vidare drift av Sjøheimevernet, HV-11/Setnesmoen og vidareføring av noverande struktur i Heimevernet. Denne medlemen meiner likevel at forsvarsbudsjettet for 2017 er for svakt. Medan forsvarssjefen tilrådde ei auke på 2,7 mrd. kroner for 2017, blir den reelle veksten i forsvarsbudsjettet for 2017 på om lag 600 til 700 mill. kroner. Denne medlemen peikar på at dette budsjettet ikkje er eigna til å sikre ei heilt naudsynt styrking av Forsvaret. Denne medlemen viser til Senterpartiet sitt alternative forsvarsbudsjett, som gir ei vesentleg styrking av forsvarsbudsjettet for 2017.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at en sterk landmakt er avgjørende for suverenitetshevdelse og nasjonal forsvarsevne. Dette medlem deler flertallets vurdering av at landmakten trenger en kraftig oppgradering for å bevare vår nasjonale forsvarsevne. Dette medlem deler imidlertid bekymringene fra flere høringsinstanser om at flere viktige oppgraderinger i Hæren utsettes i påvente av en landmaktstudie. Dette til tross for at det allerede finnes fem utredninger om landmakten gjennomført siden 2011, og at behovene for investeringene i hæren er udiskutable. Dette medlem viser også til forsvarssjefens fagmilitære råd fra 2015, som ikke anbefalte noen egen landmaktutredning, men mente det fantes tilstrekkelig kunnskap allerede for å gjøre de nødvendige beslutningene om å oppgradere og modernisere landmakten. Dette medlem deler forsvarssjefens vurdering og ber regjeringen igangsette investeringer og modernisering av Hæren allerede i første fireårsperiode av langtidsplanen, uten å avvente resultatene av en ny landmaktutredning.

3.7 Hæren

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Venstre, støtter at Hærens oppdrag, operative ambisjon, styrkestruktur og ledelse utvikles i tråd med regjeringens forslag i proposisjonen. Flertallet merker seg at regjeringen fra 2017 vil styrke Hærens operative evne og tilgjengelighet gjennom å prioritere vedlikehold og nødvendige anskaffelser for å fylle opp beredskapsbeholdninger, reservedeler og ammunisjon for deretter å øke aktivitetsnivået og skjerpe klartidene. Flertallet merker seg de andre endringene som gjøres i Hærens avdelinger.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti viser til at Hæren skal bidra til Forsvarets krigsførebyggende rolle og krisehåndtering gjennom evne til å avgrense et militært angrep, sikre mottak av og samvirke med allierte styrker og gjenopprette territoriell integritet, samt at Hæren skal løse et bredt spekter av oppgaver, fra løpende fredstidsoppgaver til komplekse landoperasjoner alene eller i samspill med allierte og partnere. Disse medlemmer merker seg at Hæren primært er organisert, utrustet og trent for å løse oppgaver i Norge, men også kan yte viktige bidrag til internasjonale operasjoner, noe Hæren allerede har mange år med erfaring fra.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre viser for øvrig til disse medlemmers merknader om alternativ landmaktutredning.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet tilrår at det blir etablert ei rullerande stridsgruppe på Porsangmoen, i tråd med forsvarssjefen si tilråding i sitt fagmilitære råd. Materiell og personell blir nytta frå eksisterande bataljonar.

Denne medlemen fremjar følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa etablere ei ståande og sjølvstendig mekanisert stridsgruppe på Porsangmoen. Materiell og personellheimlar til denne avdelinga vert henta frå dagens brigadesystem.»

Komiteens medlem fra Venstre foreslår at det etableres en jegerbataljon ved Garnisonen i Porsanger. Innretning og konsept for en slik jegerbataljon kan gjerne være utgangspunkt for en utredning. Hensikten er å gi norske myndigheter et større nasjonalt handlingsrom for å unngå en unødig eskalering i egne nærområder. En slik utredning må sees i sammenheng med dette medlems forslag om å bygge opp en mer utholdende «hærreserve» slik at

den tradisjonelle balansen mellom beroligelse og avskrekking kan videreføres i en ny tid med økt internasjonal spenning.

Dette medlem påpeker at både jegerbataljonen og hærreserven må basere seg på et konsept som utnytter egne nasjonale fortrinn samtidig som russiske sårbarheter utnyttes. Et sterkere søkelys på egne komparative fortrinn er også i tråd med USAs forventninger til Europa, der landene bidrar med det de er best på. Vår styrke ligger i et høymoderne IKT-samfunn med tilgang på en høyt utdannet befolkning som har tillit til hverandre, som er i stand til å «snu seg rundt» på kort varsel, og som kan improvisere og tenke nytt etter hvert som situasjonen forandrer seg. Dette medlem mener at dette også må utnyttes i forsvarssammenheng.

En utredning knyttet til jegerbataljonen og hærreserven kan etter dette medlems syn baseres på følgende prinsipper:

1. Desentralisert operasjonskonsept
2. Lav signatur på styrkene
3. Selvorganisering nedenfra basert på en felles situasjonsforståelse
4. Beskyttelse gjennom mobilitet og mange «lette» enheter
5. Overlegen situasjonsforståelse gjennom lokal kjennskap, høyere militærfaglig kompetanse og gjennom en organisasjonskultur preget av høy gjensidig tillit og evne til tilpasning.
6. Utholdenhet gjennom billige strukturelementer som krever liten logistisk understøttelse
7. COTS-tilnærming («commercial of the shelf») – bruk av materiell, kompetanse, logistikksystemer og IKT som er konvertibelt med samfunnets daglige virksomhet
8. Jointness – behov for tett integrasjon og samordnet innsats mellom knappe luft-, sjø- og landmilitære kapasiteter for å skape synergi
9. Etterretningsbaserte operasjoner som gir overlegen situasjonsforståelse, gjør at knappe ressurser kan utnyttes mer effektivt gjennom hurtige omdisponeringer på «indre operasjonslinjer» sammenlignet med langstrakte og sårbare russiske operasjonslinjer
10. Integrasjon i NATOs kommandostruktur – konseptet må være sømløst knyttet til et større alliert hovedkvarter som er øremerket for innsats i arktiske strøk, og som har spesialistkompetanse innen konvensjonell og ukonvensjonell krigføring.

3.8 Heimevernet

Komiteen viser til at Heimevernet har et landsdekkende ansvar med hovedoppgaver innenfor vakthold og sikring av viktige objekter og infrastrukt-

tur. Heimevernet skal være tilgjengelig på kort varsel, slik at enheter med god lokalkjennskap kan løse rene militære oppdrag, eller på anmodning støtte det sivile samfunn ved ulykker og større hendelser. HV-områdene må følgelig være organisert, utrustet og trent for slike oppdrag. Komiteen viser til at tilgang til relevante kjøretøy gir økt mobilitet og er en viktig forutsetning for å løse Heimevernets oppdrag.

Komiteen viser til at prosjektet for anskaffelse av feltvogner til Heimevernet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. 7 S (2015–2016), jf. Prop. 1 S (2015–2016). Som del av satsingen på Heimevernet legger komiteen til grunn at gjennomføringen av prosjektet for anskaffelse av feltvogner til Heimevernet iverksettes snarest mulig og med planlagt avslutning av leveransene innen utgangen av 2020.

Komiteen merker seg at Sjøheimevernets oppgaver er styrkebeskyttelse, bidrag til beskyttelse av objekter med sjøfront og etablering av lokal situasjonsforståelse langs kysten. Komiteen merker seg videre at Sjøheimevernets kommandostruktur er nedlagt og at sjøheimevernsavdelingene nå inngår organisatorisk i heimevernsdistriktene, hvor ni av elleve heimevernsdistrikt har sjøheimevernavdelinger.

Komiteen legger til grunn at Sjøheimevernet avvikes innen 2020 for å kunne prioritere en satsing på andre og viktige kapasiteter.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Venstre, har merket seg at det er særlige utfordringer knyttet til å rekruttere et tilstrekkelig antall personell til å fylle Heimevernets operative struktur i Finnmark. Flertallet mener at det er meget viktig med lokal situasjonsforståelse, tilpasset tilstedeværelse og beskyttelse av militær infrastruktur i Finnmark, og forutsetter at problemstillingen knyttet til rekruttering behandles i den videre utviklingen av Heimevernet gjennom landmaktstudien.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, støtter at Heimevernets oppdrag, operative ambisjon, styrkestruktur og ledelse utvikles i tråd med regjeringens forslag i proposisjonen, men viser til forslagene i proposisjonen om å legge ned stabelementet for HV-11 (Setnesmoen) samt å styrke stabene ved HV-17 (Finnmark) og HV-16 (Troms). Dette flertallet ønsker at Heimevernets distriktstruktur vurderes helhetlig som en del av landmaktstudien. Dette flertallet støtter samtidig regjeringens forslag om å styrke distriktsstabene i Troms og Finnmark gjennom tilføring av ekstra personell for å øke evnen til ledelse av Heimevernets styrker, koordinering med sivile myndigheter og mottak av allierte i geografisk

viktige områder. Fra 2017 er en del av midlene som er forutsatt frigjort ved nedleggelse av staben ved HV-11, øremerket styrking av staben ved HV-16 og HV-17 med ekstra personell.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre viser til at Heimevernet har et landsdekkende ansvar med hovedoppgaver innenfor vakthold og sikring av viktige militære og sivile objekter, og skal være tilgjengelig på kort varsel, med enheter med god lokal-kjennskap. Disse medlemmer legger til grunn at det er de militære oppdragene som skal være dimensjonerende for Heimevernet. Likevel har Heimevernet også en rolle i å støtte det sivile samfunn og den generelle beredskapen i samfunnet. Heimevernet må i den forbindelse ha evne til samvirke med sivile instanser og øvrige samfunnsressurser for å kunne støtte og beskytte. Det er behov for et styrket samarbeid, og bedre koordinering mellom politi, sivile beredskapsetater og Forsvaret. Dette er særlig viktig for Heimevernet. Disse medlemmer viser til at Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre gjennom forhandlinger om langtidsplanen forsøkte å sikre en økning i bevilgningene til Heimevernet som sikrer en HV-struktur på 45 000 mann, at Heimevernets egenart bevares, at man bevarer HV-11, Grunden 22 og Nærøysund. Dette ønsket ikke de andre partiene å gå med på.

Disse medlemmer viser til at arbeidet med objektsikring i Norge må styrkes. Disse medlemmer viser blant annet til at Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2015 konkluderer med at manglende objektsikkerhet gir risiko for at viktige samfunnsfunksjoner settes ut av spill i kritiske situasjoner. Disse medlemmer viser til at Riksrevisjonen blant annet fastslår følgende:

«Riksrevisjonen ser det som svært alvorlig at Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet ikke har sørget for å styrke og bedre samarbeidet mellom politiet og Forsvaret om sikring og beskyttelse av utpekte eiendommer (objekter) ved bruk av sikringsstyrker. Viktige tiltak som skal sikre godt samarbeid og gode forberedelser, er ikke gjennomført. Det er derfor risiko for at verken politiet eller Forsvaret, sammen eller hver for seg, vil være i stand til å utøve tilstrekkelig beskyttelse og sikring av viktige objekter ved en trusselsituasjon. De to departementene har heller ikke sørget for at Politidirektoratet og Forsvaret har etablert en permanent grunnsikring for egne skjermingsverdige objekter i henhold til kravene i lov om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven) og forskrift om objektsikkerhet».

Disse medlemmer viser for øvrig til sine merknader om alternativ landmaktutredning.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet fremjar følgjande forslag:

«Heimevernet vert tilført auka ressursar som sikrar årleg trening med seks dagar for soldatane og ni dagar for befalet.»

3.9 Sjøforsvaret

Komiteen viser til at Sjøforsvaret skal bidra til Forsvarets krigsførebyggende rolle og krisehåndtering gjennom evne til å avgrense et militært angrep, sikre mottak av allierte styrker og ved behov gjenopprette territoriell integritet som en del av NATOs kollektive forsvar.

Komiteen viser videre til at Sjøforsvarets hovedoppgave er å bidra til en nødvendig grad av sjøkontroll og sjønektelse i hele konfliktspekteret, samt ivareta nasjonale maritime fredstidsoppgaver og samtidig være i stand til å bidra i et bredt spekter av nasjonale og flernasjonale fellesoperasjoner hjemme og ute, herunder forsterket tilstedeværelse i forbindelse med episode- og krisehåndtering, inkludert bidrag til kontraterrorbekjempelse. Komiteen merker seg også vektleggingen av økt sjømilitær tilstedeværelse i nord og at aktivitetsnivået i de kommende fire årene økes for å styrke evnen til tilstedeværelse i prioriterte områder samt styrket evne til beredskap.

Komiteen merker seg at Sjef Sjøforsvaret får et helhetlig ansvar som styrkesjef lokalisert på Haakonsværn orlogsstasjon. Et felles taktisk ledelseselement vil styrke den operative ledelsen av Sjøforsvarets enheter. Komiteen merker seg videre at Kysteskadren endrer navn til Marinen og anser at dette er en godt innarbeidet betegnelse.

Komiteen merker seg tiltakene i langtidsplanen som skal øke aktivitet, tilgjengelighet og tilstedeværelse, herunder den igangsatte satsingen på økt vedlikehold og anskaffelse av tilstrekkelig med reservedeler og beredskapsbeholdninger.

Komiteen viser videre til at det planlegges økt aktivitet og bemanning for Sjøforsvarets fartøyer. Fartøysbesetninger om bord vil prioriteres på bekostning av stab og administrasjon på land. Komiteen merker seg at planlagte tiltak skal innebære at Sjøforsvaret vil kunne operere fire fregatter samtidig og viser her til Stortingets behandling av Dokument 3:13 (2015–2016) Riksrevisjonens undersøkelse av fregattvåpenets operative evne.

Komiteen viser til at det i tråd med Innst. 337 S (2014–2015), jf. Prop. 113 S (2014–2015) og Prosjekt 6346 Nye ubåter, legges opp til en anskaffelse av fire nye ubåter som erstatning for Ula-klassen og at innfasingen vil kunne gjennomføres i perioden 2026–2030. Komiteen merker seg at dette antallet anses som helt nødvendig for å videreføre ubåt som

en moderne kapasitet og for å kunne ha et tilstrekkelig robust kompetansemiljø i Sjøforsvaret.

Komiteen merker seg at det er nødvendig å redusere Ula-klassens ubåter fra seks til fire fra om lag 2022 og ut resterende levetid, samt å prioritere drift av fartøyene i best teknisk stand, kjøpe opp kritiske reservedeler og gradvis fase ut fartøyene for å opprettholde en ubåtkapasitet til nye ubåter er på plass.

Komiteen viser til at mineryddingsfartøyene av Alta- og Oksøy-klassen faller for teknisk levetid fra 2020, og at disse gradvis vil bli erstattet med autonome mineryddingssystemer. Komiteen merker seg at antallet fartøyer reduseres fra seks til fire for å optimere driften ut gjenværende levetid, og at evnen til deltakelse i allierte beredskapsstyrker og den nasjonale eksplosivryddeberedskapen ivaretas.

Komiteen merker seg at et nytt logistikkfartøy, KNM Maud, innføres som planlagt og vil være operativt i løpet av 2017. Dette vil øke Forsvarets evne til å understøtte egne enheter med sjøgående etterforsyninger og gir mulighet for økt tilstedeværelse av andre fartøyer i prioriterte områder.

Komiteen viser til det bidraget Kystvakten gir til daglig tilstedeværelse, myndighetsutøvelse og suverenitetshevdelse og støtte til det sivile samfunn innenfor Norges maritime ansvarsområder. Komiteen merker seg videre at det planlegges å anskaffe tre nye helikopterbærende og isforsterkede fartøyer som erstatning for Nordkapp-klassen når disse når slutten av sin tekniske levetid etter 2020, og at det legges opp til at disse anskaffes under ett prosjekt. Kystvakten reduseres med to fartøyer fra 15 til 13. KV Magnus Lagabøte overføres til Marinen som støttefartøy blant annet for de fremtidige mineryddingssystemene.

Komiteen merker seg at innfasingen av NH90, økt utnyttelse av de helikopterbærende fartøyene med doble besetninger og anskaffelsen av nye havgående kystvaktfartøyer, kompenserer for færre fartøyer og øker Kystvaktens operative evne, inkludert evne til å utøve fiskerioppsyn og ressurskontroll, spesielt i de nordlige havområdene. Komiteen viser til at innføring av NH90-helikoptre og bedre utnyttelse av helikopterbærende fartøyer med doble besetninger vil øke antall døgn kystvaktfartøyene seiler med helikopter sammenlignet med i dag.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Venstre, viser til at kystkorvettene i Skjold-klassen blir viktig i overgangsfasen når ubåter og kampfly skiftes ut. Flertallet støtter at fartøyene utvikles når F-35 har tilstrekkelig overlappende kapasitet, anslagsvis fra 2025.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, støtter forslaget om å flytte 334 skvadron til Haakonsvern for å legge til rette for mer effektiv øving og trening med fregattene, mens 337 skvadron med NH90-kystvakthelikoptre videreføres på Bardufoss.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti deler regjeringens vurdering av viktigheten av Sjøforsvarets investeringer i helikopterbærende og isforsterkede fartøyer. Dette medlem understreker viktigheten av å få innfaset dette så raskt som mulig.

3.9.1 Kystjegerkommandoen

Komiteen viser til at utviklingen i våre nær-områder gjør det nødvendig å satse på kapasiteter som gir norske beslutningstagere økt evne til å fatte rettidige og gode beslutninger. Komiteen viser til at Kystjegerkommandoen i hovedsak er en profesjonalisert avdeling med høy kompetanse og høy tilgjengelighet. Denne type avdelinger er også viktig gitt at vi ikke lenger kan legge til grunn lange varselingstider. Videre ser komiteen at Kystjegerkommandoen også har kapasitet til å gjennomføre bordingsoperasjoner i situasjoner som ikke krever bruk av spesialstyrker. En slik kapasitet gjør at Sjøforsvarets fartøyer kan benyttes i flere typer oppdrag, både nasjonalt og internasjonalt. Komiteen mener derfor det er nødvendig å videreføre Kystjegerkommandoen og Taktisk båtskvadron med tilholdssted i Nord-Norge og legger til grunn at det da ikke er nødvendig å etablere en egen bordingskapasitet på Haakonsvern.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, ser at flere forhold gjør det nødvendig å vurdere hvordan ulike kapasiteter bør videreutvikles for å være mest mulig relevante i framtiden. Flertallet legger til grunn at den videre utviklingen av Kystjegerkommandoen og Taktisk båtskvadron skal ses i en helhetlig sammenheng, og at kapasiteten og kompetansen blir utnyttet mest mulig effektivt. Flertallet legger derfor til grunn at i en slik videreutvikling skal avdelingens kapasiteter vurderes knyttet tettere opp mot andre avdelinger, herunder Forsvarets spesialstyrker, både med hensyn til konseptuell utvikling og lokalisering.

Medlemene i komiteen frå Kristeleg Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti vil understreke at med verdas nest lengste kyststripe, full av verdfulle

naturressursar, og med ei sentral geostrategisk tyding, er Noreg avhengig av eit sterkt kystforsvar. Kystjegerkommandoen er ein verdifull operativ kapasitet i kystsona og har ei sentral rolle i samband med mottak og operasjonar av allierte forsterkingar i kystfarvatn. Desse medlemene meiner ei nedlegging av Kystjegerkommandoen, slik regjeringa har foreslått i proposisjonen, vil vere ei uakseptabel svekking av kystforsvaret.

Medlemene i komiteen frå Kristeleg Folkeparti, Senterpartiet og Venstre vil bevare Kystjegerkommandoen som ein del av Sjøforsvaret med base på Trondenes.

Disse medlemmer vil ikke nedlegge Kystjegerkommandoen, men videreføre den som et viktig element i en ny kystforsvarsstruktur, med korvetter og et oppgradert sjøheimevern. Disse medlemmer vil legge forholdene til rette for å kunne prioritere et mobilt kystforsvar med flere mobile missilbærende plattformer. Det vil i denne oppbyggingsperioden være uheldig å flytte Kystjegerkommandoen til Ramsund. Disse medlemmer mener at avdelingen bør videreføres på Trondenes.

3.10 Luftforsvaret

Komiteen viser til at Luftforsvaret skal bidra til Forsvarets krigsforebyggende rolle og krisehåndtering gjennom å sikre kontroll av luftrommet. Luftkontroll er avgjørende i freds-, krise- og konfliktsituasjoner og en forutsetning for at land-, sjø- og luftstyrker skal kunne løse sine oppdrag.

Komiteen støtter at hovedtrekkene i omstillingen av Luftforsvaret videreføres, jf. Stortingets vedtak gjennom behandlingen av Innst. 388 S (2011–2012), jf. Prop. 73 S (2011–2012). Videre merker komiteen seg at det legges opp til forbedret luftromsovervåkning, økt kampkraft og bedre beskyttelse. Komiteen merker seg at Luftforsvaret skal kraftsamles rundt baser med stor operativ stridsverdi for egne og allierte styrker, og med en geografisk spredning som muliggjør operasjoner i alle deler av landet. Luftforsvarets operative virksomhet vil på sikt være konsentrert rundt Luftoperasjonssenteret NAOC (National Air Operations Centre) på Reitan, hovedbasen for F-35 kampfly på Ørland, en fremskutt base for kampfly og base for maritime overvåkningsfly på Evenes, et kontroll- og varslingssenter på Sørreisa og en base på Rygge. På bakgrunn av en samlet vurdering, slutter komiteen seg til at Luftforsvarets ledelse inntil videre videreføres på Rygge.

Komiteen anerkjenner at det viktigste enkelttiltaket for å styrke forsvarsevnen og Luftforsvaret i den kommende fireårsperioden er innfasingen av de nye F-35 kampflyene, samt at det legges til rette for effektiv utnyttelse av F-35. Komiteen viser videre

til at Forsvaret kontinuerlig skal kunne overvåke norsk luftrom og tilstøtende områder innenfor rammen av NATOs integrerte luftforsvar, og ha evne til å forsterke overvåkingen dersom nødvendig.

Komiteen viser til at det er reist spørsmål ved det økonomiske beslutningsgrunnlaget knyttet til deler av langtidsplanproposisjonen, herunder samlingsen på Evenes og Værnes. Dersom det fremkommer vesentlige endringer i beslutningsgrunnlaget, legger komiteen til grunn at regjeringen kommer tilbake til Stortinget i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett våren 2017 med en oppdatering.

Uavhengig av dette ber komiteen regjeringen i Prop. 1 S (2017–2018) orientere Stortinget om den videre utviklingen og fremdriften i arbeidet med vedtakene i denne innstillingen.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Innst. 388 S (2011–2012), jf. Prop. 73 (2011–2012), og Stortinget sitt vedtak om å etablere eit robust luftmilitært fagmiljø ved Reitan. Desse medlemene viser til at mykje av den aktiviteten som Luftforsvaret sine styrkar gjennomfører, både av styrkeproduksjon og operativ karakter, blir gjennomført i ei fellesoperativ ramme med trong for koordinering med fellesoperativt nivå. Desse medlemene ber difor at Stortinget sitt vedtak Innst. 388 S (2011–2012), jf. Prop. 73 (2011–2012), vert følgt opp, ved at Generalinspektøren for Luftforsvaret vert flytta frå Rygge til Reitan. Desse medlemene fremjar følgjande forslag:

«Generalinspektøren for Luftforsvaret, Luftforsvarsstaben, Luftoperativt inspektorat og Luftforsvarets utdanningsinspektorat vert lokalisert til Reitan, i tråd med Stortingets vedtak, jf. Innst. 388 S (2011–2012), jf. Prop. 73 S (2011–2012).»

3.10.1 Andøya

Komiteen viser til at regjeringen anbefaler å etablere én base for kampfly og maritime overvåkingsressurser beskyttet av langtrekkende luftvern og baseforsvar på Evenes. Komiteen merker seg at Andøya flystasjon anbefales nedlagt, men at dagens P-3 Orion-fly videreføres på Andøya frem til nye overvåkningsfly innføres på Evenes i perioden 2020–2023.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, merker seg videre at regjeringen har lagt en helhetlig vurdering av både operative og økonomiske konsekvenser til grunn for forslaget om å samle aktiviteten på Evenes, og at løsningen er basert på at denne skal gi best operativ evne til lavest kostnad.

Flertallet støtter regjeringens forslag om en samling av aktiviteten på Evenes basert på disse forutsetningene.

Flertallet viser til at nedleggelsen av Andøya flystasjon, når nye maritime overvåkningsfly innføres på Evenes i perioden 2020–2023, er det tiltaket i Prop. 151 S (2015–2016) som gir størst negative konsekvenser for berørte lokalsamfunn. Flertallet er opptatt av å legge til rette for at Andøy kommune skal ha gode forutsetninger for å omstille og videreutvikle seg etter nedleggelsen av flystasjonen.

Flertallet understreker i denne sammenhengen behovet for at regjeringen tar et helhetlig ansvar for å ivareta Andøy-samfunnet, for å i størst mulig grad redusere tap av arbeidsplasser og andre negative effekter av nedleggelsen. For å få til dette må det legges til rette for ekstraordinær statlig innsats og bevilges midler til gode og effektive omstillingsprogrammer, for å styrke næringslivet og bidra til etablering av nye arbeidsplasser på Andøya, slik at kommunen og regionen kan bygge opp en mer robust og variert næringsstruktur.

Flertallet forventer på denne bakgrunn at regjeringen i perioden frem til 2020 legger til rette for en målrettet omstilling med sikte på i størst mulig grad å minimere de negative effektene for Andøy-samfunnet av nedleggelsen av Andøya flystasjon. Flertallet merker seg at nedleggelsen av flystasjonen kan gi muligheter både gjennom frigjøring av arealer for kommunen og gjennom muligheter for alternativ verdiskapende virksomhet i fasilitetene som fraflyttes av Forsvaret. Flertallet understreker i denne sammenhengen betydningen av samarbeid mellom kommunen, fylkeskommunen, næringslivet og private initiativtakere.

Komiteen ber regjeringen vurdere ATCs eventuelle infrastrukturbehov. Som et minimum må Andøya flyplass opprettholdes også etter 2020, med en rullebanelengde som gjør det mulig for ATC å basere sin drift på at store fly fortsatt kan lande på Andøya. Komiteen legger videre til grunn at Forsvaret ved spesielle anledninger kan støtte ATC der militær tilstedeværelse er en forutsetning for gjennomføring av aktiviteten.

Komiteen understreker at regjeringen må bidra til å legge til rette for en fremtidsrettet videreføring av virksomheten ved Andøya Test Center (ATC). Komiteen viser til at den teknologiske utviklingen innen bruk av ubemannede farkoster (droner) er stor og fremtidsrettet og at denne teknologien løpende bør vurderes som et supplement til andre plattformen. Komiteen viser til at bruk av droner er i rask framvekst, og at Andøya Space Center og Andøya Test Center er blant de fremste miljøene i Norge på dette området. Komiteen ber regjeringen utrede

etablering av et nasjonalt kompetansesenter for droner/ubemannede farkoster, der Andøya Space Center og Andøya Test Center vurderes som en mulig lokalisering, og fremme dette for Stortinget på egnet måte.

Komiteen viser til at både norske og internasjonale aktører benytter seg av Andøya Test Center i forbindelse med utvikling, testing og evaluering av våpensystemer. ATC brukes i dag av Forsvarets luftvern-avdelinger, som forflytter utstyr fra Sør-Norge, og av fartøyer som har Haakonsvern orlogsstasjon som base. Etterspørselen både fra Forsvaret og allierte har økt knyttet til missilskyting fra fartøyer og luftvernmissiler. Tiltakene i proposisjonen vil kunne medføre en ytterligere nasjonal økning i etterspørsel, blant annet på grunn av økt seilingsaktivitet i nord med fartøyer med NSM-missiler, innfasing av F-35 med JSM-missiler, permanent utplassering av luftvern i Nord-Norge, samt anskaffelse av langtrekkende luftvern i Forsvaret. Gjennom å etablere en luftvernstridsgruppe ved Evenes flystasjon vil det også bli mer nærhet til største bruker. Det nasjonale behovet for prøveskyting av missiler vil dermed øke, samtidig som avstanden mellom de operative ressursene og ATC blir mindre. Komiteen noterer at Forsvaret har en femårig rammeavtale med ATC, fra 2016, og merker seg som positivt at regjeringen ønsker å benytte seg av opsjonen på tre ganger to års forlengelse når rammeavtalen utløper fra 2021. Komiteen forventer at regjeringen, også etter 2026, legger opp til fortsatt bruk av ATC for å dekke Forsvarets behov.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre foreslår at maritim luftovervåkning videreføres ved at P-3 Orion beholdes og driftes fra Andøya. Evenes beholdes som QRA-base for F-35.

Disse medlemmer har lagt til grunn at kostnadene ved å kjøpe nye overvåkningsfly nå ikke står i forhold til økt kapasitet sammenlignet med P-3 og alternativ bruk av de samme pengene for å styrke landmakten. Disse medlemmer viser til at nye overvåkningsfly ikke var en del av forsvarssjefens anbefalte prioriteringer i sitt fagmilitære råd. Proposisjonen klargjør i svært liten grad hvorfor Forsvaret burde prioritere investeringer i overvåkningsfly fremfor investeringer i kapasiteter som Stortinget allerede har vedtatt, som blant annet hovedsystemer i Hæren (kampluftvern, artilleri og stridsvogner).

Disse medlemmer viser til at en videreføring av P-3 ikke krever investeringskostnader i nye fly, og at alle P-3-flyene nylig er oppgradert slik at de kan fly ytterligere 15 000 timer, eller 20 år med «normal drift».

Disse medlemmer vil også vise til at det er sju NATO-land som vil videreføre P-3 (Tyskland, Portugal, Spania, Norge, Hellas, USA og Canada). Andre av dagens brukere av P-3 er New Zealand, Taiwan, Sør-Korea, Japan mfl. Spesielt interessant er det at Canada med sitt arktiske klima og regelmessige øvelser med norske fly, vil fortsette med P-3 og videreføre sin P-3 flyskole.

Disse medlemmer har registrert at det er lagt opp til en rekke flytteprosesser i proposisjonen. Disse medlemmer støtter en reduksjon i antall baser. Samtidig må man i denne prosessen ha respekt for de faglige miljøer som er bygget opp og som vi er avhengig av at fungerer i den kommende omstillingsperioden. Disse medlemmer ser det ikke som hensiktsmessig å flytte aktivitetene på Andøya.

Disse medlemmer understreker at en levetidsforlengelse av P-3 Orion fremfor nye P-8 Poseidon vil gjøre det naturlig å beholde Andenes. Eventuelle innsparinger i driftskostnader ved samlet løsning på Evenes vil komme langt ut i langtidsplanperioden.

Disse medlemmer viser til at det i høringene har kommet fram sterke argumenter for å videreføre maritime overvåkningsfly fra Andøya, blant annet av hensyn til videre utvikling av Andøya Space Center (ASC) og Andøya Test Center (ATC). ATC bidrar til en betydelig alliert øvingsaktivitet i nord. Disse medlemmer vil understreke betydningen av alliert nærvær og viktigheten av å kunne tilby avanserte testfasiliteter til egne og allierte styrker gjennom den aktiviteten ATC driver.

Disse medlemmer mener dette er tungtveiende grunner til at Andøya flystasjon bør videreføres som base for maritime overvåkningsfly. Behovet for luftvern både på Evenes og Andøya ved en delt løsning og kostnadene ved dette har vært fremmet som et sentralt argument for en samling på Evenes. Disse medlemmer vil påpeke at det er flere forhold tilknyttet framtidig luftvern som bør utredes nærmere. Kostnader ved et nytt langtrekkende luftvern og analyse av behov for luftvern ved ulike basevalg er eksempel på dette.

Disse medlemmer viser til opplysninger som er framkommet om at ingen allierte nasjoner har luftvern som beskyttelse av maritime overvåkningsfly, og det er heller ikke policy i NATO å ha fast stasjonert luftvern for maritime overvåkningsfly. Disse medlemmer ber videre om at framtidig behov for kapasitet til mottak av allierte forsterkninger og framtidig implementering av droner/UAV som en del av forsvarets kapasiteter må inngå som element i en helhetlig vurdering.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og

Sosialistisk Venstreparti, fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Andøya flystasjon videreføres som base for maritime overvåkningsfly.»

«Stortinget ber regjeringen utrede eventuelt behov for luftvern og kostnader ved dette ved videreføring av maritime overvåkningsfly på Andøya flystasjon og legge dette fram for Stortinget på egnet måte.»

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre viser til at man ved flytting av overvåkningsfly til Evenes vil måtte bygge opp så godt som alt av det som trengs for å huse overvåkningsflyene ved Evenes. Disse medlemmer peker på at det er betydelig usikkerhet rundt estimatet som sier at investeringskostnadene ved delt løsning vil være like høye som investeringskostnaden ved samlet løsning på Evenes.

Disse medlemmer viser til at man tidligere har erfart at kostnadene ved flytting eller etablering av baser har vist seg vesentlig høyere enn først estimert. Et nylig eksempel på dette er etableringen av kampflybasen på Ørland.

Disse medlemmer viser til at Andøya i dag har like stor kapasitet som Evenes til å motta allierte jagerfly (30 beskyttede hangarer) og har en dedikert amerikansk jagerflyskvadron. Disse medlemmer viser til at denne mottakskapasiteten er avgjørende ved en eventuell konflikt i nordområdene.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til de faglige innvendigene som har kommet mot regjeringens forslag, og går derfor imot nedleggelse av Andøya flystasjon. Dette medlem viser til at Andøya flystasjon er godt egnet som base for maritime overvåkningsfly. Selv om det skulle bli kjøpt inn nye P-8 Poseidon som maritime overvåkningsfly, finnes rundt 80 pst. av den nødvendige infrastrukturen ved flystasjonen. I tillegg har det blitt stilt kritiske spørsmål ved innsparingsgrunnlaget som regjeringen legger til grunn ved nedleggelsen av Andøya flystasjon. Eventuelle innsparinger ved nedleggelse av Andøya flystasjon vil først inntreffe rundt år 2025. Gitt det usikre innsparingspotensialet, og den eksisterende og velfungerende infrastrukturen ved Andøya ber dette medlem regjeringen om å bevare Andøya flystasjon som hovedbase for maritime overvåkningsfly.

3.10.2 Bodø

Komiteen merker seg anbefalingen fra transportetatene og Avinor om å flytte dagens lufthavn i

Bodø i underkant av én kilometer sørover og utover fra byen, og at de arealene som frigjøres ved flytting, med stor sannsynlighet vil få en verdistigning.

Komiteen viser til at Forsvarsdepartementet er grunneier for arealene ved Bodø hovedflystasjon, og at det lagt til grunn at salgsinntekter for avhending av arealer i forsvarssektoren skal finansiere andre tiltak i langtidsplanen.

Samtidig er det etter komiteens oppfatning positivt og samfunnsøkonomisk fornuftig at regjeringen vil legge til rette for at en verdiøkning for arealene som frigjøres ved en eventuell flytting av lufthavnen, i nødvendig grad skal bidra til å finansiere en ny sivil lufthavn i Bodø. Dette vil være et vesentlig bidrag til en fremtidig realisering av planene om «Ny by – ny flyplass» i Bodø, og vil bidra til å legge til rette for økt vekst i Bodø-samfunnet og regionen.

3.10.3 Luftforsvarets skolesenter på Værnes

Komiteens flertall, alle unntatt Kristelig Folkeparti og Venstre, støtter opprettelsen av Luftforsvarets skolesenter på Værnes, og at Kjevik legges ned innen 2025, etter at det er kommet på plass teknisk utdanning i regi av skolesenteret på Værnes. Luftforsvarets befalsskole flyttes til Værnes i 2018. Flertallet har fått opplyst at det er en inkurie i proposisjonens omtale av etableringen på Værnes, og vil presisere at det korrekte er at det er staben ved Luftforsvarets skolesenter som flyttes til Værnes i 2018, ikke staben ved den underliggende tekniske skolen.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre har ikke funnet det hensiktsmessig å flytte Luftforsvarets virksomhet på Kjevik til Værnes. Den opprinnelige tanken bak flyttingen var at Luftforsvarets samlede utdanningsvirksomhet skulle samles på Værnes. Det er nå klart at dette ikke blir gjennomført, og det blir heller ikke argumentert for en slik strategi i LTP. Gitt at det verken blir flytting av Luftforsvarets rekruttskole på Madla, flytaktisk skole på Rygge, baseforsvarsskolen på Ørlandet eller luftkrigsskolen i Trondheim, bør flyttingen fra Kjevik vurderes i et nytt perspektiv.

3.10.4 339 skvadron/Bardufoss

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Venstre, slutter seg til at spesialstyrkene må få styrket mobilitet gjennom dedikert helikopterstøtte, både for å støtte spesialstyrkene i deres løsning av militære oppgaver, inkludert på utenlandsoppdrag, og for å ivareta beredskap for en nasjonal bistandsrolle. Økt antall helikoptermannskaper er nødvendig for å ivareta disse oppgavene.

I tråd med opplegget i proposisjonen slår flertallet fast at dagens fordeling med ni helikoptre på Bardufoss og ni helikoptre på Rygge fortsetter inntil

alternativ helikopterkapasitet er etablert på Bardufoss, anslagsvis innen 2019–2020.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, understreker at tidspunktet for flytting av Bell 412-helikoptre til Rygge først kan fastsettes endelig når alternativ helikopterkapasitet er på plass.

Dette flertallet viser videre til sine merknader om landmaktutredningen, der det blant annet skal utredes om de ni Bell 412-helikoptrene som blir stående på Bardufoss fram til alternativ kapasitet er etablert, eller annen helikopterkapasitet, vil være nødvendig for å gi Hæren økt mobilitet.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre har merket seg at regjeringen i proposisjonen foreslår at «[f]lyttingen av 339 skvadron med Bell 412 fra Bardufoss til Rygge gjennomføres når tilstrekkelig helikopterkapasitet er etablert i Nord-Norge i form av NH90 og AW101, etter planen innen 1919». Disse medlemmer registrerer at regjeringen i proposisjonen ikke foreslår en delt løsning, mens det i Stortinget inntil videre er flertall for en delt løsning – med 9 Bell-helikoptre til Bardufoss og 9 helikoptre til Rygge. Disse medlemmer støtter en varig delt løsning.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Venstre mener at hovedbasen for helikopter på Bardufoss skal videreføres, med 139 luftving og ledelsen for 334 skvadronen, 337 skvadronen og 339 skvadronen lokalisert til Bardufoss.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til de negative konsekvensene en flytting av Bell 412-helikoptre fra Bardufoss til Rygge vil ha for hæren. Hæren trenger dedikert helikopterstyrke for å frakte fortropper, hente ut sårede og evakuere i en konfliktsituasjon. Bell 412-helikoptrene brukes også i en rekke viktige sivile oppdrag. Dette medlem merker seg at regjeringen mener at de nye NH90-helikoptrene kan brukes som erstatning for Bell 412. Dette medlem viser til at NH90 er et maritimt helikopter, som har vanskelig for å lande i ulendt terreng. Det gjør det vanskelig for NH90 å lande i store deler av Finnmark. Dessuten er NH90 dedikert til kystforsvaret, som betyr at kystvaktens behov for trening og flytid blir satt opp mot Hærens. Hæren er avhengig av hyppig og jevnlig øving med helikoptrene dersom de skal ha en funksjon i krig. Det blir ikke mulig å gjennomføre i tilstrekkelig grad med NH90 som en erstatning. Dette

medlem ber derfor regjeringen beholde 339 skvadron med 9 Bell 412-helikoptre på Bardufoss.

Dette medlem understreker viktigheten av terrorberedskap på Østlandet og at helikopterstøtte fra Forsvaret er et viktig element i dette. Det er ingen argumentasjon i langtidsplanen slik den foreligger som tyder på at det er behov for mer enn ni helikoptre for å møte dette behovet. Dette medlem mener imidlertid det burde komme mer kunnskap om dette og ber derfor regjeringen utrede behovet for økt helikopterstøtte som en del av antiterrorberedskapen på Østlandet.

3.11 Om utdanningsreformen

Komiteen viser til proposisjonens omtale av Forsvarets utdanningssystem i dag: som fragmentert, kostbart, med komplekse styringslinjer og ofte preget av små og sårbare fagmiljøer. I tillegg må utdanningssystemet tilpasses den nye militærordningen med to komplementære karrieresystemer, én karrierevei for offiserer (OF) og én karrierevei for befal, grenaderer og konstabler (OR/spesialister). Komiteen slutter seg på denne bakgrunn til at det er behov for å reformere forsvarssektorens utdanningssystem.

Komiteen slutter seg videre til målene for utdanningsreformen – å bedre forutsetningene for kvalitet i utdanningen, og samtidig frigjøre ressurser ved å prioritere militær kjernekompetanse og tilrettelegge for mer felles utdanning, mer behovsprøvd og fleksibel utdanning, mer sivil samarbeid, mer samling av funksjoner, mer robuste fagmiljøer, mer åpenhet og mer harmonisering med sivil sektor. Komiteen vil særlig fremheve utdanningssystemets rolle i å bygge felles kultur og profesjonsidentitet på tvers av forsvarsgrenene. Samtidig er et nært samarbeid mellom det operative leddet og utdanningsinstitusjonene en forutsetning for kvalitet, relevans og en utdanning som dekker de taktiske behov. Komiteen legger til grunn at Forsvarets utdanning må understøtte egenarten i den militære profesjon, og at studiene som tilbys må være relevante, behovsprøvde, fleksible og kostnadseffektive.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, viser til den planlagte organisatoriske sammenslåingen av dagens høyskoler og befalsskoler i forsvarssektoren til én felles høyskole, med ansvar for nivådannende utdanning for offiserer og spesialister, og vil understreke behovet for å unngå at en organisatorisk sammenslåing medfører et nytt lag av komplekse styringslinjer og unødig byråkratisering. Videre legger flertallet til grunn at den nye høyskolemodellen ikke vanskeliggjør det viktige samarbeidet om fellesutdanning mellom sivile og militære

tjenester, inkludert skjermingsbehov og ivaretagelse av sikkerhetslovens bestemmelser.

Flertallet viser videre til at ressursfrigjøringspotensialet gjennom de foreslåtte endringene i Forsvarets utdanningssystem i langtidsplanperioden er beregnet til om lag 530 mill. kroner, tilsvarende en femtedel av dagens totale kostnader. Samtidig merker flertallet seg at forsvarssjefen i sine kommentarer til langtidsproposisjonen er bekymret for at innsparingspotensialet innen utdanning er vel optimistisk. Flertallet forutsetter at utdanningsreformens vektlegging av innsparing, effektivisering og rasjonalisering ikke skal gå på bekostning av utdanningskvaliteten.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre viser til forsvarssjefens kommentarer til regjeringens forslag om å vedta en stor utdanningsreform i Forsvaret som en del av vedtakene knyttet til langtidsplanen. Forsvarssjefen skriver følgende på side 119 i proposisjonen:

«Min anbefaling var å vente med strukturelle endringer inntil Forsvaret har implementert ny militær ordning og erfaringer med denne var kartlagt. Regjeringen anbefaler imidlertid en omfattende omlegging av utdanningssystemet uten at erfaringer av ny militær ordning foreligger og tilsynelatende uten at konsekvensen av løsningen er grundig vurdert. Jeg er bekymret for at manglende konsekvensvurderinger kan bidra til et vel optimistisk innsparingspotensial innen utdanning.»

Disse medlemmer deler forsvarssjefens vurdering og mener Stortinget ikke bør vedta en omlegging av utdanningssystemet i Forsvaret før det er høstet mer erfaringer med omleggingen av ny militær ordning. Disse medlemmer forventer også at selve omleggingene og konsekvensene presenteres i en egen sak for Stortinget.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til regjeringens varsling av utdanningsreform, og viser til at dette er en naturlig oppfølging av Innst. 336 S (2014–2015), jf. Prop. 111 LS (2014–2015), og Innst. 384 S (2012–2013), jf. Meld. St. 14 (2012–2013). Dette medlem slutter seg til at det er naturlig at det gjennomføres en helhetlig gjennomgang av utdanningsområdet i Forsvaret, med tanke på å heve kvaliteten og vurdere mulige synergier, samt tilpasse utdanningen til ny militær ordning.

Dette medlem understreker imidlertid forsvarssjefens kommentarer i Vedlegg 1 til proposisjonen, og at flere høringsinstanser har uttrykt betydelig bekymring over omfanget og innretningen på denne reformen. Dette medlem viser videre til at utdan-

ningsområdet utgjør en del av militærordningen, jf. Innst. 336 S (2014–2015), jf. Prop. 111 LS (2014–2015), og Innst. 375 L (2015–2016), jf. Prop. 102 L (2015–2016).

Dette medlem ber regjeringen følge forsvarssjefens anbefaling og avvente eventuelle strukturelle endringer i utdanningssystemet til ny militær ordning er innført og erfaringene med denne er kartlagt. Dette medlem ber regjeringen komme til stortinget med en egen utredning av foreslåtte strukturelle endringer i utdanningssystemet og hvilke konsekvenser dette vil medføre.

3.12 Om FOKUS

Komiteen viser til at tilbudet om veiledning, kurs og yrkesrettet opplæring og utdanning utgjør et viktig kompenserende tiltak til de av årskullene som gjennomfører førstegangstjenesten.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, viser til at det i proposisjonen varsles en omorganisering av Forsvarets kompetanse- og utdanningssenter (FOKUS), en avvikling av de 13 lokale FOKUS-kontorene og at tilbudene spisses til målrettet etter- og videreutdanning, i større grad basert på at soldatene finner relevante kurstilbud ved sivile utdanningssteder og mottar økonomisk støtte fra Forsvaret. Flertallet viser videre til at tilbudet vil bli organisatorisk flyttet til Forsvarets personell- og vernepliktsenter (FPVS) og legger til grunn at lokaliseringen av det framtidige tilbudet blir hensiktsmessig gitt FPVS' geografiske struktur.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti mener at Forsvarets kompetanse- og utdanningssenter i størst mulig grad bør beholde dagens desentraliserte struktur med tilstedeværelse der målgruppene befinner seg, men at også denne institusjonen må bidra betydelig til effektivisering av sin virksomhet.

3.13 Personell og kompetanse

Komiteen anerkjenner at personellet er en avgjørende innsatsfaktor for forsvarssektoren. Sektoren må evne å tiltrekke, rekruttere, anvende, beholde og utvikle kompetansen den trenger, og samtidig omstille den kompetansen som ikke lenger er relevant.

Komiteen viser til proposisjonens satsing på å øke bemanningen i den operative delen av strukturen og anerkjenner at konsekvensen av denne vridningen vil være at Forsvaret vil få færre stillinger i stab- og støttestrukturen og flere i operativ virksomhet. Komiteen merker seg at det som en del av denne

omstillingen vil være behov for å redusere antall stillinger i Forsvaret.

Komiteen legger til grunn at omstillingsprosesser gjennomføres i samarbeid med de ansattes organisasjoner og at tilstrekkelige virkemidler stilles til rådighet for å gjennomføre disse prosessene. Komiteen legger videre til grunn at personellet i forsvarssektoren ivaretas på en tilbørlig måte, innenfor gjeldende regelverk og i henhold til inngåtte avtaler.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, viser til omstillingen av Forsvarets personellstruktur og dreiningen av den militære kompetanseprofilen gjennom den pågående implementeringen av ny militærordning som beskrevet i Innst. 336 S (2014–2015), jf. Prop. 111 LS (2014–2015). Flertallet viser videre til proposisjonens omtale av personell- og kompetansemål (10.3.3) og mål for implementeringen av den nye militærordningen, og legger til grunn at det er fordelingen av militære stillinger i forsvarssektoren som skal være på om lag 70 pst. spesialister (OR) og om lag 30 pst. offiserer (OF) innen 2020. I tråd med Innst. 336 S (2014–2015), jf. Prop. 111 LS (2014–2015), legger flertallet til grunn at konvertering av personellet i hovedsak skal skje basert på frivillighet og følgelig kan gå ut over denne tidsrammen.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre vil vise til at langtidsplanen bidrar til at verneplikten kommer under ytterligere press. Det utvikles en forsvarsstruktur hvor det blir «behov for» enda færre vernepliktige, men enda flere «spesialister» og fastlønnet personell.

Disse medlemmer viser til at det i hvert av de neste fire årene vil komme i gjennomsnitt ca. 65 400 menn og kvinner i vernepliktig alder (19-åringer). Antallet som gjennomførte førstegangstjenesten var i 2015 7 741 (og i snitt for årene 2011–2015 var tallet ca. 7 500). Det medfører at ca. 22 pst. av de mannlige årskullene nå gjennomfører verneplikten, eller fra i år ca. 11 pst. av alle vernepliktige kvinner og menn.

Disse medlemmer mener at denne utviklingen ikke kan fortsette videre fordi:

- a. Norge vil gå mot et rent profesjonelt forsvar, og dermed vil Forsvarets forankring i nasjonen bli svak.
- b. Uten relativt mange som har gjennomgått verneplikten, vil det om få år i praksis ikke finnes noen «reserve» eller «dybde» i det norske Forsvaret.

- c. Erfaringene med norske vernepliktige soldater er at de ikke står tilbake for profesjonelle hverken på øvelser med allierte i Norge eller i internasjonale operasjoner. Det er også fra de vernepliktige som har gjennomgått førstegangstjenesten, at det er mulig å rekruttere til stående avdelinger.
- d. Verneplikten er svært viktig for forsvarsviljen i det norske folk.

Dersom man skal gå i retning av ytterligere fast lønnede soldater, vil lønnsandelen i Forsvaret øke ytterligere.

Disse medlemmer legger til grunn at det må være en ambisjon å øke det antall som starter på førstegangstjenesten til 10 000 pr. år.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Venstre viser til at det vil bli ca. 8 700 som fullfører førstegangstjenesten. Det vil igjen si at det må «finnes» 1 200 ekstra meningsfulle vernepliktsoppdrag i forhold til dagens situasjon. Av dem som gjennomfører førstegangstjenesten er ca. 1 500 knyttet til Sjøforsvaret og ca. 1 500 til Luftforsvaret. Det medfører at ca. 4 700 er knyttet til Hæren i dag. De 1 200 ekstra vernepliktige må sannsynligvis knyttes til Hæren. Det gir 5 900 vernepliktige hærsoldater utdannet pr. år.

Disse medlemmer har en ambisjon om at det etableres en heimevernsstyrke på 50 000. Da må ca. 5 000 av dem som er ferdig med førstegangstjenesten overføres til Heimevernet pr. år (gitt at 10 pst. går ut av heimevernsstyrken pr. år). Samtidig kan de beste 900, hvert år i 10 år, overføres til en «hærreserve», som da kan utgjøre 9 000 mann. Denne reserven kan knyttes til Telemark bataljon på Rena og være kjernen i en lett «Brigade Sør».

Disse medlemmene viser til at det vil vere ei utfordring å skape ein personell- og kompetansestruktur som understøttar den operative strukturen i komande fireårsperiode. Stabs- og støttefunksjonar skal reduserast, og ressursar skal prioriterast til operativ verksemd. Disse medlemmene viser til at Forsvaret dei komande åra vil vri ein større del av personellsamansetjinga mot operativ struktur og relevant støttestruktur.

Disse medlemmene understrekar tydinga verneplikta har både for Forsvaret si operative evne og evna til å løyse ei rekkje ulike oppgåver. Spesielt gjeld dette for oppgåvene knytt til beredskap og nasjonalt forsvar, som krev styrkjeoppbygging basert på tilgang til vernepliktig personell.

Disse medlemmene viser til at forsvarsviljen i det norske folk er høg, og at det stadig vert meir populært å utføre førstegangstjeneste. Av dei som gjennomfører førstegangstjeneste, har delen som seier at dei også ville meldt seg til førstegangstjeneste om den

var frivillig, auka frå 71 pst. til 84 pst. frå 2011 til 2015. Innføringa av allmenn verneplikt medverkar til vidare modernisering av verneplikta. Desse medlemmene viser til at regjeringa vil utvikle sesjonsordninga og sikre opptak av motiverte og eigna vernepliktige.

Disse medlemmene viser til at ein ved rekruttering av personell skal sikre eit representativt utval frå folket der mangfald, både med omsyn til geografi, bakgrunn, kompetanse og sosiale tilhøve, vert teke i vare. Desse medlemmene understrekar det viktige i at moglegheiter og plikter i Forsvaret vert oppfatta å vere like for alle borgarar, uansett bakgrunn, basert på kompetanse og motivasjon.

Disse medlemmene peikar på at Forsvaret grunna verneplikta kan velje ut dei best eigna for førstegangstjeneste. Desse medlemmene understrekar at det moderne innsatsforsvaret er avhengig av at mange utfører verneplikta og slik sikrar Forsvaret ein stor rekrutteringsbase for både verva og befal. Dei vernepliktige utgjer det sentrale rekrutteringsgrunnlaget av utdanna personell for verving, vidare utdanning og tilsetjing i Forsvaret. Desse medlemmene understrekar at Forsvaret må halde oppe strukturar som sikrar at Vernepliktinstituttet og det årlege inntaket av vernepliktige kan haldast oppe på dagens nivå.

Disse medlemmene understrekar at i folkeforsvaret utgjer verneplikta beregjelken. Verneplikta sikrar tilstrekkeleg rekruttering til Forsvaret, frå alle samfunnslag og landsdelar. Dette medverkar til gjensidig forståing og tillit mellom Forsvaret og folket. Desse medlemmene viser til at Noreg skal vidareføre eit forsvar basert på ei allmenn og kjønnsnøytral verneplikt, som er tilpassa Forsvaret sitt behov for forsvar av norsk territorium.

Disse medlemmene viser til at verneplikta og spesielt inntak til Hæren og Heimevernet er svært viktig for forsvarsviljen i det norske folk. Desse medlemmene viser til at som eit ledd i å sikre kostnadseffektiv styrkjeproduksjon, bør Forsvaret utgreie gradert førstegangstjeneste med høve for to ulike løp, 6 og 18 månader.

Disse medlemmene viser til Stortinget sitt vedtak ved handsaminga av Innst. 335 L og 336 S (2014–2015), jf. Prop. 111 LS (2014–2015), om å innføre ei ny ordning for militært tilsette (militærordninga), inkludert eit spesialistkorps i tråd med NATO-standard. Målet med ordninga er å leggje til rette for ein personalstruktur som styrkjer Forsvaret si operative evne.

Disse medlemmene viser til at avdelingar og einingar i både Hæren, Sjøforsvaret og Luftforsvaret er avhengig av vernepliktig reservepersonell. Reservepersonell er naudsynt for å sikre operativ evne og gjer at ein har evne til å møte dei mest omfattande,

men minst trulege utfordringane. Desse medlemene understrekar at dei som er aktuelle for reservane og heimevernsteneste, vert overført så raskt som mogleg til vidare plikttene etter førstegongstenesta. På den måten unngår Forsvaret at viktig kunnskap vert svekka.

Desse medlemene viser til at allierte land det er naturleg å samanlikne seg med, i tillegg til land som Sverige og Finland, har ein todelt styrkestruktur bygd opp av ein ståande styrkekomponent og ein reservekomponent. Dette gjeld både for land med verva militære styrkar og for land som baserer seg på verneplikt.

Desse medlemene noterer seg at Forsvaret i større grad enn i dag bør kunne trekke på personellet sin sivile kompetanse og vilje til å nytte denne i Forsvaret, og stør denne ambisjonen. Desse medlemene merkar seg at Forsvaret sitt nye personellforvaltningssystem skal setje Forsvaret betre i stand til å halde oversyn over kompetansen til disponibelt personell. Desse medlemene understrekar at reservepersonell ikkje skal dekke meir permanente kompetansebehov i Forsvaret.

Desse medlemene viser til at reservistane i Forsvaret framover på personellsida bør gje ei forsterking av Forsvaret sine avdelingar og einingar i fredstid, samt i beredskapssituasjonar og operasjonar. Desse medlemene viser til at Noreg har ein stolt tradisjon i å nytte sivil kompetanse gjennom det tidlegare mobiliseringsforsvaret. På det meste hadde langt fleire enn i dag eit beredskapsansvar, dersom Noreg vart involvert i ei større konflikt. Desse medlemene understrekar at i eit revitalisert og moderne totalforsvarskonsept er det naudsynt at Noreg lukkast i å trygge landet mot ei rekkje ulike trugsmål. Å styrke reservistkorpset er eit viktig ledd i dette. Desse medlemene understrekar at bruk av reservistar òg kan medverke til at betre informasjon om Forsvaret sitt arbeid når ut til større delar av folket og slik styrker forsvarsviljen i Noreg.

Desse medlemene viser òg til høyringsinnspillet frå Institutt for Forsvarsopplysning. Dei ber om at ein vurderer å bygge opp att reserveavdelingar med høg kampevne og tilgjenge for slik å sikre at Forsvaret er betre til stades og meir uthaldande enn i dagens situasjon. Desse medlemene viser til at Norske Reserveoffiserers Forbund meiner at trongen for reservistar i framtida er vesentleg høgare enn det som vert estimert i proposisjonen.

Desse medlemene viser til høyringsvara frå LO og Norsk Offiserforbund, som slår fast at ei landmaktutgreiing må vurdere å styrke Brigaden gjennom oppretting av ein eventuell reservebrigade. For å styrke beredskapen og forsvarsevna også i Sør-Noreg, kan oppretting av ei reservebasert brigade

som Brigade Sør med basis på Rena leir vere eit alternativ.

Desse medlemene føreset at regjeringa syter for at omstillingsprosessen i Forsvaret tek i vare rettane til dei som har vore tilsette i Forsvaret på ein skikkeleg måte, når ein går i gong med omstillingsprosessen som er omtala i proposisjonen.

Desse medlemene slår fast at Stortinget står samla bak anerkjenning og ivaretaking av personell og deira familiar før, under og etter teneste i militære operasjonar på vegne av Noreg i inn- og utland. Det er eit klart mål å styrkje samhandlinga med sivil sektor, spesielt på kommunalt nivå.

Desse medlemene viser til at veteranorganisasjonane gjer eit viktig arbeid for å ta vare på veteranane våre, og at dei framleis vil stå sentralt i utforminga og oppfølginga av veteranområdet. Sektorovergripande samarbeid og aktiv involvering av kommunane vil vere dei viktigaste satsingsområda i komande langtidsperiode.

Desse medlemene viser til at innføring av den nye militærordninga bygger på to likeverdige og komplementære system. Implementeringa skal vere avslutta innan 2020, og utdanningsordninga er ein viktig del av dette arbeidet. Meldinga legg opp til omfattande endringar i utdanningssystemet sjølv om desse ikkje er utgreidde enno. For desse medlemene er det viktig at ein lukkast med målsetjingane nedfelt i Prop. 111 LS (2014–2015) og Innst. 336 S (2014–2015), og ein ber difor om at endringane vert utsette til militærordninga er implementert og konsekvensutgreiingar for utdanningssystemet er gjennomførte.

3.14 Cyberforsvaret

Komiteen merker seg at hovodtrekkene i en fremtidig struktur er i tråd med Stortingets føringer i Innst. 388 S (2011–2012), jf. Prop. 73 S (2011–2012), om etablering og lokalisering av Cyberforsvaret. Stortinget har i disse dokumentene påpekt at IKT-virksomheten er for geografisk fragmentert og spredt på for mange aktører. Komiteen legger til grunn at hoveddelen av IKT-virksomheten i forsvarssektoren samles organisatorisk innenfor rammen av Cyberforsvaret, og at konkrete ansvarsavgrensninger og organisering inngår i den videre gjennomgangen. Komiteen merker seg at IKT-virksomheten i Forsvaret konsolideres på Jørstadmoen og vil ha dette som fremtidig hovedbase i tråd med Innst. 388 S (2011–2012), jf. Prop. 73 S (2011–2012). Komiteen merker seg videre at Cyberforsvaret fortsatt i hovedsak er en IKT-organisasjon, men at denne skal videreutvikles til en mer sentral aktør innenfor cyberoperasjoner og forsvar av samfunnet mot cybertrusler. Stortingets intensjon ved etablering av Cyberforsvaret var å legge grunnlag for en helhet-

lig organisasjon for å forsvare samfunnet mot militære eller statlige cybertrusler. Komiteen er opptatt av at Cyberforsvaret etablerer et tett samarbeid med politimyndighetene og Nasjonal sikkerhetsmyndighet, som henholdsvis har ansvaret for å forsvare samfunnet mot kriminelle cybertrusler og for forebyggende sikkerhetstjeneste.

Komiteen viser i denne sammenhengen til rapporten fra arbeidsgruppen for utarbeiding av forslag til ny bistandsinstruks, hvor det fremkommer at

«Forsvaret har relativt hurtig gripbare elektroniske krigføringsevner og cyberkapasiteter. Særlig aktuelt for politiet i den forbindelse er muligheten for jamming av radiosignaler, samt bistand ved IKT-hendelser.»

Komiteen viser også til uttalelsen:

«Når det gjelder cybertrusler, vil arbeidsgruppen påpeke at Forsvaret, i likhet med politiet, har begrensede ressurser på dette området. Forsvaret vil i mange tilfeller måtte prioritere drift og sikring av sine egne, militære nettverk og sambandssystemer. For eksempel vil dette kunne gjelde dersom Norge rammes av et større cyberangrep der det er uklart hvem som står bak og om det for eksempel kan inngå i en form for såkalt hybrid krigføring. Mange av Forsvarets systemer er tett integrert med NATOs systemer, og har knapt med operative grensesnitt mot systemer som andre etater i Norge bruker. Det er riktignok gjort fremskritt på dette området de senere år, men gruppen understreker at det fremdeles er et signifikant skille mellom 'det militære' og 'det sivile' på dette området.»

Komiteen mener på denne bakgrunn at det er viktig å videreutvikle Cyberforsvaret og styrke dette arbeidet innenfor NATO.

Komiteen viser til at regjeringen i kommende fireårsperiode vil gjennomføre en helhetlig omstrukturering og modernisering av cyber- og IKT-virkosomheten i forsvarssektoren.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti deler regjeringens vurdering av viktigheten av å utvikle et sterkt cyberforsvar. Dette medlem mener denne delen av Forsvaret burde styrkes betraktelig. Dette medlem ønsker derfor å styrke cyberforsvar ut over det som er foreslått i langtidsplanen, og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2017, hvor Sosialistisk Venstreparti bevilger 50 mill. kroner ut over regjeringens forslag til dette formål.

3.15 Eiendom, bygg og anlegg

Komiteen viser til at Forsvarsbygg videreføres som et ordinært forvaltningsorgan, som på vegne av Forsvarsdepartementet utøver eierrollen for forsvarssektorens eiendommer, bygg og anlegg (EBA). For-

svarsbyggs hovedoppgaver er å forvalte de statlige eiendommene som forsvarssektoren disponerer, gjennomføre investeringer i EBA og avhende EBA som sektoren ikke lenger har behov for.

Komiteen merker seg at Forsvarsbygg har ansvaret for forvaltningen av statens kulturhistoriske eiendommer i forsvarssektoren, herunder de nasjonale festningsverkene. Komiteen er opptatt av at de nasjonale festningsverkene skal være tilgjengelige for allmennheten, både for formidling av historisk kunnskap, for å synliggjøre viktigheten av et forsvar og for å opprettholde forsvarsviljen i samfunnet. Festningene fremstår i hovedsak som godt vedlikeholdte anlegg, som er tilgjengelige for allmennheten. Komiteen merker seg at Forsvarsdepartementet i langtidsplanperioden vil vurdere alternativer for fremtidig forvaltning av de nasjonale festningsverkene. Komiteen noterer at eiendomsforvaltningens overordnede mål er at all ressursbruk skal resultere i funksjonell EBA som tilfredsstiller brukernes behov innenfor best mulig totaløkonomi i forsvarssektoren.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, merker seg at konkurranseutsetting av renhold medfører flere hundre mill. kroner i reduserte kostnader for sektoren i planperioden som vil bli brukt til høyere prioritert virksomhet. Flertallet legger til grunn at sikkerhet og kvalitet ivaretas på en god måte i den videre oppfølgingen av ordningen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti registrerer at det i proposisjonen er en gjennomgående forutsetning at andelen vedlikehold og andre sivile oppgaver i Forsvaret skal reduseres og oppgavene settes ut til private. Viljen til å utnytte og bruke egne ansatte er ikke til stede.

Disse medlemmer vil uttrykke at bruk av private til vedlikehold av sensitivt forsvarsmateriell kan medføre økt risiko, noe som er bekymringsfullt. Disse medlemmer mener også at kjøp av private tjenester kan øke kostnadene til støttefunksjonene i Forsvaret. Ett eksempel er proposisjonens anbefaling om å skille ut og konkurranseutsette Forsvarets laboratorietjeneste.

Disse medlemmer vil vise til at verkstedene i Forsvaret i hovedsak er inntektsfinansiert. Verkstedenes leveranser av stridsklart materiell er avgjørende for Forsvarets operative kapasitet.

Disse medlemmer mener at inngåtte avtaler om offentlig-privat samarbeid (OPS) om forsyning og vedlikehold bør evalueres i samarbeid med arbeidstakerorganisasjonene.

Disse medlemmer frykter at et politisk mål om konkurranseutsetting og privatisering styres av

ideologi og ikke av Forsvarets behov for kompetanse, sikkerhet og fleksibilitet.

Disse medlemmer vil vise til at konkurranseutsettingen av renhold så langt har påført Forsvaret mer byråkrati, større kostnader og synkende kundetilfredshet.

3.16 Basestrukturen

3.16.1 Kjeller

Komiteen viser til at Kjeller ligger i et pressområde ved Lillestrøm i Skedsmo kommune, og at Forsvaret ikke vil ha behov for rullebanen etter utfasingen av F-16 og Sea King i perioden 2020–2022. Komiteen merker seg at det er funnet alternative løsninger for Forsvarets og Forsvarsmateriells virksomhet på Kjeller. Komiteen ser også at utviklingen av basen gir et betydelig potensial for verdiskaping for samfunnet, og at det er behov for byutvikling i området. Avvikling vil kunne gi betydelige salgsinntekter for staten. Komiteen støtter at Kjeller skal avhendes, omreguleres og utvikles for salg.

Komiteen viser videre til at Kjeller var den første flyplassen i Norge. Flyplassen spilte også en viktig rolle under andre verdenskrig og ble utsatt for en rekke bombeangrep. Komiteen legger til grunn at Kjellers forsvarshistoriske betydning ivaretas i samarbeid med Skedsmo kommune.

3.16.2 Hovemoen

Komiteen merker seg at regjeringen har iverksatt en omfattende modernisering av Forsvarets forvaltning og lagerstruktur, basert på moderne prinsipper for forsyningsvirksomhet, herunder en sentralisering og konsolidering av lagerstrukturen. Komiteen merker seg videre at en sentral forutsetning for etableringen av en rasjonell forsynings- og materiellforvaltningsstruktur er overgang fra stasjonære lagerbeholdninger til materiellflyt i kombinasjon med beredskapslagre. Komiteen merker seg at aktiviteten som i dag gjennomføres på Hovemoen, kan løses på andre måter. Komiteen støtter at Hovemoen nedlegges som en del av moderniseringen av forsyningsstrukturen i Forsvaret.

3.16.3 Åsegarden

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, merker seg at alliert øving og trening i større grad skal gjennomføres integrert med nasjonal øving og trening og foregå med utgangspunkt i baser og øvingsområder hvor norske avdelinger er stasjonert. Flertallet ser viktigheten av å øke nivået på samtrening mellom egne og allierte avdelinger, og slutter

seg til forslaget om å legge ned Åsegarden med tilhørende skytefelt.

Flertallet støtter at Alliert treningssenter (ATS) videreføres i Nord-Norge med hovedsete i Porsanger, og merker seg at en betydelig del av den utenlandske øvingen og treningen som i dag gjennomføres ved Åsegarden leir, kan gjennomføres sammen med norske avdelinger på de basene hvor disse avdelingene øver og trener. Flertallet merker seg videre at Forsvaret allerede har inngått avtale med sivile aktører, som gir mulighet for etablering av midlertidige baser med forlegning og forpleining, samt annen logistikkstøtte.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre vil peke på den interesse det er for bruk av Åsegarden både fra Storbritannia og Nederland. For å kunne bruke denne leiren og øvingsområde vil disse medlemmer foreslå at det etableres et offentlig-privat samarbeid om den videre drift av leiren. Et privat firma kan overta driften, med et engangs basistilskudd fra Forsvaret og ved at kommunen overtar som grunneier dersom driften ikke blir lønnsom og må avvikles.

3.17 Forsvarets personell- og vernepliktssenter

Komiteen merker seg at Forsvarets personell- og vernepliktssenter skal konsolideres og effektiviseres. Komiteen støtter at virksomheten i Oslo avvikles og flyttes til eksisterende lokaler i Harstad, på Elverum og Hamar.

3.18 Forsvarets spesialstyrker

Komiteen viser til at spesialstyrkene er en viktig ressurs for å kunne gjennomføre operasjoner i hele konfliktskalaen fra fred til krise og ved væpnet konflikt. Komiteen legger vekt på at spesialstyrkene også er en viktig kapasitet for støtte til kontratører, krisehåndtering og gisselredning.

Komiteen slutter seg til den retningen proposisjonen legger opp til for utvikling av Forsvarets spesialstyrker. Sjef Forsvarets spesialstyrker får et helhetlig ansvar som styrkesjef, og ledelsen videreutvikles i nåværende lokaler nært tilknyttet den strategiske ledelsen i Oslo. Videre slutter komiteen seg til anbefalingen om å videreføre de taktiske enhetene Forsvarets spesialkommando på Rena og Marinejegerkommandoen med hovedbase på Haakonvern.

Komiteen er enig i at Ramsund videreføres og utvikles som trenings- og beredskapsbase, der Ramnes skyte- og øvingsfelt utnyttes. Videre støtter komiteen at Vealøs maritime trenings- og beredskapscenter med tilknyttet skyte- og øvingsfelt videreføres med nærhet til helikopterkapasiteten på Rygge og politiets beredskapsstropp i Oslo. Komiteen

legger til grunn at de organisatoriske endringene skal gjennomføres innenfor dagens rammer.

Komiteen merker seg at kapasiteten og beredskapen som 330 skvadron med Sea King-helikoptrene leverer til støtte for spesialstyrkene og politiet ved maritim kontraterror, videreføres og erstattes med AW101-helikoptrene når disse er innfaset.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti, merker seg at det er nødvendig å øke spesialstyrkenes operative evne ved at det etableres en dedikert helikopterkapasitet i Luftforsvaret til støtte for spesialstyrkene på Rygge. Etablering av et luftoperativt spesialstyrkeelement er viktig for å koordinere denne støtten.

3.19 Etterretningstjenesten

Komiteen er enig i at Etterretningstjenestens virksomhet er viktig for norske myndigheters situasjonsforståelse. Et godt situasjonsbilde og tidlig varsel er avgjørende for at norske myndigheter kan fatte rettidige og selvstendige beslutninger. Komiteen anerkjenner at Etterretningstjenestens virksomhet bidrar til økt trygghet for norske styrker i utlandet. En effektiv og relevant etterretningstjeneste er av avgjørende betydning i det samlede arbeidet med å trygge norsk sikkerhet og ivareta norske interesser, og som et betydelig bidrag til våre allierte og NATO.

Komiteen slutter seg til den retningen regjeringen legger opp til for utvikling av Etterretningstjenesten, der tjenesten styrkes for å kunne øke kapasitet, kompetanse og relevans innenfor Etterretningstjenestens ansvarsområde.

3.20 Forsvarets logistikkorganisasjon

Komiteen viser til at hovedoppgavene til Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) er å utføre vedlikehold og yte forsyningstjenester til Forsvaret inkludert operativ logistikk, noe som bidrar til økt reaksjonsevne og utholdenhet for Forsvarets styrker. Komiteen merker seg at FLO videreføres med en ytterligere profesjonalisert fagstab, forsyning, vedlikehold, transport og operative logistikkenheter som ikke naturlig kan legges under forsvarsgrenene, herunder Nasjonal logistikk-kommando og vertslandstøttebataljonen. Komiteen merker seg at disse tjenestene vil danne grunnlaget for videreutviklingen av logistikkvirksomheten i Forsvaret.

Komiteen ser viktigheten av at FLO og forsvarsgrenene må tilpasse seg ny logistikutvikling og nye løsninger som det sivile leverandørmarkedet tilbyr, og at FLO skal tilpasse sin organisasjon knyttet til denne utviklingen.

Komiteen mener disse endringene gir grunnlag for en logistikkunderstøttelse som er bedre tilpasset de globale endringene som skjer i industrien både nasjonalt og internasjonalt, og at en slik utvikling både bidrar til å redusere kostnader og forbedre operativ evne gjennom høyere og mer fleksibel ytelse på logistikken i Forsvaret. Komiteen mener videre at logistikk-konsepter som fullt ut utnytter kapasiteten som finnes hos det sivile næringsliv, skal videreutvikles. Komiteen støtter regjeringens anbefaling om at samarbeid med sivile kun skal vurderes innenfor kompetanseområder som ikke er kjernekompetanse for Forsvaret, og der sivile har åpenbare stor driftsfordeler som vil kunne gi kostnadseffektive løsninger. Komiteen mener videre at bruk av sivile (eksterne) leverandører må ses i lys av totalforsvarskonseptet.

Komiteen viser til at Nasjonal logistikk-kommando videreføres som ledelseelement for å ivareta operativ ledelse av logistikkfunksjoner på taktisk nivå og at vertslandstøttebataljonen skal videreutvikles med tanke på mottak av allierte styrker til Norge. Komiteen støtter regjeringens anbefaling om å flytte Nasjonal logistikk-kommando til Sessvollmoen.

Komiteen merker seg at Sjøforsvarets nye logistikkfartøy vil gi Forsvaret økt utholdenhet og rekkevidde i operasjonsområdet, og at logistikkfartøyet også vil kunne gi Forsvaret økt evne til å deployere og bidra i allierte operasjoner.

Komiteen anerkjenner de endringer som foreslås for Forsvarets kompetansesenter for logistikk og operativ støtte for å samle små fagmiljøer, for dermed å kunne ta ut synergier og heve den faglige kvaliteten.

3.21 Forsvarets sanitet

Komiteen viser til at Forsvarets sanitet videreføres som Forsvarets fagmyndighet innenfor sanitet og veterinærtjenester. Videre skal Forsvarets sanitet bidra med selvstendige sanitetskapasiteter og kunne styrke utholdenheten til andre sanitetskapasiteter i Forsvaret, samt støtte forsvarsgrenene i styrkeproduksjon av nødvendig sanitetspersonell.

Komiteen er enig i at allmennhelsetjenesten i Forsvaret (sykestuene) tilbakeføres til forsvarsgrenene og utvikles der sammen med øvrig sanitetskapasitet i forsvarsgrenene. Komiteen forventer at dette vil muliggjøre en bedre sammenhengende sanitets-tjeneste i hele konfliktspekteret og gjøre forsvarsgrenene i stand til å styrke sykestuenes evne til å understøtte operativ militær virksomhet i forsvarsgrenene i større grad enn i dag.

Komiteen anerkjenner viktigheten av samarbeidet mellom de militærmedisinske kapasitetene og det sivile helsevesenet. Komiteen er enig i at dette

samarbeidet videreutvikles slik at kapasitetene i krise eller væpnet konflikt kan understøtte militære operasjoner samtidig flere steder i landet. Komiteen er videre enig i at det etableres et helhetlig medisinsk evakueringskonsept i samarbeid mellom Forsvaret og det sivile helsevesenet, og forventer at dette vil avklare ansvarsforhold og nødvendig ressursbehov i fred, krise og væpnet konflikt, samt styrke tilgjengelighet og utholdenhet til sanitets- og evakueringskapasitetene.

Komiteen merker seg også at flernasjonalt samarbeid i økt grad skal velges der det er mulig, og at det skal utredes om sivile leverandører kan levere enkelte tjenester som i dag ligger i Forsvarets sanitet.

3.22 Forsvarets operative hovedkvarter

Komiteen viser til at operativ kommando er delegert til sjef Forsvarets operative hovedkvarter (FOH), og at FOH videreføres innenfor dagens rammer med ansvar for operativ ledelse og utvikling av operativt planverk. Komiteen merker seg at FOHs rolle i større grad skal konsentreres om å skape fellesoperative synergier mellom forsvarsgrenene, koordinere med allierte styrker og hovedkvarter og utvikle nasjonalt planverk, som en følge av at ansvar for operativ ledelse på taktisk nivå av styrkene samles hos styrkesjefene.

3.23 Utviklingen av forsvarssektorens øvrige etater

Komiteen viser til at forsvarssektoren består av Forsvarsdepartementet og fem underlagte etater: Forsvaret, Forsvarsmateriell, Forsvarsbygg, Forsvarets forskningsinstitutt og Nasjonal sikkerhetsmyndighet. Komiteen understreker at Forsvarets operative evne og forsvar av landet er hovedoppgaven til forsvarssektoren, og er enig i at de fire andre etatenes primærfunksjon dermed blir å støtte Forsvaret og Forsvarsdepartementet. Utviklingen av Forsvaret vil og må påvirke de øvrige etatenes oppgaver og organisering. Komiteen støtter også at alle etatene kontinuerlig skal arbeide med forbedring og effektivisering og foreta tilpasninger ut fra sektorens behov og utvikling.

3.23.1 Forsvarsmateriell

Komiteen viser til at Forsvarsmateriell, som ble etablert 1. januar 2016, videreføres som et ordinært forvaltningsorgan, direkte underlagt Forsvarsdepartementet. Komiteen viser til at hensikten med etableringen av Forsvarsmateriell er å oppnå en sterkere strategisk styring, gjennom blant annet kortere styrings- og ansvarslinjer, samt å oppnå kvalitetsforbedring og effektivisering av materiellinvesteringer og materiellforvaltning. Forsvarsmateriells

hovedoppgaver er å planlegge, anskaffe, forvalte og avhende materiell for Forsvaret og andre etater i forsvarssektoren.

Komiteen merker seg de hovedprioriteringene som legges til grunn i den videre utviklingen av Forsvarsmateriell, og at Forsvarsmateriell i 2017 går inn i den tredje og siste fasen av etablering. Komiteen merker seg videre at Forsvarsmateriell i hovedsak skal effektiviseres innenfor tre dimensjoner: intern drift av etaten, investeringsprosessen og materiellforvaltning.

3.23.2 Forsvarsbygg

Komiteen viser til at Forsvarsbygg utøver eierrollen for forsvarssektorens eiendommer, bygg og anlegg (EBA) på vegne av Forsvarsdepartementet, og at Forsvarsbyggs hovedoppgaver er å forvalte de statlige eiendommene som forsvarssektoren disponerer, gjennomføre investeringer i EBA og avhende EBA som sektoren ikke lenger har behov for. Forsvarsbygg skal først og fremst understøtte sektorens hovedmål om å skape forsvarsevne og understøtte Forsvarets operative evne og beredskap.

Komiteen merker seg det pågående arbeidet med å forenkle, forbedre og tilpasse forvaltningsmodellen for eiendom, bygg og anlegg, slik at utnyttelsen av forsvarssektorens EBA skal bli enda mer kostnadseffektiv.

Komiteen anerkjenner arbeidet med tiltak for å redusere sektorens totale eiendomsmasse og for å finne mer kostnadseffektive EBA-løsninger, herunder vektleggingen av standardisering og nøkternhet. Komiteen forutsetter at disse prinsippene tillegges stor vekt i Forsvarsbyggs aktivitet.

Komiteen merker seg også at Forsvarsbyggs interne innretning og organisering skal vurderes nærmere og forventer å bli holdt orientert om eventuelle vesentlige endringer som følger av dette.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti viser til at det over lengre tid er arbeidet med effektivisering av forsvarsbygg. På tross av dette er det fortsatt ikke oppnådd tilfredsstillende resultater. Det må gjøres mer for å oppnå effektivisering i driften av Forsvarets bygninger. Disse medlemmer mener Forsvaret i større grad må sikres hele verdipotensialet ved salg av Forsvarets eiendommer og bygninger. Disse medlemmer ber derfor om at det foretas en evaluering av Forsvarsbyggs eventuelle fremtidige rolle som en etat underlagt Forsvarsdepartementet.

3.23.3 Forsvarets forskningsinstitutt

Komiteen viser til at Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) har som formål å drive forskning og ut-

vikling for forsvarssektorens behov, og at FFI utfører en stor andel av forsvarssektorens forskning. Komiteen er enig i at instituttet gjennom egen forskning og i samarbeid med andre forskningsmiljøer nasjonalt og internasjonalt skal følge den vitenskapelige og teknologiske utviklingen og vurdere dens konsekvenser og muligheter for forsvarssektoren. Komiteen anerkjenner også at FFI skal holde seg underrettet om gjeldende planer og vurderinger for forsvarssektorens struktur og større materiellanskaffelser, og gi råd og medvirke til den løpende bearbeidningen og gjennomføringen av planene, samt bistå den øverste ledelsen i forsvarssektoren med å fremskaffe et best mulig beslutningsgrunnlag for Forsvarets videre utvikling.

Komiteen er enig i hovedprioriteringene som legges til grunn for den videre utviklingen av FFI og merker seg videre at det legges opp til at FFI kontinuerlig skal forbedre og effektivisere sin virksomhet og at det spesielt vil ses på instituttets indirekte kostnader. Videre støtter komiteen at innretningen og omfanget av instituttets sivile oppdrag skal tilpasses den kompetanse og kapasitet FFI bygger opp for forsvarssektorens behov og at forskningsaktivitetene ved instituttet skal være konsentrert om forskningstemaer hvor sivil kompetanse i utgangspunktet ikke er tilgjengelig. Komiteen ser også at forsvarsteknologien kan ha store ringvirkninger og nytte også for sivil sektor, og komiteen er derfor enig i at FFI skal følge opp muligheter for sivilt-militært samarbeid nasjonalt og internasjonalt, dersom dette anses som tjenlig for forsvarssektoren.

Komiteen slutter seg til at forvaltningen av innovasjons- og eksperimenteringsordningen overføres fra Cyberforsvaret til FFI for å ivareta de synergier som finnes i grensesnittet mellom forskning, utvikling, eksperimentering og innovasjon. Samtidig mener komiteen at Norwegian Battle Lab and Experimentation som gjennomfører 20–30 pst. av de årlige innovasjons- og eksperimenteringsaktivitetene, fremdeles spiller en viktig rolle. Komiteen legger derfor til grunn at NOBLE videreføres, men med en noe redusert ambisjon og konsentrert til eksperimenteringsvirksomhet. Komiteen forutsetter at NOBLE videreføres i Bodø og ses i sammenheng med den videre forvaltning av innovasjons- og eksperimenteringsordningen.

3.23.4 Nasjonal sikkerhetsmyndighet

Komiteen viser til at Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) er et sektorovergripende direktorat for forebyggende sikkerhetstjeneste og at NSM først og fremst skal bidra til statsikkerhet og samfunnsikkerhet. Komiteen anerkjenner at utviklingen i risikobildet medfører at det er behov for å styrke det forebyggende sikkerhetsarbeidet, både som et ledd i

styrkingen av Forsvarets operative evne og for å styrke sikkerheten i samfunnet for øvrig.

Komiteen merker seg at NSMs ansvar og oppgaver primært er regulert i lov om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven) og at det pågående arbeidet med å revidere sikkerhetsloven kan medføre endringer i NSMs arbeidsoppgaver. Komiteen ber om at Stortinget holdes orientert om eventuelle endringer dette måtte medføre.

Komiteen er enig i at NSM skal prioritere arbeidet med IKT-sikkerhet, samt forbedre evnen til å avdekke og analysere alvorlige IKT-angrep mot samfunnskritisk infrastruktur eller andre viktige samfunnsfunksjoner. Komiteen understreker viktigheten av et godt samspill mellom etterretnings- og sikkerhetstjenestene. Komiteen anerkjenner at NSMs samarbeid med Etterretningstjenesten og Politiets sikkerhetstjeneste, blant annet innenfor rammen av cyberkoordineringsgruppen, skal utvikles videre.

3.24 Om museene

Komiteen viser til at Forsvarets museer skal forvalte nasjonens krigs- og militærhistorie, militære kulturarv og bidra til å hegne om verdifulle tradisjoner.

Komiteen viser videre til at det i proposisjonen bebudes en helhetlig utredning av Forsvarets museer med sikte på å øke selvfinansieringsgraden og profesjonaliseringen. I Prop. 1 S (2016–2017) varsles det at denne utredningen vil bli initiert i 2017. Komiteen vil oppfordre til en snarlig gjennomføring av utredningen for å sikre nødvendige avklaringer og forutsigbarhet for den videre utviklingen av Forsvarets museer.

Komiteen vil i det videre utviklingsarbeidet særlig trekke fram behovet for at museene driver moderne formidlingsarbeid.

3.25 Forsvarets musikk

Komiteen viser til at en gjennomgang av aktiviteten til Forsvarets musikk i 2014 viste at oppdrag for Forsvaret, kongehuset, Stortinget og regjeringen totalt omfattet 40 pst. av oppdragene i 2014.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, viser til at den øvrige virksomheten var rettet inn mot sivile arrangementer i privat eller offentlig regi. Gitt at korpsene skal konsentrere sin virksomhet om oppdrag for Forsvaret, kongehuset, Stortinget og regjeringen, er det i dag en overkapasitet i Forsvarets musikk. Samtidig viser statistikken hvilken viktig rolle korpsene spiller i norsk musikk-liv. Flertallet legger derfor til grunn at dagens struktur med fem korps videreføres, samtidig som musikkinspektoret legges ned og prinsippet om

samlet og effektivisert sentral ledelse opprettholdes. Flertallet legger videre til grunn at personellet i Forsvarets musikk beholder sitt ansettelsesforhold i Forsvaret. Flertallet forutsetter at Kulturdepartementet fra og med 2018 skal finansiere 40 pst. av de samlede utgiftene knyttet til virksomheten til korpse- ne i Harstad, Trondheim, Bergen og Horten. Det skal også utredes om kommuner og fylkeskommuner skal finansiere deler av virksomheten.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre går imot regjeringens forslag om å nedlegge to av Forsvarets profesjonelle musikkorps og legger til grunn at dagens struktur videreføres. Disse medlem- mer vil understreke at de profesjonelle musikkorp- sene i Forsvaret har hatt og bør ha viktige oppgaver både ved interne og utadrettede oppdrag. Korpse- ne løser oppdrag både i og utenfor Forsvaret, og har en viktig brobyggerrolle mellom Forsvaret og det sivile samfunnet. For militære avdelinger er militærmusik- ken en selvsagt bidragsyter under seremonier og ak- tiviteter av forskjellig format ved militære avdelinger. Markering av en felles plattform gjen- nom symbolhandlinger og seremonier er stadig vikti- gere for et forsvar som løser forskjellige og kompliserte oppdrag i Norge og utlandet. Musikkorpse- ne har en viktig oppgave for Forsvaret ved å bygge profesjonsidentitet og samhold innad i Forsvaret, men også et samhold som forankrer For- svaret i samfunnet.

Disse medlemmer vil understreke at det må framgå av musikkorpse- nes mandat at de i tillegg til oppdrag for Forsvaret, kongehuset, Stortinget og re- gjeringen også skal videreføre sin virksomhet rettet mot andre arrangementer i samfunnet. Dette er etter disse medlem- mers syn en forutsetning for at de tilføres midler fra Kulturdepartementets budsjett. Det er lang tradisjon for at de gir konserter og deltar på en rekke offentlige arrangementer uten at disse er i regi av Forsvaret, kongehuset, Stortinget eller regje- ringen. Korpse- ne er Forsvarets ansikt utad og deltar ved ulike markeringer gjennom året, herunder på na- sjonaldagen. Disse medlem- mer vil derfor un- derstreke betydningen av at korpse- ne får tilstrekkelige driftsmidler til å utføre utadrettet virksomhet.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til høringsinnspill som un- derstreker viktigheten av Forsvarets musikk, både for norsk kulturliv og forsvar. Videre viser dette medlem til beregninger fra Musikernes fellesorga- nisasjon som anslår at det trengs 70 mill. kroner ut over det som er bevilget i Prop. 1 S (2016–2017) for å beholde fem fullverdige forsvarskorps med full ka- pasitet. Dette medlem ber regjeringen bevilge de

midlene som trengs for å beholde fem fullverdige forsvarskorps. Dette medlem viser til budsjett- enigheten mellom regjeringspartiene, Kristelig Fol- keparti og Venstre, og viser til at den ikke sikrer fullverdig drift av fem forsvarskorps.

Dette medlem viser videre til at musikk- inspektoratet er Forsvarets musikk- s faglige overbyg- ning og også forsvarssjefens faglige rådgiver i mu- sikk og seremonirelaterte spørsmål. Musikk- inspektoratet er dessuten arrangør av Norsk Militær Tattoo, kontaktpunkt for alle utenlandske henvendelser av musikkfaglig art og samtidig Forsvarets musikk- stemme utad mot andre lands militærkorps. Musikk- inspektoratet skal videre påse og planlegge for at Forsvarets musikk drifter i henhold til vedtatte ret- ningslinjer fra forsvarssjefen, samt koordinere alle oppdrag mellom korpse- ne og oppdragsgivere både i og utenfor Forsvaret. Dette medlem går derfor mot nedleggelse av Musikkinspektoratet.

4. Forslag fra mindretall

Forslag fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Andøya flystasjon videreføres som base for ma- ritime overvåkningsfly.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen utrede eventuelt behov for luftvern og kostnader ved dette ved videreføring av maritime overvåkningsfly på Andøya flystasjon og legge dette fram for Stortinget på egnet måte.

Forslag fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre:

Forslag 3

Fire stk. P-3 Orion moderniseres.

Forslag 4

Heimevernet videreføres med dagens distrikter.

Forslag 5

Forsvarets fem musikkorps videreføres i samar- beid med Kulturdepartementet.

Forslag fra Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 6

Luftforsvarets skolesenter (LSK) med Luftfor- svarets befalsskole (LBSK), Luftforsvarets tekniske skole og avdeling for teknologibasert læring (ATL) videreføres på Kjevik.

Forslag 7

Ansvarlig sjef for Luftforsvarets skolesenter legges til Kjevik.

Forslag 8

Åsegarden leir overføres til Harstad kommune.

Forslag fra Senterpartiet og Venstre:*Forslag 9*

Leopard 2 moderniseres i tråd med Stortingets vedtak i Innst. 337 S (2014–2015).

Forslag 10

Artilleri anskaffes i tråd med Stortingets vedtak i Innst. S 370 (2008–2009).

Forslag 11

Sjøheimevernet etableres med en styrke på 1 200 personell og en innsatsstyrke på 500 personell.

Forslag fra Senterpartiet:*Forslag 12*

Stortinget ber regjeringa om å syte for at det vert gjenoppretta ei nasjonal kornlagerordning i Noreg.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringa etablere ei ståande og sjølvstendig mekanisert stridsgruppe på Porsangmoen. Materiell og personellheimlar til denne avdelinga vert henta frå dagens brigadesystem.

Forslag 14

Heimevernet vert tilført auka ressursar som sikrar årleg trening med seks dagar for soldatane og ni dagar for befalet.

Forslag 15

Generalinspektøren for Luftforsvaret, Luftforsvarsstaben, Luftoperativt inspektorat og Luftforsvarets utdanningsinspektorat vert lokalisert til Reitan, i tråd med Stortingets vedtak, jf. Innst. 388 S (2011–2012), jf. Prop. 73 S (2011–2012).

Forslag fra Venstre:*Forslag 16*

Stortinget slutter seg til Forsvarets fremtidige styrkestruktur som beskrevet i Venstres alternative tabell til proposisjonens Tabell 5.1.

Forslag 17

Kystjegerkommandoen, Taktisk båtskvadron og Skjold-klasse korvetter inngår i et nytt kystforsvar.

Forslag 18

DA-20 EK- og VIP-fly fases ut. 717 skvadronen legges ned.

Forslag 19

Sjef Luftforsvaret, Luftforsvarsstaben og Luftoperativt inspektorat lokaliseres til Rygge.

Forslag 20

Luftforsvarets EK-støttesenter videreføres på Rygge.

Forslag 21

Luftforsvarets flytaktiske skole videreføres på Rygge.

Forslag 22

Luftforsvarets programmeringssenter lokaliseres til Sørreisa.

Forslag 23

334 skvadronen videreføres på Bardufoss.

Forslag 24

Bestilling av 18 stk. F-35 faseforskyves med fem år.

Forslag 25

Jegerbataljon bygges opp ved Garnisonen i Porsanger.

Forslag 26

To sett med mobilt kampluftvern anskaffes.

Forslag 27

Det bygges opp en hærreserve med base på Rena leir.

Forslag 28

Områdestrukturen i Heimevernet etableres med 40 000 personell.

Forslag 29

Innsatsstyrken i Heimevernet etableres med 5 000 personell.

Forslag 30

Forsvarets leir på Kjeller med flyplass legges ned.

Forslag 31

Forsvarets verksted på Karljohansvern selges.

Forslag 32

Hovemoen leir legges ned.

5. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råår Stortinget til å gjøre slike

vedtak:

I

Stortinget slutter seg til Forsvarets fremtidige styrkestruktur som beskrevet i proposisjonens tabell 5.1, med tre unntak: 18 Bell 412-helikoptre opprettholdes inntil videre, Kystjegerkommandoen og Taktisk båtskvadron opprettholdes og antall distriktstaber i Heimevernet forblir elleve og endres ikke til ti. Forsvarsdepartementet gis fullmakt til å iverksette endringene.

II

Generalinspektørene endrer navn til sjef Hæren, Sjøforsvaret, Luftforsvaret og Heimevernet.

III

Skjold-klasse korvetter fases ut.

IV

DA-20 EK- og VIP-fly fases ut. 717 skvadron legges ned. 339 skvadron lokaliseres til Rygge. 334 skvadron lokaliseres til Haakonsværn orlogsstasjon.

V

333 skvadron lokaliseres til Evenes. Andøya flystasjon legges ned.

VI

Sjef Luftforsvaret, Luftforsvarsstaben, Luftoperativt inspektorat og Forsvarets EK-støttesenter videreføres på Rygge. Luftforsvarets programmerings-senter lokaliseres til Rygge.

VII

Luftforsvarets skolesenter lokaliseres til Værnes. Forsvarets virksomhet på Kjevik legges ned.

VIII

Sjøheimevernet legges ned.

IX

Forsvarets leir på Kjeller med flyplass legges ned. Hovemoen leir og Åsegarden leir legges ned.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 11. november 2016

Anniken Huitfeldt

leder og ordfører

